TÜRKİYE İÇİN

DEVRİM

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ.. GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete

Sayı: 4 - 11 Kasım 1969 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Hasan Kaya Cemal

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara . Telefon : 12 72 00

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dır. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santımı 40 TL.

Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

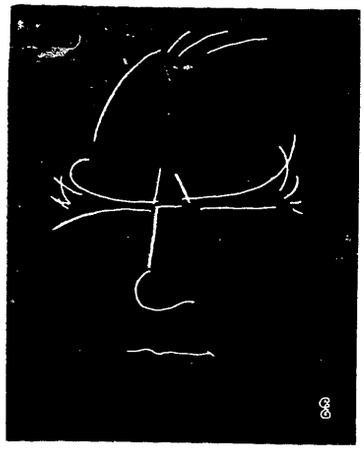

DEVRİMCİ GÖZÜYLE

Yeni Hükûmet ve Programı

Bilgiççilerden arınmış yeni Demirel Hükûmeti, dâvâlarımızı çözecek yetenekte güçlü bir hükûmet diye övgüyle karşılandı. Bilgiçilerin kabine dışı bırakılışı, kudretli çevrelerin allerjilerini önleyerek rejimi güçlendirecek basiretli bir tutum sayıldı. Dış basında ise, Le Monde, yeni hükûmeti «Kapitalist metodlara ve Batı'ya çok bağlı, laik ve Kemalist olduğunu söyleyen liberal muhafazakâr» bir ekip diye tanımladı.

Aslında eski hükûmeti yenisinden ayıran temel çizgi, din karşısındaki tutum değildir. Dinin politika hizmetinde kullanılmasın-

(Sonu S. 7'de)

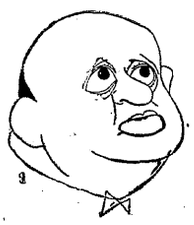

BAKIŞ

KEMALİZMİ İYİ ANLAMAK GEREK...

doğan avcıoğlu

Atatürk'çü bildiğimiz bazı çevrelerden dahl gelen bir eleştiri var: Neden hâlâ Kemalizm? Kemalizm, bugünkü sorunlarımızı cevaplandırmaya yeterli mi? Kemalizm geride kalmadı mı? DEVRİM gazetesi, neden hâlâ «Kemalist devrim» de ısrar eder?

Türkiye, politik bağımsızlığını ekonomik bağımsızlık temeline oturtarak tam bağımsızlığını gerçekleştirmiş, feodalizmin ülke çapında alt ve üst yapılardaki etkilerini kesinlikle silmiş, geniş kitleleri ekonomik özgürlüklerine kavuşturmuş ve kalkınmasını tamamlamış bulunsaydı, bu eleştiriler bir ölçüde geçerli sayılabilirdi: Kemalist devrimin amaçlarına erîştiği ileri sürülebilirdi. Oysa bağımsız, kalkınmış, uygar ve gerçekten demokratik bir Türkiye, dün olduğu gibi bugün de bütün halkçı ve ulusçu güçlerin ortak özlemini teşkil etmektedir. Kemalizm, bu ortak özlemin ifadesidir. O halde Kemalist devrim daha tamalanmış değildir. Devrimcilerin baş görevi, ulusçu ve halkçı güçlerin bu ortak özlemini bir an önce hayata geçirmeye çalışmak olmalıdır.

Kemalizm, herşeyden önce, bâzılarının «Batılılaşma» adını verdikleri Tanzimat'la birlikte başlayan uydulaşma ve sömürgeleşme sürecine karşı milliyetçi bir tepkidir. Bu tepki, daha Namık Kemal günlerinde, «Avrupa neden üstün?

(Sonu S. 7'de)

BAYAR AFFININ HİKÂYESİ

«BÜYÜK BASIN» SENATO TARTIŞMALARINI KAMU OYUNDAN GİZLEDİ

Mucip Ataklı

Ekrem Açuner

Gündelik basının kasıtlı ilgisizliğiyle, Bayar ve arkadaşlarına siyasî haklarını geri veren Anayasa değişikliği, kamuoyuna pek duyurulmadan gerçekleştirildi. Oysa Senato'da devrimciler için öğretici birçok olay geçti.

AP Grubu, «hiçbir olay çıkartmayın, sizlere hakaret edilse dahi, susun» direktifini almıştı. 80 milyon liralık ünlü «Kromit» dolabının sanıklarından ve 27 Mayıs'a küfretmekle tanınan Mustafa Dellveli dahi, «Tarih herkesin başına felâket getirebilir. Gönül arzu ederdi ki Tabii Senatörler de bu atıfete katılsınlar» tarzında yumuşak bir konuşma yaptı.

Asıl sinirli olanlar, CHP'li senatörlerdi. Birçok CHP senatörü, inanmadıkları bir dâvâ için, İnönü'nün baskısıyla oy kullanmış durumdaydılar. Bu sinirlilik, daha usul tartışmalarında kendini gösterdi. Bayar affına karşı sonuna kadar direnen Bekata ile yarı yoldan dönen Atalay'ın «Önce yeni komisyon seçilsin. Yoksa kanun muhalifi sayılır ve Anayasa Mahkemesinden dönen» yolundaki usule ait itirazları, en çok CHP yöneticilerini öfkelendirdi. Yöneticilerini öfkelendirdi.

(Sonu S. 7'de)

BAYAR AFFI VE GENERALLER

Tağmaç, Bayar affına yeşil ışık yakmadan önce, «Derin İzo» manevrasından yararlanarak İstanbul'da yetmiş kadar generalle görüştü. Onlara teker teker görüşlerini sordu. Ancak iki general Bayar affını uygun buldu. Generallerle ikinci bir danışma Ankara'da yapıldı. İkinci danışmada, teker teker fikir sormaya gidilmedi.27 Mayıs'ta önemli rol oynayan bir kuvvet komutanı, toplantıda muhalefetin uygun biçimde hissettirilmesine taraftardı. Fakat ne ufak bir muhalefet belirtisi görülmedi. Böylece, Mayıs ayındakinden farklı olarak, «Millî irade tecelli etmiştir. Biz karışmıyacağız» görüşü tescil edilmiş sayıldı.

(Sonu S. 7'de)

Türk kamuoyundan gizlenen Amerikalı uzmanların yürüttüğü

BÜYÜK

KÖY ANKETİ SONUÇLARI

«CİCİ DEMOKRASİ» DEN SONRA KÖYLERDE ATATÜRK'ÜN ADI BİLE UNUTULMUŞ — KÖY İMAMLARI NİÇİN YA ÇOK GENÇ, YA DA ÇOK YAŞLI? — ÖĞRETMEN KÖYDE BİR İTİBARLI KİŞİ DEĞİL — KÖYLÜLER OY KULLANIYOR AMA, PARTİ ADLARINI BİLEN PEK YOK — KÖYLÜNÜN YÜZDE 42'Sİ AÇLIK ÇEKİYOR, AMA TOPRAK REFERMUNA İNANAN DA ÇIKMIYOR

(YAZISI 8. SAYFAMIZDA)

CHP'NİN GİZLİ NATO RAPORU

DEVRİM'in ikinci sayısında, İnönü'nün müdahalesiyle Kurultay'a ve kamuoyuna sunulması engellenen Parti Meclisi Raporunun ilk bölümünü yayınlamıştık. Bu , bölümde Nato'nun Türkiye'yi korumasının çok şüpheli olduğu belirtilmekle birlikte. Nato içinde kalmanın faydalı olacağı görüşü savunulmaktaydı. Fakat Nato ilişkileri, esaslı biçimde gözden geçirilmeliydi. CHP, bu amaçla. Genelkurmayın düşünen beyinlerine ve konuyla ilgili Dışişleri memurlarına damşarak. uzun bir teklifler listesi hazırlamış tı. Kamuoyundan gizlenen bu teklifleri açıklıyoruz:

(Sonu S. 7'de)

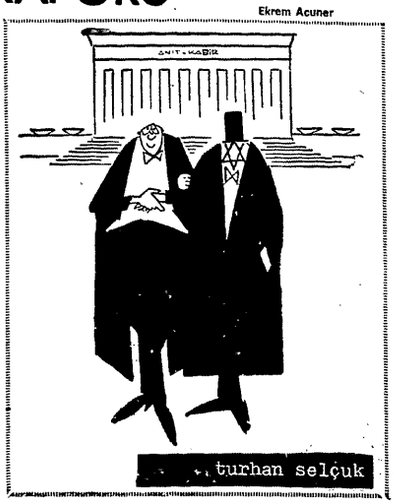

Gelecek Sayıda

ALTAN ÖYMEN'in TİP RAPORU

Öymen, TİP içindeki ve dışındaki çeşitli sosyalist gruplarla uzun uzun konuştu ve görüşlerini tesbit etti.

Gençlik affa karşı

Ankara Üniversitesi açılış töreninde AUOB Başkanı Özgür Nas, Vietnam sorunu, Ortadoğu Buhranı, İkili anlaşmalar Amerikanın devlet içinde devlet olması ve emperyalizm konularına değinen konuşmasında, Türkiye'nin Ortak Pazara girmesini işbirlikçilerin yeni bir oyunu olarak nitelemiş ve öğrenci hareketleri sırasında ölen Taylan Özgür ve Mehmet Cantekin'i saygı ile anmıştır.

Tören sırasında DTCF Sosyal Demokrasi derneği ile Sosyalist Fikir Kulübü birer bildiri yayınamışardır.

Sosyal Demokrat Derneği bildirisinde, Türkiye'de yine

(Sonu S. 7'de)

EY TÜRK GENÇLİĞİ!..

**«Yoksun bırakmak isteyenler bulunacaktır,
Seni, öz kaynaklarından»
— Ne mutlu Türküm diyene,**

**«Birleştirebilirler kendi çıkarlarını
Yabancıların çıkarlarıyla, yöneticiler»,
— Ne mutlu Türküm diyene.**

**«Ezilmiş, bitkin düşmüş olabilir ulus,
İçinde yoksulluğun, bunalımın»,
— Ne mutlu Türküm diyene.**

**Bulunduğun durum her neyse,
Düşünmeyeceksin olanaklarını, koşularını»,
— Ne mutlu Türküm diyene.**

**«Ey Türk gençliği
Ödevin yurdu kurtarmaktır»,
— Ne mutlu Türküm diyene.**

Fazıl Hüsnü Dağlarca

10 KASIM 1969

ilhan selçuk

Atatürk ölelı otuz bir yıl oldu.

Otuz bir yıl içinde nereden nereye geldiğimizi anlamak istiyorsak, iktidar koltuğunda oturan kişinin kimliğine bakmak yeterlidir. Bay Süleyman Demirel oturmaktadır iktidar koltuğunda ve yabancı ajanslar kendisinden :

«— Amerikan taraftarı Başbakan...» diye bahsediyorlar.

Ve gene yabancı gazeteler :

«— Süleyman Demirel en çok kendisine Morrison Süley man denmesine kızar...» diye yazıyorlar.

İşte otuz yılda Türkiye buraya kadar geldi.

Otuz bir yıl önce Milli Kurtuluş Savaşımızın lideri idi ik tidarın başı...

Şimdi kendisine «Morrison Süleyman» denmesine kızan, «Amerikan taraftarı Başbakan» var Türkiye'nin başında.

Sosyologlarımız, tarihçilerimiz, İktisatçılarımız Türkiye'nin yakın tarihini uzun uzun incelesinler, ayrıntılı teorik açıklamalara girsinler... Bütün bu çabaların ustündeki gerçek, insan kılığına girmiş, iktidar koltuğuna oturmuştur. Milli kurtuluş savaşını yürüten kadrolar darmadağın olmuş, komprador kapitalizmi bayrağını tam anlamında dikmiştir Anadolu'ya...

Emperyalizmin Truva atı, 23 yıldan beri ner seçim sonucunda sandıktan çıkmıştır.

Her kim ki bu gerçeği görmezlikten gelir, ner kim ki partilâmentoculuğu korumak amacıyla bir minare boyu sakat mantığa kılıf hazırlamaya çalışır, emperyalizmin yararına ahkâm kesmekten başka iş yapmaz. Türkiye, yabancı kapitalistlerle işbirlikçilerinin at koşturduğu bir açık pazar iken sandık edebiyatına popülist zenginlikler katmak isteyenlere yakışacak sıfatı zor keşfedebiliriz.

Eğer bir milli kurtuluş eylemi içindeysek, sandık ilkeleri devrim ilkelerine üstün tutulamaz.

Eğer milli bağımsızlık eylemi lâf ve emperyalizme karşı mücadele mugalatadan ibaretse...

O zaman buyrun sandık keyfine...

Devrimciler herşeyden önce gerçekçi olmak zorundadırlar. Çünkü gerçeğin bükülmez gücü, yenilmez kuvveti vardır Zaman çizgisi uzadıkça yalanın bileğini büker gerçek... Morrisonculuğun yalanı da elbette devrimciliğin doğru'su önünde yenilgiye uğrıyacaktır. Bu savaşta yer yer başrısızlık umutsuzluklar, duraksamalar olabilir. Ama Türkiye'de hiçbir kurtuluşu yoktur Morisonculuğun .. Mustafa Kemal, Morrison'u muhakkak yenecektir. Kemalist devrimler tamamlanacak, mütegallibe derebeyi yok edilecek, milli bağımsızlığı bağlayan tüm düğümler çözülecek, kopradorluk tasfiye edilecek; bölgecilik, mezhepçilik, aşiretçilik, tarikatçılık gibi insanlığa aykırı tüm bid'atlerin cenaze töreninde halk bayram edecektir .

Sömürü, kazınıp atılacaktır Anadolu toprağından...

Türkiye çağdaşlaşacak...

Mustafa Kemalciler Morrisonculuğa paydos diyecektir.

İnançsızlık ve menfaatçilik üstüne bina edilmiş bir iktidarın gerçektke bir gücü yoktur. Bugün kuvvetli gibi görünenlerin ne kadar zayıf, korkak âciz oldukları sırası geldiğinde anlaşılıacaktır..

1969'un 10 Kasım günü Morrisoncuların iktidarında bir tak vim yaprağıdır.

Ama Morrisonculuğun gelişmesi, karşı — devrimin gerçek yüzünü maskesiz ortaya çıkarmakta yararlı olmuştur.

En zor mücadele, düşmanı belirgin olmıyan mücadeledir.

Kiminle ve nasıl mücadele edeceğini bilmiyen kuvvetler, dağınık ve sonuçsuz bir savaş verirler.

Türkiye bu aşmayı geride bırakmaktadır.

Artık Türkiye'de devrim nedir, karşı - devrim nedir sorularına belirgin cevaplar veriliyor.

Gerçekler elle tutulur gibi çıkıyor ortaya...

İşte o zaman zaferin yüzü devrimcilere güler..

10 Kasım 1969, Mustafa Kemalciler için salt Atatürkü anma, günü değildir ;ileriye atılımın muhasebesi yapılır böyle günlerde... Morrisonculuğun defterini Türkiye topraklarında dürmek için duraksama devrini geride bırakalım, ve 10 Kasım da Atatürk'e bayağı bir Türkiye'nin anonı ouru bir kaynaktan su İçer gibi içmeye varalım.

Besleme özel sektör yaratma çığrını açan Demirel değildir !

Aslan Başer Kafaoğlu

27 MAYIS NELER YAPMIŞTI?.

Özel sektörü vergi indi rim ve muafiyetleri yoluyla özendirip kalkınmayı hızlan dırma fikri, yeni bir fikir değildir. Konunun tam kavranabilmesi için, 1961 yı lına kadar geriye gitmek ge rekir. Bu sıralarda Milli Bir lik Komitesi, çıkardığı Ver gi Usul, Gelir Vergisi, Ku rumlar Vergisi kanunlarıy la emek gelirlerini koruyan, ticari kazançların vergi yü künü arttıran, arsa ve arazi vergilerini ciddi biçimde yükselten ve tarım kazanç larını vergileyen adımlar at mıştı. Devrim ruhuna sa hip bir uzman kadronun yaptığı vergi değişiklikleri **Ticaret Odaları ile toprak a ğalarını harekete geçirmiş, egemen çevrelerden gelen tep ki üzerine, zamanın Maliye Bakanı Kurdaş, özel sektö re eğilimli bir «Vergi Re form Komisyonu» kurmuş tu.**

Çalışmalarında, **ilk** günle rinden başlayarak, Planlama Teşkilatıyla anlaşmazlığa dü şen komisyon, **özel** sektör yatırımlarını arttırmak ve Plânın öngördüğü alanlara yöneltmek için «yatırım indi rimi» denilen tedbiri ileri sür müş, ihracatta vergi indiri mi teklif etmişti. Bu rapora göre, ihracat malları üzerinde çalışanlara ve plânın öngördüğü alanlara yatırım yapanlara vergi indirimi uygu lanmalıydı

O zaman kişisel olarak bu tip teşvik tedbirlerinin Ana yasanın sosyal esprisine ve Plân hedefleri stratejisine aykırı düşeceğini iktisat Fa kültesi Maliye Enstitüsünde verdiğimiz bir seminer kon feransta ayrıntılarıyla belirt miştik. Bu konferansın ana hatları Yön dergisinde özet lenmiş ve başından sonuna kadar Yön dergisi, derde de vâ olmayacak bu tip ted birlerin karşısına çıkmış tır.

CHP HUKUMETLER! NE YAPTI?.

Ancak bu fikirlerimiz, Planlama Teşkilatının o za manki görüşler; olarak da savunulduğu halde, koalis yon hükümetlerince benim senmemiştir. Özel sektöre, kamu fonları peşkeş çeki lirken, öte yandan da ta rım kazançları ile arsa spe külasyonu gelirlerini vergi lendiren, ulaştırma kesimin de kaynak dağılışını düzer leyen tedbirler de ya iğdis edilmiş, ya da tamamen kal dırılmıştır. Nitekim 933 sayı lı kanun Anayasa Mahkeme since savlı kanuna dayana rak mevcut durumu sürdür müş, hatta daha da genişlet miştir. Çünkü 933 sayılı ka nunda muhtelif vergi hadle ri uygulandığı halde, yeni ka rarname ile yüzde 100 mua fiyet verilmiş, gümrük resmi oranları, teşvik edilen alan larda sıfıra indirilmiştir.

3) İhracatta vergi iadesi: Bu da CHP koalisyonları za manında çıkarılan mevzuata göre mümkündür. Zaten bu teşvik tedbirleri, Anayasa Mahkemesince iptal edilme miştir.

4) Bütçeden özel sektöre verilen fonlar: Anayasa Mah kemesince iptal edilen bu tedbir, 3933 sayılı kanunun özel sektöre getirdiği tek ye ni hukuki imkân idi.

Demek oluyor ki, Anayasa Mahkemesince iptal edilen üç esaslı teşvik tedbirinden ikisi zaten CHP iktidarları zamanında çıkarılan kanunla larla sağlanmış idi. Demirel Hükümetinin getirdiği 933 sayılı kanun, hukuk bakımın dan sadece özel sektöre teş vik fonları açısından bir ye nilik getiriyordu. Kaldı ki, Kurucu Meclis günlerinde çıkan bir kanuna dayana rak CHP hükümetleri zama nında da kamu fonları. İkti sadi Devlet Teşekkülleri ka nalıyla özel sektör kuruluşla rına aktarılmıştır. Şimdi C. HP'nin getirmiş olduğu mev zuat sayesinde, Anayasa Mah kemesince iptal edilen iki teşvik tedbirini ihya edebi len Demirel Hükümeti, vine CHP zamanında yararları lan imkânı zorlayarak iptal kararının son izlerini de sil me ümit ve çabası içinde dir. Yâni İktisadî Devlet Te şekküllerine bütçeden kay nak aktarıp, bunu aynı alan daki özel sektör kuruluşları na akıtmanın yolları araştı rılmaktadır.

Demek ki, CHP'nin bugün «besleme özel sektör »yarat makla suçladığı Demirel Hü kümetinin özel sektörü teş vik politikası, 1965 yılından önce İnönü hükümetleri ta rafından sahneye konmuş tur. CHP Genel Sekreter Yardımcısı Prof. Besim Üs tünel, Plânlama yetkilisi ola rak, tedbirlerin sorumluluğu na katılmıştır. Bugün ise eleştirmektedir. Orta Sol' dan muhalefette samimiyet beklemek hakkımızdır.

HÜRREM ARMAN

PİRAMİDİN TABANI

— Anılarla —

Köy Enstitüleri ve Tonguc adlı kitabının birinci cildi çıktı

20 Lira

İsteme adresi: P. K. 126

ANKARA

S.D.D. BİLDİRİSİ

A.Ü. Hukuk Fakültesi Sosyal Demokrasi Derneği yeni öğrenim yılının başlamasıyla ilgili olarak bir bildiri yayınlamıştır. «Devrimciler. Yurtseverler, Gerçek Mustafa Kemal'ciler» diye başlayan bildiride şöyle denilmektedir: «Yeni bir ders yılında yeni atılımlar için bir defa daha bir araya gelmiş bulunuyoruz. Kârsımızda; sermayesiyle, montajcılığı ile, ikili anlaşma ve üsleriyle tüm emperyalistler dizilmiş sat saf... Vebir iktidar gelmiş sat mıza, ülkedeki soygunu, bu sömürü düzenini sürdürmek için Dolar ile irtica ile faşist yöntem lerlo, sımsıkı... Üniversite reformu istiyoruz, mali özerlik sağlansın, bilim özgürlüğü olsun ,krediyurt, burs problemlerimiz olmasın diye... Üniversitede yönetime katılalım diye. Toprak reformu yapılsın, yıkılsın ağalık şeyhlik kalıntıları diyoruz, insanlar üzerindeki her türlü baskı kalksın diye. Üçyüzbin köylü allesinin hiç toprağı yokken, dörtyüz ailede dört milyon toprak. Bu olmaz diyoruz, «Kimin toprağını kime vereceksin» diyorlar. İstemiyoruz sokaklarımızda çirkin Amerika'lının ayak seslerini duymak, istemiyoruz topraklarımızda bize ait olmayan üsleri ve tesisleri, Ve onların dayanağı ikili anlaşmaları, paktları... Bu düzen böyle gelmiş; böyle gelmiş ama, böyle sürmeyecek, SÜRDÜRMEYECEĞİZ.»

BAĞIMSIZLIK GÖREVİ

Kemalist Devrimin tamamlanması uğrunda, Atatürk'ün Bursa Nutkunda öngörülen «Devrimci Suçlar» ı yüzünden bir kez daha yargılanan devrimci geçlik liderlerinden Deniz Gezmiş'e yargıç, «...derslerinizi çalışın.... memleketin idaresinde söz sahibi olun. ve arzuladığınız Türkiye'yi yaratın» demiştir. Buna karşı Deniz Gezmiş mahkeme salonuna girerken ve çıkarken kendisini «Bağımsız Türkiye» seslenişiyle selâmlayan; duruşmadan sonra Deniz'i Jandarmaların arasından alıp omuzlarda taşıyan çok sayıdıki devrimci genç, Atatürk'ten devraldıkları bağımsızlığın ve Cumhuriyetin müdafaa ve muhataza görevini her türlü engele rağmen yerine getirecek lerini haykırıyorlardı.

2) Gümrük indirim ve muafiyetleri: bunu AP iktida rı 474 sayılı kanuna göre de yapabilirdi. Nitekim 933 sayı lı kanun Anayasa Mahkeme since savlı kanuna dayana rak mevcut durumu sürdür müş, hatta daha da genişlet miştir. Çünkü 933 sayılı ka nunda muhtelif vergi hadle ri uygulandığı halde, yeni ka rarname ile yüzde 100 mua fiyet verilmiş, gümrük resmi oranları, teşvik edilen alan larda sıfıra indirilmiştir.

3) İhracatta vergi iadesi: Bu da CHP koalisyonları za manında çıkarılan mevzuata göre mümkündür. Zaten bu teşvik tedbirleri, Anayasa Mahkemesince iptal edilme miştir.

4) Bütçeden özel sektöre verilen fonlar: Anayasa Mah kemesince iptal edilen bu tedbir, 3933 sayılı kanunun özel sektöre getirdiği tek ye ni hukuki imkân idi.

Demek oluyor ki, Anayasa Mahkemesince iptal edilen üç esaslı teşvik tedbirinden ikisi zaten CHP iktidarları zamanında çıkarılan kanunla larla sağlanmış idi. Demirel Hükümetinin getirdiği 933 sayılı kanun, hukuk bakımın dan sadece özel sektöre teş vik fonları açısından bir ye nilik getiriyordu. Kaldı ki, Kurucu Meclis günlerinde çıkan bir kanuna dayana rak CHP hükümetleri zama nında da kamu fonları. İkti sadi Devlet Teşekkülleri ka nalıyla özel sektör kuruluşla rına aktarılmıştır. Şimdi C. HP'nin getirmiş olduğu mev zuat sayesinde, Anayasa Mah kemesince iptal edilen iki teşvik tedbirini ihya edebi len Demirel Hükümeti, vine CHP zamanında yararları lan imkânı zorlayarak iptal kararının son izlerini de sil me ümit ve çabası içinde dir. Yâni İktisadî Devlet Te şekküllerine bütçeden kay nak aktarıp, bunu aynı alan daki özel sektör kuruluşları na akıtmanın yolları araştı rılmaktadır.

Demek ki, CHP'nin bugün «besleme özel sektör »yarat makla suçladığı Demirel Hü kümetinin özel sektörü teş vik politikası, 1965 yılından önce İnönü hükümetleri ta rafından sahneye konmuş tur. CHP Genel Sekreter Yardımcısı Prof. Besim Üs tünel, Plânlama yetkilisi ola rak, tedbirlerin sorumluluğu na katılmıştır. Bugün ise eleştirmektedir. Orta Sol' dan muhalefette samimiyet beklemek hakkımızdır.

Ben Milletvekili iken...

«Paralar veriliyor mu, paralar...»

Meclis'in açıldığı gün, sarmaş dolaş olmalar öpüşup koklaşmalar ve yemin töreninde, herkesin aklınca kendine en yakıştırdığı pozlarla boy gösterme geçidinden sırasını savması arasında en çok dolaşan söz şu idi :

— Paraları veriyorlar mı?

Özellikle yeni gelenler, tanıdıkları eski lere bunu soruyorlardı. Sonra de bu aceleanın gerekçesini göstermiye çalışıyorlardı :

— Seçimlerde en az elli bin gitti. Zığ teber şahı meramız vallahi....

Eskiler ise .

— Hep öyle biraderr, hep öyle bizim kı de en az yüz bini buldu, diye cevap veriyorlardı.

Milli iradenin kimlere neye olduğu Meclis kulislerindeki çayla kahve sohbetlerinde rakam rakam dökülüyordu ortaya.

Ve kulaktan kulağa telefoncu'uk oynar gibi bütün köşe bucakta aynı fısıltı dolaşıyordu :

— Paraları aldın mı?

— Almadıysan git al paranı ...

— Veriyorlarmış paraları ...

Sonradan Meclis'te bunun bir gelenek olduğunu öğrendim. Dağıtım başladığı yahut tatil veya başka bir nedenle ödemeler erken alındığı zaman bekesim birbirini uyar ması adetti.

— Çekleri yarın vereceklermiş.

— Çekleri yeriyorlar. almadıysan koş al hemen.

— Aldın mı çeklerini ?

Çekler pembe karton kapaklar içinde ayrıklar için ayrı, yollular için ayrıydı. Muhasebe servisinin memurları gelen milletvekillerine gayet saygılı ve sevimli tebessümlerle sunuyorlardı bunları. Ve milletvekillerinin kuyruğu kapının dışına kadar uzanıyordu.

Uzunca bisküit büyüklüğündeki çeklerin pembe kapaklarını kaldırınca içinde matbaadan basılmış adımı okuyor ve üstünde de de beş bin kusurlu, altı bin küsurlu alınacak para miktarlarını görüyordun.

Milletvekillerinin kıdemlileri bürolara kadar gitmiyorlar ,grupların odacılarına :

— Alıver benim çekleri ,diyorlardı.

Bizim grubun da ilk yılda biri emekli sersemce, öteki cin gibi iki odacısı vardı. Cin gibi olanı gerçekten cin gibiydi. Sonradan sabıkalı bir hırsız olduğu anlaşıldığı için işine nihayet verdiler. Doğrusu hepimizin o kadar çok işine koşar ve her şeyin de öylesine ateş gibi çabucak üstesinden gelirdi ki, sabıkalı bir hırsız olduğu için Meclis'ten çıkartılmasına hayıflandık.

Benim çeklerimi önce o alırdı. Kendisinin geçmişini bilmediğimiz için bazan çekleri de bankaya onunla gönderir, arkadaşların altmış yetmiş bini geçen ödeneklerini toptan alıp gelmesini beklerdik... .

Öteki odacı ise fazlaca sünepeydi. Kahve söylemesini dahi pek beceremezdi. Hepimiz işlerimizi cin gibi olanına gördürmek için banka kalkmış Meclise gelmişti.

Tanıdıklar :

— Banka gelsi, banka gelsi, diyorlardı.

Nereye gelsi diye sordum. Lokantanın salonuna gelmişti...

Salonun dışı duvarı önüne uzun bir masa yapmışlardı. Banka memurları masanın arkasında oturuyorlardı. Önlerinde tıpkı bir mor binlikler beş yüzlükler yığılıydı. Milletvekilleri tek erle kol halinde bu masanın önünden geçerek çeklerini veriyor, imzaları basıp, binlikleri, beş yüzlükleri alıyorlardı. Ve paraları ceplerine yerleştire yerleştire lokantadaki yemek masalarına oturuyorlardı.

Bir yandan garsonlara yemekler ısmarlanıyordu :

— Oğlum bir avcı kebabı, bir de yoğurt söyle. Arkasından pilavla komposto yiyeceğim.

Oğlum zeytinyağlılardan ne var...

— İki difner, dudağı, dört Ankara tavası al gel...

Garsonlar ellerindeki tepsilerde tepeleme tabaklar oradan oraya seyirtiyorlar, masalarda ırı kıyım adamlar ellerinde çatal, bıçak, kaşık, boyuna yiyorlardı... Bir yanda ağızlar durmadan oynuyor, tabaklar geliyor, tabaklar gidiyor, kaşaylar, kuzu dolmaları söyleniyor; bir yanda da boi boi binlikler, beş yüzlükler dağıtılıyordu...

İki saat içinde binlik tınazları eriyip gitti, mutfata da yemek talan kalmadı...

Milletvekilleri iki saat içinde tam takır kuru bakır her şeyi halletmişlerdi...

Günlerce bu manzara gözümün önünden silinmedi!

Bir köşede tomar topar veriken paralar, ve hemen aynı salonda durmadan yenen yemekler...

— Oğlum baklava söyle.

— Oğlum yahnı söyle ...

Yemek yenirken alınan paralar da hesaplanıp kıyaslanıyordu. Bazılarınınki iki yüz, iki yüz elli kâğıt eksik çıkıyordu.

— Neden acaba, diye bir kuşku beliri yordu parayı alanların yüzünde...

Arkadaşları :

— Senin kaç çocuğun var, diye soruyorlardı?

— Yok...

— Bizimki çocuk zamlı da ondan...

Daha ilk gün yemeklerin fazlasıyla ucuz olduğu dikkatimi çekmişti, Çorba yirmi beş kuruştu. Bunu nükumet programını tenkit ederken de söyliyecek ve rakçılardan bile tüm Türkiye'ye duyuracaktım. Ve o gün A.P. lileri en çok kızdıran sözlerden biri de bu olacaktı.

— Ulan namussuz kendin içmiyor musun diye bağıracaklardı...

Arkasından ilk öğüt bir C.H.P.'li dostan gelecekti :

— Aman Çetin, Meclis'in içine ait işleri sakın yazma. Biz hepimiz nede olsa burada aynı tekkenin içindeyiz. Dövüşürüz, kavga ederiz, hırlasırız ama yine de kendimize ait meseleler kendi aramızda kalmalı...

Ben ise tam tersini yapacak ve on beş bin liralık kredilerin nasıl dağıtıldığını haber verecek, boi boi kürür yiyecek, partililerin de her şeyden buna önem vermekte olduklarını görecektim.

Her rastladığım tanıdık.

— Oh keka, çoka yirmi beş kuruş, on beş bin de kredi, diyecekleri di.

Ve dedikoduları susturmak için o krediterle Parti Genel Merkezinin katı satın alınacaktı.

Ve yine kimse bir armatöre karşı açtığım kampanyada mahkûm olduğum on kusur bin lirayı nereden bulup ödediğimi sormayı aklından bile geçirmiyecekti.

İnsanlar henüz mücadelenin karlı zannettikleri yönüne gözlerini dikiyor ama tehlikeli ziyan ve riskleri üstünde asla durmuyor. bir :

— Geçmiş olsun, bile demiyorlardı.

Parlemanterizmin dayanışmayı arttırmıyor, sadece kıskançlıkları körüklüyordu.

çetin altan

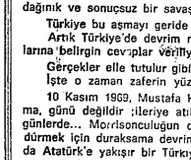

ÖĞRENİM YILI BAŞLARKEN...

Uluç Gürkan

Önümüzdeki günlerde üniversitelerde 1969 — 1970 öğrenim yılı başlayacak. Ege, İstanbul, Ankara ve İstanbul Teknik Üniversitelerinin rektörleri de seçildi. Yeni rektörler, birbiri ardından, öğrenci sorunlarını çözümleyemedikleri takdirde kollarını terkedeceklerini açıklıyorlar. Gazetelerde öğrencilerin «Kasım Harekâtı» na hazırlandıkları haberleri yer alıyor.

Bu konuda tutumumu ilk açıklayan gençlik kuruluşu Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (eski adıyla Fikir Kulüpleri Federasyonu) oldu. TDGF önümüzdeki dönemi şöyle değerlendirmektedir:

Aralarındaki görüş farkları ne olursa olsun, ortak bir eylem çizgisinde birleşen gençliğin emperyalizme, işbirlikçilerine ve feodal kalıntılara karşı sürdürdükleri bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi, siyasal partilerin tutucu parlamentoculuk anlayışlarıyla çatışmaktadır. Görünüşte en ileri lâfları söyleyen örgütler dahi, «sonra parlamentoculuk elden giderse» gerekçesiyle, gerçek bir muhalefet yapmaktan kaçınmakta ve bu tutumlarıyla isteseler de istemeseler de, objektif olarak, AP iktidarının ve gerisindeki egemen sınıfların bozuk düzeninin savunucusu durumuna düşmektedirler. Böylece diyorlar TDGF yöneticileri, Polîtik plânda da ekonomik plânda da tutucu güçler koalisyonunun paralelinde bir diğer tutucular koalisyonu doğmaktadır. Gençlik, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde, bu tutuculuğa da tepki göstermek, siyasi partilerin uydusu olmaktan tiziliklе kaçınmak durumundadır.

TDGF yöneticileri 1969 seçimlerinden sonra ortaya çıkan bu durumu da hesaba katarak, önümüzdeki dönemde gençlik eylemini hem örgütlenme, hem de ideolojik eğitim tabanına oturtmanın gerekliliğine işaret etmektedirler. Ayrıca gençliğin işçi ve köylü kitleleriyle devrimci bağlar kurmasına büyük ağırlık verilmektedir. Devrimci kazançların, işçi — köylü — gençlik dayanışması somutlaştığı ölçüde sağlamlaşacağına hakkı olarak inanılmaktadır.

T.D.G.F. «milli demokratik devrim» programını benimsemektedir. Ana çizgileriyle, bu program, yalnız politik değil, iktisadî ve askeri bağımsızlığın tam olaak gerçekleşti rilmesini, feodal kalıntıları tamamen tasfiye ederek, köylüyü toprağa kavuşturan kökü bir toprak reformunun yapılmasını, işçi ve köylü kitlesine en geniş demokratik hakların sağlanmasını öngörmektedir.

Bu, yalnız sosyalistlerin değil, bütün devrimcilerin benimsediği bir programdır. «Bağımsızlık içinde, bir an önce devrimler yoluyla çağdaş uygarlığa ulaşmak» biçiminde özetleyebileceğimiz Kemalist tez, böyle bir programa çok yaklaşmaktadır. Ortaçağdan miras feodal kalıntılardan kesinlikle kurtulmuş, biçimde değil özde demokrasiyi gerçekleştirmiş, tam bağımsız ve uygar bir Türkiye kurmak, Kemalizmin ve gerçek Kemalistlerin baş amacıdır. T.D.G.F. bu amaç etrafında, bütün milli sınıf ve tabakaların güçbirliğini gerçekleştirmek için mücadele etmek istemektedir.

Bu birlik, tabii ki, her şeyden önce, gençlik saflarında gerçekleştirilmelidir. Çeşitu partilerden politikacılar, devrimci gençliği bölmek ve kendi günlük çıkarları uğruna gençliği uydulaştırma yolunda yoğun çaba göstermektedir. Gençlik arasında da, onları birleştiren noktalardan çok ayırıcı noktalara ağırlık verildiği zaman zaman görülmektedir. Bu şartlarda, ihanet içindeki politikacılara ve parti ayrımlarına bakılmaksızın, somut amaçlar etrafında birleşmek önem kazanmaktadır. Kendi arasında güçbirliğini gerçekleştiren bir devrimci gençlik hareketi, bütün millici sınıf ve tabakaların güçbirliği sağlamakta çok daha başarılı olabilecektir.

Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye devrimci gençlik hareketi, coşkunluk döneminden olgunluk dönemine doğru yol almaktadır.

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK ?

YENİ HÜKÜMET

Hasan Kaya Cemal

Şeriatçı Bugün Gazetesi, seçim sonuçlarından duyduğu hoşnutluğu **«AP saflarında umulduğundan çok daha fazla imanlı ve İslâmcı mebus Meclis'e girmiştir.»** biçiminde belirtmişti.

Bundan sonra,**«gözümüz, kurulacak olan yeni hükümettedir»** diyen Bugün gazetesi, kabinede **«aslan payının» İstanbuldaki ön seçimlerde AP'li «farmason» ve «Ebu Cehiller'e» karşı «imha harbi» kazanmış olan «milliyetçi mukudesatçı» Bilgiç grubuna verilmesini** istemişti.

Bunun aksine bir kararın, **«Demirel hesabına batış ve batıcılık»** yol olacağını da eklemeyi ihmal etmeyen Şeriatçılar, partinin idaresini ele geçirmek isteyen **«farmasonların hava alacaklarını»** ilân etmişlerdi

Ne var ki, Demirel, bütün bu söylenenlere fazlaca kulak asmamış ve kabinesini yalnızca şeriatçıların değil, **«siyonist, devrimbaz ve farmasonlardan»** kurmuş ve «milliyetçi mukaddesatçı» gruptan kimseyi almamıştı.

Demirel kabinesini **«Cuhuriyet tarihinin en garip kabinesi»** olarak niteleyen şeriatçılar, **«hükümetin halktan ve AP fikriyatından kopmuş bir takım kimselere teslim edildiğini»** söylemektedirler.

Şeriatçı Bugün gazetesi yorumunda, kabineden**«zaiflerle belirsizlerden ibaret bir kabine»** diye soz etmiş, Bizim Anadolu gazetesi ise, mukaddesatçıların alınmadığı kabineyi **«renksizlikle»** suçlamıştır. Şeriatçı Sabah gazetesi ise, sonuçtan duyduğu hoşnutsuzluğu belirtmekle birlikte, daha temkinli davranarak **«Bilgiçliğin partiyi ve partinin iktidarını tehlikeye düşürecek hareketlerden uzak kalacakları bir tahmin olarak ileri sürülebilir»** demiştir.

«MEBUSLUK YEMİNİ»

Arabistan'daki Amerikan petrol şirketi Aramco'dan para aldığı iddia edilen ve Şeriatçılığın ülkemizdeki en ateşli savunucularından olan Mehmet Şevket Eygi, Bugün gazetesindeki bir yazısında«meğerse... ne mühim şeymiş» diye alay ettiği mebusluk yeminini ele almıştır.

Laikliğe aykırı bir yazısından mahkûm olup yurtdışına kaçan Eygi, yeminin en çok**«... Laik Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalacağıma... namusum üzerine söz veririm...»** kısmına takılmış ve bu konudaki görüşlerini şöylece belirtmiştir :

«... Laiklik demek Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde ifade edilmiş olan İslâm prensiplerinin Devlet işlerinde tatbik edilmemesi demektir. Meselâ Kur'an-ı Kerim'de hırsızların elinin kesilmesi, kadınların örtünmesi, içki ve kumara son verilmesi, faiz alınmaması emredilir.

Laiklik demek, devletin bunları tatbik etmemesi, İslâm dininin prensiplerini dünya işlerinde tatbik etmemesi demektir.

İşte mebuslar bu ilkeye bağlı kalacaklarına... namusları üzerine yemin etmişlerdir...»

Parlâmentoda, **«Şeriatçı»** Erbakan'ın, bu görüşlere uygun bir yemin yapacağı beklenmekteydi. Başbakanlık kürsüsündeki İnönü, Erbakan'ı hizaya getirmek için önceden uyarılmıştı. Ama Erbakan, laik Cumhuriyete bağlı kalacağına, namusu üzerine söz verdi

İnönü olayı, yakınlarına sonra şöyle anlattı: **«Herkes kendine göre yemin edecek diye, bir şey kulağıma geldi. Kararlıydım. Teker teker büttün yeminleri izledim. Tam muhalefet göstereceklerdim.»**

«AMERİKA'NIN MANDASI BİR TÜRKİYE... ÇOK DAHA MÜREFFEH OLACAKTI?...»

Geçen hafta «mukaddesatçı» Bizim Anadolu gazetesinde, bu çevrelerle sıkı ilişkileri bulunan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Profesörlerinden Sabahattin Zaim «Dev» le yapılmış, Ortak Pazar'la ilgili bir mülâkat yayınlandı.

«Türkiye Ortak Pazar'a girdiği takdirde, sanayiinız çöker» diyen profesörün kanısına göre, **«Ortak Pazar, bir hristiyanlık ideolojisine göre kurulmuş Katolik Avrupa Birliği'dir.»**

İngiltere'nin sırf protestan olduğu için bu teşkilâtın dışında bırakıldığını» söyleyen profesör, meselenin, Ortak Pazar'ın hazırlık döneminde girmeye hazırlanan «müslüman» Türkiye açısından önemini şöyece ortaya koymuş :

«Türkiye müslüman bir topluluğun meydana getirdiği ülkedir. Türkiye ya bu topluluk içinde eriyecektir, (ki, Avrupa'nın sınırlarını istediği ve fakat harpte dahi muaffak olamadığı bir hususttur bu) ya da savaşacaktır.»

Ortak Pazar'a girmekle **«bir milleti müddeten ve manen yok olmaya mahkûm ediyoruz»** diyen profesör soruyor :

«Birinci Dünya Harbinden sonra Amerikan mandasını kabul etmemiz için teklifte bulunulmuş, fakat reddedilmişti. Madem böyle hıristiyan bir Avrupa Birliği içinde eriyecekseK, niçin «Amerikan mandasını kabul edelim» di. yenlere kızıyoruz ve niçin kabul etmedik».

«Eğer hakikaten müreffeh bir Türkiye'yi meydana getirmeke gaye, Amerika'nın mandası olan bir Türkiye, çok daha ehven şartlar içerisinde ve Avrupa'nın içerisinde eriyen bir Türkiye'den çok daha müreffeh olacaktı.»

Amerikan sömürgeciliğini kabullenmekte müreffeh olunacağına inanmayız, ama Ortak Pazar'ın Türk milletini eritip yok edeceği doğrudur

SUNAYIN MOSKOVA GEZİSİ

Başkan Sunay'ın Moskova'da çok iyi karşılanacağı anlaşılmaktadır. Moskova basını, Türk — Sovyet ilişkilerini iyimser biçimde değerlendirmektedir. İzvestia'da Popov, şunları yazmaktadır:

«Daha bağımsız bir politika izlemek arzusu, son yıllardaki Türk dış politikasının belirli özelliklerinden biridir. Türkiye'nin Asya — Afrika ülkeleri ile ve özellikle komşu Arap devletleri ve Sovyetler Birliği ile olan ilişkileri iyileşmiştir.

Sovyetler Birliği ile Türkiye arasındaki ticari müdahele hacmi, 1963 ile 1968 yılları arasında bir kat artmıştır.

Sovyetler Birliği, Türkiye'de alüminyum, demir — çelik, asit sülfürik fabrikaları, petrol rafinerisi ve bir takım fabrikası gibi tesislerin kurulmasında teknik yardım sağlamaktadır.»

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye açtığı 366 milyon dolar tutarındaki kredilerle Türkiye'de kurulan tesislerin en önemlisi 263 milyon dolar maliyetli İskenderun Demir - Çelik tesisidir. Bu inşaatta 20 bin Türk işçisi ve 600 Rus teknisyeni çalışacaktır. Beş yılda tamamlanacak tesis, «bugüne kadar Türkiye'de kurulmuş bulunan bütün sanayi teşebbüslerinin en büyüğü» olacaktır.

600 Rus teknisyeninin varlığının, Amerikalıların çıkarttığı benzer sorunlara yol açıp açmıyacağı konusunda bir Sovyet yetkilisi THA'na şunları söylemiştir: «Bu hususta size teminat verebiliriz. Biz sizin kanunlarınızı aynen tatbik edeceğiz, onlara saygı duyacağız, âdetlerinize de hürmet edeceğiz, bu kesin bir tutumdur.»

TARZAN ÖLDÜ

OKTAY AKBAL'IN EN YENİ HİKÂYELERİ BİR ARADA

YENİ ÇIKTI

E YAYINLARI — FİYATI 5 LİRA

(Devrim — 015)

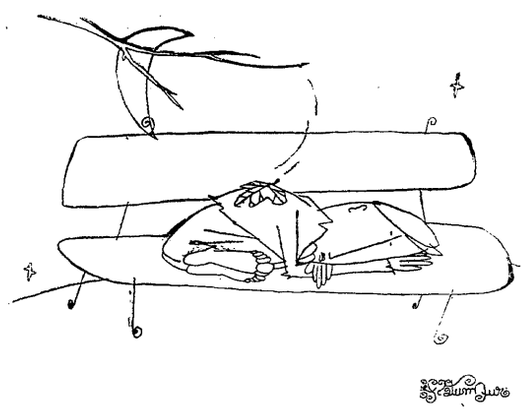

KOÇ'UN KONSERVE FABRİKASI

Vehbi Koç, «ihracat yapacağım» gerekçesiyle, ünlü yabancı firmalarla da anlaşarak bir konserve fabrikası kurmuştu. Fabrika, esas itibariyle, iç üretim yapmakta, öteki ufak tesisleri iflâsa sürükleyeceğe benzemektedir. Koç Salça Fabrikasının hiç değilse domates yetiştiricisinin ürününü iyi fiyatla değerlendirmesi beklenirdi.

Türk Haberler Ajansının ver diği bir haber, bu bakımdan da kapitalizmin insafsız sömürü kanununun işlediğini göstermektedir. Haberi yayınlıyoruz:

Mustafakemalpaşa (Türk Haberler Ajansı) — Domates alım fiyatlarını beğenmiyen üreticiler, önümüzdeki yıl domates ekmemeye karar vermişlerdir. Mustafakemalpaşa'da bulunan dünyaca ünlü bir konserve fabrikası, bu yıl ekicilerin elindeki domateslere düşük fiyat verdiği için üreticinin büyük mu elindeki malı uzun süre beklemiştir. Ancak çürüme tehlikesi karşısında malını satmak zorunda kalan Güllüce, Derecik, Çeltikçi, Mudan, Kavaklı ve Azatlı köylerindeki üreticiler kendi aralarında fiyat tesbit etmişlerdir. Köylüler birinci kalite domatesin 20, ikinci kalite domatesin de 18 kuruştan aşağı satın alınması halinde önümüzdeki yıl ekim yapmamaya karar vermişlerdir.

Köylüler, kararlarını konserve fabrikası ilgililerine duyurmuşlardır.

KIBRIS,A MÜDAHELEDEN VAZGEÇTİK Mİ?

Denktaş'la birlikte Kıbrıs Türk — Rum müzakerelerini yöneten Rum Temsilciler Meclisi Başkanı Klerides, bir konuşmada, Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî bir müdahelede vazgeçtiğini açıkladı. Klerides'in sözleri şöyle: «Yunanistan ile Türkiye, aralarında çıkacak bir askerî çatışmanın korkunç sonuçlar doğuracağını takdir ettiklerinden, Kıbrıs sorununun barışçı yollardan çözümlenmesi gerektiğinde anlaşmışlardır... Böylece, Kıbrıs için şimdilik bir askerî çatışma ihtimali çok uzaktır.»

Açıklama doğruysa, Türkiye'nin elindeki tek kozu, yani askerî müdahele tehdidini feda ettiğine inanmak gerekecektir. Konu, Dışişlerinin açıklama yapmasını gerektirecek önemdedir.

2,5 MİLYON SEYYAR SATICI !

İktisat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Nusret Akın, Türkiye'de önemli bir gizli işsiz ordusu bulunduğunu açıkladı: «Memleketimizdeki gizli işsizlik bir buzdağının su üstünde kalan onda birine karşılık, su altında görünmeyen onda dokuzunu andırmaktadır. Azgelişmiş ülkelerde hüküm süren işsizliğin, en belirli örnekleri, seyyar satıcılar ve yolda vatandaşlardan para istiyen «değnekçi» adlı kişilerdir... Türkiye'de 2,5 milyon seyyar satıcı mevcuttur.»

İŞÇİ İHRACI

Eski Çalışma Bakanı Turgut Toker, kısa süren bakanlığı sırasında 85 bin kişinin işçi olarak dışarıya gittiğini ve bunun bir rekor teşkil ettiğini açıkladı. Gerçekten Alman ekonomisindeki hızlı gelişme, işçi talebini geniş ölçüde arttırmıştır. Ne var ki, Mark'ın revalüasyonundan sonra, ABD'deki antienflasyonist politikanın da etkisiyle, Alman ekonomisinin 1970 baharına doğru nisbî bir durgunluğa girmesi beklenmektedir. Bütün Batı ülkelerinde 1970 durgun bir yıl olacak, işçi talebi azalacaktır. Hatta mevcut işçilerin kapı dışı edilmeleri imkânsız değildir. Bu gelişme, Demirel'in ekonomik güçlüklerini arttıracaktır.

BURLA BİRADERLER VE TÜRKEŞ

Antisemitizm ve antisiyonizm şampiyonluğu yaptığı ileri sürülen Türkeş, bu iddiaları, Abdi İpekçi'ye Burla Biraderleri nasıl savunduğunu anlatarak çürütmeye çalışıyor: «İstanbul, Taksim mitinginî yaptığımız gün, mitingden sonra ben Park O teldeydim. Bana bir haber geldi. 40—50 kadar genç Burla Biraderlerin önüne gitmişler ve orada «Kahrolsun Yahudiler», işte şöyle dir, böyledir, falan mason lar vesaire bağırmışlar, çağırmışlar. Ben bunu duyar duymaz derhal oraya üç kişilik bir ekip gönderdim ve tahkikat yaptırdım. Bunlara bunu yapmalarını kim söyledi? Kim teşvik etti? Kim emir verdi? Ve yapanları derhal toplattım. Tahkik et tim. Bunların derhal parti ile, gençlik örgütleriyle ilişkilerini kestirdim ve kovdum kendilerini partiden. Çünkü partimizin böyle bir şeyi yoktur. Böyle bir şeyi tasvip etmeyiz, kabul etmeyiz.»

Antisemitizm ve antisiyonizm, Burla Biraderlerin kapısında durmaktadır.

BÜYÜK ANADOLU PARTİSİ

Özellikle sol çevrelerde «Erbakan Anadoluculuğu» nun ilerlicilik sayılıp övülmesi üzerine bir takım hevesliler, Erbakan'dan önce davranarak «İslâm Sosyalizmi» ni amaç edinmiş bir «Büyük Anadolu Partisi» kurmuşlardır. Parti hem sosyalist, hem de orta yolcu olacakmış.

Bâzı sol çevreleri fena halde yanıltan «Erbakan Anadoluculuğu nu ise, önümüzdeki sayılarımızda derinlemesine elestireceğiz.

Kooperatifçiliğin böylesi...

Marmara çevresi zeytin yetiştiricileri Devletin destek ve özendirmesiyle, «Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği adıyla bir örgüt kurmuşlardır ve Türkiye'deki hemen bütün Tarım Satış Kooperatifleri gibi bu örgütün de başında, yöneticileri arasında bölgenin belli başlı kodamanları vardır. Üstelik bu kişisel kooperatif yöneticisi, mahallî politikacı olarak sırtlarını devlete dayamışlardır.

21.12.1968 tarihinde bu Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifine, özel teşebbüsten bir zat baş vurmuştur. Teklifi, Erdek ve Edincik zeytinlerinin kilosunda, 340 - 400 tane bulunan tüm stoklarını ihraç kaydıyla, peşin para ile ve dünya piyasalarındaki fiyatlar üzerinden satın almak yolundadır. Kooperatifler Birliği önce bu işe, elde birikmiş stokda olduğundan, peki demiş ve hemen ilk parti olarak 100 ton zeytini satmıştır. Ama o kadar...

İhracatçı firma, Marmara Birlik'ten 1967 yılı mahsulünün tamamını peşin para ile, 1968 mahsulünü de yüzde yirmi beş avanslı peşin bağlantı ile istemektedir. Bulgaristan ve Romanya'ya karşı 15 bin tonluk bir angajmana girmiş, akreditif açtırmıştır..

Ama zeytinleri Marmara Birliğin elinden koparmak ne mümkün? Başlangıçta yüz tonluk ilk parti zeytini 310 kuruşa veren, Marmara Birlik'in gözü açılmıştı.

Zeytinleri dünya piyasasına göre tonda 22 dolar fazla fiyatla almak isteyen firmaya, «Pazarlık yoluyla değil, ihaleyle satacağız zeytinlimizi» demektedir .

Ne var ki, ihale yapıldığında, zeytinlerine başka alıcı çıkmamıştır. Bu kez, alıcı ısrar edince, istediğiniz kalitedeki zeytinleri 430 kuruşa satarım cevabını verir. Üstelik bu zeytinlerin içinde istenen kaliteden yukarda olduğu gibi aşağıda zeytinler de bulunduğunu ifade eder. Ama zeytinler gene de verilmez. Oysa Marmara Birlik'in Ziraat Bankasından alınmış 75 milyon liralık kredisi vardır. Bu kredi ile Birlik hiç de milyonlar gerektirmeyen elekler satın alabilir, zeytinlerin havuzlanması, kalite kontrolu gibi işleri yapabilir. Ama hayırl 75 milyonluk kredi malûm usullerle dağıtılmış ve kullanılmıştır. Kredinin ödenmesi için bir an önce elden çıkarılması gereken zeytinler ise, ilkel havuzlarda âdeta çürümeye terkedilmiş bekletilmektedir.

Diyeceksiniz ki, peki Birlik kendisi niye ihraç yollarını aramaz? Niye arasın ? Önemli olan, şu ya da bu yoldan devlet olanaklarından faydalanmak, devlet adına kooperatifler, birlik kurmak ve devletçilik anlayışının kötü birşey olduğunu aleme göstermek...

Gelelim ikinci örneğe : Türkiye'nin ilâsâlk ihraç mallarından birişi fındıktır. Fiskobirlik de, devlet tarafından kurdurulmuş fındık yetiştiricilerinin mallarını değerlendiren bir kuruluş. Bir de Gima var. Gene devlet sermayesi ile, devlet desteği ile kurulmuş, iç piyasayı tanzim peşinde bir kuruluş. Bir de bunların tümünün üstünde bir Ticaret Bakanlığı var. Ticaret Bakanlığının Teşkilâtlandırma Genel Müdürü, Gimanın İdare Meclisi Başkanıdır. Yanlı bir devlet memuru... Günün birinde Ticaret Bakanlığı, Giresun'daki Fiskobirliğe emreder.

Der ki, elindeki 1966 mahsulü fındığı, mübayaa fiyatının üzerine sadece masraflarını ekleyerek Gima'ya devredeceksin. Oysa o günlerde Fiskobirlik 1968 mahsulü fındığı 111 - 112 dolardan dışarıya ihraç etmektedir. Maliyet artı masraf üzerinden bu ihraç malı fındığı Gima'ya vermenin fındık yetiştiricisine hiç bir kârı yoktur. Fiskobirlik Genel Müdürü direnir önce, hattâ istifa eder. İstifası kabul edilmez ama fındıklar Gima'ya devredilir.

Gima, aldığı fındıkları önce ufak partiler halinde ihraç etmeye kalkışır. Karışık bir takım işlemlere girişir. Almanya'nın Hamburg şehrinde bir firma ile ilişkiler kurar. Fob 111 dolardan bir parti fındığı ihraç eder. Ama sonra nedense Gima ihraç işinden vazgeçer ve elinde kalan 500 ton civarındaki iç fındığı. İstanbul'daki bir firmaya satar ve fındık ticaretinden kurtulur. Kaçı mı satar? İşte burası ilgi çekicidir .Fiskobirlik kavurmuş iç fındığı iç piyasada 525 kuruşa satmaktadır. Fındık tüccarları ise 650 kuruşa kadar bu fındıkları almaktadır. Gima ise, dışarıya 1002 kuruşa ihraç edilen ,iç piyasada rayiç fiyatı 525 kuruşa olan 1966 mahsulü fındığı üstelik bu devir muamelesi sırasında dış piyasalarda da fındık fiyatları durmadan yükselirken 245 kuruşa yapıvermiştir. İç piyasada ise çürük, kavrulmamış, artık denen fındıklar bile 275 - 285 kuruştan alıcı bulmakta iken, iç piyasada su içinde 525, dış piyasada on liradan fazla eden fındıkların el değiştirip 245 kuruştan satılmasının, üstelik de bu işe devlet parmağının karışmasının elbette bir kerameti olmalıdır.

ilhami soysal

"ANKARA BİRLİĞİ" kuruldu

abs ANKARA BİRLİK SAHNESİ perdelerini açıyor....

asiye nasıl kurtulur?
tartışmalı oyun

yazan • vasıf öngören
müzik • serper sabuncu
dekor, kostüm • yücel tanyeri

hanit eğlence sitesi • kavaklıdere

Şükûfe

DOĞAN AVCIOĞLU

TÜRK ORDUSU VE AMERİKA 1947—1969

IV — KARADENİZ'DE CASUS UÇAKLAR

Amerikalılarla başka bir çatışma Konusu, Türkiye'deki Amerikan üslerinden kalkan uçakların, bize haber vermeye dahi lüzum görmeden, casusluk faaliyetine devam etmeleri oldu. Mayıs 1960'ta İncirlik'ten kalkan U — 2 uçağı, Rusya üzerinde düşürülmüştü. Dünya çapında bir skandal hâline gelen U — 2 olayından sonra, bu tip casliyetlerin son bulması ümit edilebilirdi. Fakat uçakla casusluk faaliyeti devam etmekteydi. Nitekim 1965 yılında, Karadeniz'e düşen bir RB — 26 uçağı, bu tip casusluk faaliyetinin devam ettiğini gösterdi. Elektronik araçlarla donatılan bu eski bombardıman uçağı, İncirlik üssünden kalkmış ve Karadeniz üzerinde istihbarat yaparken düşmüştü. Uçağın düşüşünden 14 saat sonra, Türk Genelkurmayı olayı duydu. Düşen uçağın civarına Sovyet muhripleri yetişmişti. Amerikalılar, kendi gemileriyle düşen uçağı arama kararındaydılar. Bir Amerikan gemisi ,gece müsaadesiz Boğazı zorlayarak Karadeniz'e yönelmişti. Bu gemi Marmara'dan geri çevrildi. Amerikalılara «Gemi göndermeyin, biz arayacağız» denildi ve gemilerinin Karadeniz'e geçmeleri engellendi. Ayrıca, bu tip casusluk faaliyetinin dur durulması istendi. Amerikalılar şiddetli tepki gösterdi. Stutgart'daki ABD kumandan yardımcısı, acele Türkiye'ye geldi ve uçuşların yasaklanamıyacağını ileri sürdü. Genelkurmay yetkilileri ve Amerikalı kumandan arasında şu konuşma geçti :

— Milletlerarası sular üzerindeki uçuşları nasıl durdurursunuz?

— Topraklarımızdan uçuyorsunuz Hem de bize haber bile vermeden... Sovyetler Birliği ile aramızı açmayın. Esasen bu konuda merciiniz Hükümettir.

Askerler, konuyu Dışişleri Bakanı Çağlayangil'e anlatıp sakıncalarını belirttiler. Çağlayangil de Amerikalı generale,

«Askerlerimiz uçuşlara taraftar olmuyor» diye durumu bildirdi. Böylece, casus uçakların Türkiye'den uçuşu resmen engellenmiş oldu. Ama bu tip uçuşların habersiz devam edip etmediğini kestirmeye imkân yoktur. İncirlik'teki Türk alayı ne kadar çaba gösterirse göstersin, uçuşların tam bir kontrolü mümkün değildir. (1).

SUNAY — TURAL VE AMERİKALILAR

Bunlar gibi çeşitli dağınık konularda Amerikalılar tâviz vermek zorunda kalmakla birlikte, ABD'nin çıkarlarına göre hazırlanmış ikili anlaşmaların, Türkiye'nin çıkarlarını ön planda gözetecek biçimde değiştirilmesi mümkün olmadı.

Genelkurmay, ikili anlaşmaları toplayıp Dışişleri Bakanlığına verdi. Şükrü Elekdağ, Faruk Şahinbaş gibi genç hariciyeciler, askerlerle birlikte, yeni anlaşma metninin esasını tesbit ettiler. Çalışma, sonra Dışişleri Bakanlığının malı oldu. Arada sırada askerlere bilgi vermekle yetinildi. Önce ikili anlaşmaların yeniden düzenlenmesine yanaşmayan ve «Bu işi kimler tahrik ediyor» diye sinirlenen ABD, konu tamamen Dışişleri Bakanlığına intikal edince görüşmelere rıza gösterdi ve nihayet 1969 yılında, esasta bir yenilik getirmeyen temel anlaşma imzalandı.

Genelkurmayın düşünen beyinleri, ikili anlaşmaların yeniden düzenlenmesi konusunda yalnız ABD ile değil, Dışişleri Bakanlığı ile de mücadele etmek zorunda kaldılar. Üstelik Suney ve Tural'dan da bir destek görmediler. Sunay, ABD ile olan ilişkilerden bizim kârlı çıktığımız inancındaydı. Herşeyimizi Amerikalılar veriyordu. İlişkilerimiz yumuşak tutulmalıydı. Sunay.

— Donumuzu bil Amerikalılar veriyor, diyordu. Genelkurmayın düşünen beyinleri ise.

— Paşam, bâri donumuzu vermeseler de, içindeklini görmeseler, görüşün deydi.

Cemal Tural'a gelince, başlangıçta, ikili anlaşmaların düzetilmesi konusunda azimli bir tutum sahipti. Amerikalı görevlilere karşı çok sert davranmaktaydı. Fakat 1966 yılındaki bir Amerika gezisinden sonra, Genelkurmay Başkanı Tural'ın tutumu değişti. Tural, ABD'de bir Cumhurbaşkanı gibi karşılanmıştı. Tural'ın, protokole göre, 19 pare topla selâmlanması gerekmekteydi. Oysa Amerikalılar, Tural'ı, cumhurbaşkanıymış gibi 21 pare top atarak selâmladılar ve böylece onu geleceğin başkanı saydıklarını belli ettiler. Bu Amerika gezisinden sonra Tural, ikili anlaşmalar konusunda farklı düşünmeye başladı. Evvelce Amerikalıların özel lise açmalarına ateş püskürten Tural, artık «Peki ama, çocukları Türk okullarına gidemezler ya» diyordu.

Bu yeni ortam içinde Hükümet, altı senelerin yıllardır Nato içinde mücadele sini verdikten hayatî bir konuda, Amerikan görüşünü benimsedi. Türkiye, Nato nun kanadında bulunmaktayız ve Nato nun kanatları kesinlikle koruyacağı belli değildi. Hele ABD'nin, 1961'de benimsediği «esnek mukabele = flexible response» stratejisi, kanatların emniyetiyle tice şüpheli bir durumda bırakmıştı. Bir saldırı karşısında Türkiye'nin gerçe bir Nato desteğinden yoksun kalması mümkündü. Bu nedenle Türk Genelkurmayı yıllardır «esnek mukabele» stratejisine karşı çıkmıştı. ABD'den gelen baskılar üzerine, Aralık 1967 Nato toplantısında Türk Hükümeti direnmeden vazgeçti. Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu «esnek mukabele» stratejisini kabul etti. Böylece Nato'nun Türkiye'yi koruması iyice şüpheli hâle geldi.

Gelecek yazı :

TÜRK SUBAYININ NATO İÇİNDEKİ MÜCADELESİ

(1) Amiral Sezai Orkunt, Türk subayının bu olaydaki tutumunu şöyle değerlendiriyor: «Amerikalı, Türk makamlarına bilgi vermeden Türkiye'deki bir üste hareket ettirdiği ve Karadeniz'e düşe bir keşit uçağının düştüğü yere Rus gemileri üşüştükten ve gerekli ikaz yapıldıktan sonra dahi gerçekten açıklamalar tan kaçınır ve Türkiye'nin siyasî sorumluluğunu önemsemez bir tavır takınır ve bu uçuşlar iptal edilirse, Türk subayı Amerikan düşmanı mı olur? Bu olayla ilgili olarak, Türk makamlarından müsaade almadan bir Amerikan gemisi, gece Boğaz'ı zorlayıp geçer ve Marmara'da geçirilirse Türk subayı haksız mıdır? (Cumhuriyet gazetesi, 10 Ağustos 1969.)

TIP'te son durum

Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, 15 Kasım'da yapılacak Genel Yönetim Kurulu toplantısında çetin bir imtihan geçireceğe benzemektedir. Toplantıda seçim sonuçlarının genel muhasebesinin yanı sıra, parti içi durum tartışılacaktır.

TİP hâlen çok çeşitli gruplara bölünmüş gözükmektedir. Hiçbiri yüzde yüz mücadeleci gruplar olmamakla birlikte, bir yanda Tarık Zafa Ekinci'nin geniş ölçüde temsil ettiği «Doğru grubu», öte yanda «Sendikacılar grubu» vardır. Bu iki grup, bir kısım aydınlarla birlikte, şimdiye kadar Aybar'ın belli başlı dayanağını teşkil etmekteydi. Bunların karşısında ise, TİP yöneticilerinin bilimsel sosyalizmden sapma diye değerlendirilen tutumlarına karşı çıkan, çoğunluğunu büyük şehirlerde yaşayan aydınların teşkil ettiği çeşitli gruplar yer almaktaydı. Bir yanda «derhal sosyalizm» diyen Aren'ciler, öte yanda «önce milli demokratik devrim» diyen «proleter sosyalistler», bu grupla sert çatışma halindeydi. Ayrıca «Batılı bürokratlara karşı İslâmcı Halk Cephesi tarzında görüşlere sığınlık tanıyan aydın grupları mevcuttu.

Şimdi TIP içinde, bütün bu dağınık grupları toplayabilme çareleri araştırılmaktadır. Bu yolda en büyük çaba, şüphesiz, seçimlerden yenik çıkan TIP Genel Başkanına ve çevresine düşmektedir. Ne var ki, Milliyet'te çıkan uzun konuşmalarından bir yargıya varmak gerekirse, TIP lideri, bu toplayıcı roiü oynamaya pek niyetli ve hazırlıklı gözükmemektedir. Aybar, seçim öncesi polemikleri, seçim sonrasında da inatla sürdürme eğiliminde olduğu izlenimini vermektedir. Bu şartlarda Aybar'ın şimdiye kadar onu tam desteklediği sendikacıların dahi eski desteği sağlayabilme ihtimali zayıflamaktadır. Nitekim «Sendikacılar grubu», Aybar'a karşı eski güvenini yitirmiş gözükmektedir. Sendikacılar, çeşitli grupların güvenine sahip ve partiyi Büyük Kongreye kadar götürebilecek bir yönetici gruba ihtiyaç duyduklarını söylemektedirler. Doğu grubundan da, Aybar'a karşı Tunceli II. Başkanı Kemal Burkay'ın adı ortaya atılmaktadır. Bunların dışında Aybar'ı sâdıkane destekleyen Genel Yönetim Kurulu üyesi bir kısım aydın sosyalistlerin Genel Başkan'a bağlılıkları hayli zayıflamış gözükmektedir. Öte yandan, «Arenci» denilen grup, büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Arencilerin ileri sürdükleri başkan adayları, ne Doğu grubunun, ne de sendikacıların desteğini kazanmış olmaktan uzaktır. Hızla güçlendiklerini ileri süren «proleter sosyalistler» ise, parti içinde ve dışında doğru çizgilerinden emin, dinamik ve uzlaşmaz bir grup teşkil etmekte dir.

Bu şartlarda 15 Kasım'daki Genel Yönetim Kurulu toplantısından ne beklenebilir? En iyi ihtimal, parti içi demokrasinin eksiksiz işletilmesi, TİP'in eski ve yeni üyelere tam açılması, ilçe ve il kongrelerî tamamlandıktan sonra, Büyük Kongreye gidilmesi ve partinin çeşitli grupları tatmin edebilecek yeni bir tüzük ve program ile, bu tüzük ve program çerçevesinde verimli çalışabilecek yöneticilere kavuşturulması gözükmektedir. Kısaca, TİP'i başarılması son derece güç olan çetin bir imtihan beklemekted

TARİH

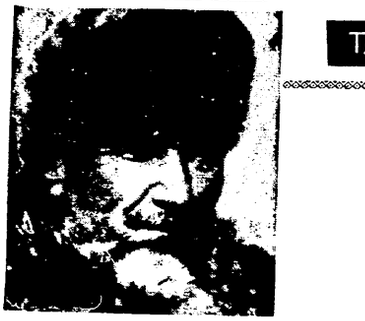

Atatürk Anlatıyor:

BÜYÜK ADAM KİMDİR?

Mustafa Kemal'in, Selânik'te bulunduğu sıralarda kişisel büyüklük hakkında anlattığı bir olay vardır ki ilgisi ve özelliği nedeniyle burada sözü edilmeye değer

«İstanbul üzerine yürüyen Hareket Ordusu'nun tekrar Selânik'teki görevinin başına dönmesinden bir süre sonra, bir akşam Kristal Palas'a gitmiştim. Salon tıklım tıklım dolu olduğundan oturacak yer yoktu. Beni bir merdivenle çıkılan başka bir bölüme götürdüler. Orası da dolu olmakla birlikte, masalardan birine sıkışarak oturduğumu hatırlıyorum. Masada rakı ve bira içiliyor, memleket sorunlarından söz ediliyordu Konuşma konusu, devrimlerin nasıl yapılacağı ve bunu yapmak için büyük insanlara ihtiyaç olduğu idi. Bana öyle geldi ki, masadakilerin hepsi de bu büyük insanın kendileri olduğu kanısındaydı. Ama büyük insan nasıl olunurdu? Özellikle büyük insan hangi yaradılışta olmalıydı? İçlerinden biri bağırarak, «Cemal Bey gibi olmak isterim» dedi. Ötekiler de ona katıldılar: «Bravo! Cemal Bey gibi...»

Kendilerini şansen tanıdığım bu kimseler, sonra beni sözmeye başladılar. Ben ise onları sükunetle incelıyordum ve bu bakışlarımla onlara birşeyler anlatmak istiyordum. Ama hiçbiri benim bu sessiz bakışlarımın anlamına dikkat etmiyordu. Aksine, benim genel olarak büyük insanlar ve özel olarak da Cemal hakkındaki görüşlerime katılmamı bekliyorlardı. Israrlı susuşum, hoşlarına gitmiyordu ve yüzlerinin ifadesinden de hakkımda ne düşündüklerini seziyordum: «Tanımadığımız bu adam, öylesine kendini beğenmiş, kı nüküm veremiyor ve baş kalarının değerini de anlamıyor.»

O akşam, o masada sigara dumanları arasında şu iki fikir berraktı: Bir kısmına göre, önce büyük bir adam olmak, sonra memleketi kurtarmak gerekti. Ötekiler'e göre ise,, lâfla büyük adam olunamazdı. Önce memleketi kurtarmak gerekti. Bundan sonra bile büyük adamdan söz edilemezdi.

Arkadaşlar, benim hangi fikirde olduğumu tahmin edersiniz.

Bundan bir süre sonra, aynı dairede çalıştığımız Cemal Bey'le tramvayda gidiyorduk. Cemal Bey Selânik gazetelerinden birinde imzasız bir makale yayımlamıştı. Elindeki gazeteyi gösterdi ve makaleyi okuyup okumadığımı sordu. «Hayır» dedim. «Öyleyse oku» dedi.

Okudum ve gazeteyi kendisine uzattım. «Fikrin nedir?» dedi. «Alelâde bir gazetecinin günlük saçmalarından biri» dedim. «Bana bak... Makaleyi ben yazdım» dedi. «Kusura bakma ama, dedim, hiç yazmasaydın cok daha iyi olurdu». Ve şunları ekledim :

«Cemal Bey,, bugün muteber olan modaya, yâni her budalaya kendinin insan-ı kâmil olduğunu anlatma modasına uyma. Çoğunluğun alkışının ne uzak görürlükle ilgisi, ne de önemi var. Eğer kudretini, her önüne gelenin onayından geçirme gayretini sürdürürsen, hâlini bilemem ama, geleceğini mahvettin demektir. Büyüklük, kimsenin ağzına bakmamak,, kimsenin gözünü bağlamamak, sadece memleketin hakiki lh tiyacını görmek ve dolu dizgin o nedefe doğru gitmektir. Herkes bir fikir söyleyecek. herkes seni bu yoldan alıkoymak isteyecektir. Ama sen hiç şaşmayacaksın ve inatla yolunda devam edeceksin. Her adımında sana bir engel hazırlayacaklar, ama buna rağmen yolundan dönmeyeceksin. Büyük değil, küçük ve zayıf olduğunu, her türlü yardımdan yoksun olduğunu, hiçbir yandan destek gelmiyeceğini düşüneceksin. Buna rağmen yoluna devam ederek bütün engelleri aşacaksın. Ve bundan sonra da sana büyük dediklerı zaman, onların yüzlerine bakacaksın ve sadece gülecekstin.»

Cemal Bey beni sessizce dinlemiş ve eleştirmenin etkisiyle konuşmanın başında kapıldığı öfke, yüzunden silinmişti».

(Dagobert von Mikusch'un «Gazi Mustafa Kemal» adlı kitabından, s. 85 - 87).

«TAM BAĞIMSIZLIK» İSTEYEN GENÇLİK ÜZERİNE

muammer aksoy

Kurtuluş Savaşımızın kazanılmasından 47 yıl sonra bugün, bağımsızlık mücadelesini hâlâ ön planda tutma durumunda bı rakılan gençlik, politikacılar tarafından genellikle şüpheyle karşılanmaktadır. Kemalist gençlik, «Mao'cu» «Castro'cu», «Moskova'cı» diye suçlanmak istenmektedir. Bu vatanın kurtarılışında, Türk milletinin yoktan varedilişinde ve Cumhuriyet Türkiye'sinin inşasında, Atatürk'le e l e l e büşardığı büyük hizmetleri hiçbir zaman unutmıyacağımız İsmet İnönü dahi, tam bağımsızlık isteyen gençliği «saptırılmış» diye suç layabilmektedir: «Saptırılmış olanların avlandıkları çekici konular var. Bunların bir kısmı düpedüz propagandadır. «Bağımsız Türkiye» gibi.. Türkiye'de Milli Mücadele'nin en harretli günlerinde olduğu kadar bağımsızlık arzusu vardır ve kökludür.» (Tercüman gazetesi, 1.8.1969) Ne var ki, Milli Mücadelenin en harareth günlerinde, vatanseverlerin çoğu (hattâ vatanseverliğinden hiçbir zaman şüphe etmediğimiz ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuru.sundaki büyük hizmetlerini her za man saygıyla andığımız. İsmet Paşa dahil), bağımsızlığı bir hayal olarak görmekteydi. «İngilizler, Türkiye'yi parçalayacaklar, kendi gücümüzle bu kaderi değiştiremeyiz. Türkiye'nin bütünlüğünü korumak için, ehven-i şer olarak Amerikan mandasını kabullenmeliyiz» görüşü, Milli Mücadelenin en harterli günlerinde, başta İsmet Paşa, bir sürü vatansever tarafından savunulmuştur. Bugün de ,saygıdeğer İsmet Paşa, muhteme len bağımsızlığımıza tek başımıza sahip çıkamıyacağımız düşüncesiyle, ya da geniş ölçüde yitirilen bağımsızlığımızı yeniden kazanmaya gücümüzün yetmiyeceği kaygusuyla, «tam bağım sızlık» ülküsü uğruna canını veren gençliği «saptırılmış» olmakla, en uzından hayal kurmakla suçlamaktadır.

1919 Sivas Kongresi günlerinde de «gerçekçi» İsmet Paşa, vatansever duygularla, «Amerikan mandasını kabul edelim. Başka kurtuluş yolu yok. Ehven-i şeri seçelim» diye İstanbul'dan raportar göndermiş ve Sivas Kongresi'nin Amerikan mandasını istemesini sağlamak için, büyük çabalar göster miştli. O ümitsiz günlerde Mustafa Kemal ve Türk gençliği çok farklı düşüncedeydi. Mustafa Kemal, Sivas Kongresi'ne mındacılığı kabul ettirmek amacıyla İstanbul'dan gelen arkadaşlarını, 8 Eylül 1919 tarihinde şöyle eleştirmekteydi: «İstanbul'dan gelen arkadaşların çoğu çare-i necatın mandayı ka bulde olduğu fikrini murahhaslar arasında yaymaya büyük gay ret sarfediyorlar. Erzurum'dan beri daima bu bahisle meşgu liz. Ve herşey bize gösteriyor ve anlatıyor ki, İstanbul'daki devlet ve siyasiler vatanın kurtuluşunu tek ümit hâlinde «Amerikan mandası» fikrini kabule bağlı görüyorlar. Çünkü bunlar, bizim hedef ve gayelerimizden, Türk milletinin uyanışından, millî irade ve temayülün inkişaf istikametlerinden tamamiyle habersiz bulunuyorlar. Onlar bizi üç beş adamın biraraya gelip hayal peşinde koşması kabilinden kimseler farzediyorlar. Ve gafletlerinin derecesini bir türlü ölçemiyorlar. İtilâf Devletlerinin baskısı ve hıyanet şebekelerinin propagandısı altında, belki de şaşırmış ve bunalmış bulunuyorlar. Şimdilik bunlara «biçareler» demekten başka yapacağımız birşey yoktur.» (Ömer Sami Coşar, Yeni İstanbul Gazetesi, 8 Eylül 1969).

O tarihlerde Mustafa Kemal'in bu görüşlerini, yakın arka daşlarından çok, her ne pahasına olursa olsun, tam bağım sızlık isteyen gençlik paylaşmaktaydı. Sivas Kongresine bu amaçla katılan Askeri Tıbbiye delegesi Hikmet, Mustafa Kemal'e, «Paşam, mandaya evet derseniz, sizi de reddederiz» dl yordu. Hikâyenin gerisini Prof. Dr. Muammer Aksoy'dan din leyelim.

DEVRİM

idealist Türk Gençlerinin zihniy 'ni daha 1919 daki Türk genci, bizzat Mustafa Kemal'e karş söyle dile getirmişti :

«Sivas Kongresinde Askeri Tıp Talebesi Delegesi olan Hik met Bey, sanki birdenbire ateş ve heyecan kesilmiş olarak, yüksek sesle :

«Paşam, murahhası bulunduğum tıbbiyeliler benj buraya istiklâl dâvamızı başarmak yolundaki mesaiye katılmak üzere gönderdiler. Mandayı kabul edemem... Eğer kabul edecek olanlar varsa,bunlar her kim olursa olsun şiddetle red ve takbih ederiz. Farzı muhal, manda fikrini siz kabul ederseniz siz de reddeder, Mustafa Kemal'i «vatan kurtarıcısı değil, vatan batırıcısı, olarak adlandırır ve tel'in ederiz» diye bağırdı. Bu gencin yürekten kopup gelen bu sözleri kar şısında hazır bulunanların bir çoğunun gözleri yaşarmıştı. Mustafa Kemal Paşa da mütehyiç olmuştu. Heyecanlı bir sesle :

«Arkadaşlar gençliğe bakın, Türk millî bünyesindeki asil kanın ifadesine dikkat edin!» dedi, sonra Hikmet Bey'e dönerek :

«Evlât, müsterih ol. Gençlik le iftihar ediyorum ve gençliğe güveniyorum. Biz, ekalliyetle kalsak dahi mandayı kabul etmiyecegiz. Parolamız tektir ve değişmez: Ya istiklâl. ya ölüm!»

Tıbbiyeli genç, hemen yerinden fırladı: «Var ol paşam.» diyerek Mustafa Kemal'in elini öptü. Kongrede Türk münevver gençliğinin olduğu kadar, daima ileri ve inkılâpçı fikirlere alemdarlık etmiş olan Tıbbiyenin de mümessili olan ve askeri üniformasiyle kongreye iştirâk eden bu bıricık gencin de Mustafa Kemal alnından öptü :

«Gençler, vatanın bütün ümmit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır.» dedi. ★

İşte bugünün «Tam bağımsızlık» diye bağıran Türk Gençlerinin büyük çoğunluğu, Tıbbiyeli Hikmet'in ruhunu taşımak tadır; onun kadar samimi ve yurtseverdir.

Ve karşılarında kim olursa olsun, uşaklığa razı olmıyacak bir kişiliğe sahiptirler. 1919'da Tıbbiyeli Hikmet'i anlayamıyan gafiller gibi, 1949, 1959, 1969'un gafilleri ve satılıkları da, Türk Gençliğini anlayamakta, onu en haksız iftiralarla yıldırmaya yeltenme yoluna sapmaktadırlar.

Sorunun esasına bir kez daha dönerek belirtelim ki, Atatürk bugün sağ olsaydı, bütün **gerçekliği** ile şöyle diyecekti: «Amerika'nın körükörüne düşmanı olmaya ve onunla çatışma bahanesi aramaya, hayır!»

«Amerika gibi başka büyük Devletlerin (örneğin Rusya'nın ve Çin'in) düşmanlığını tahrik etmeğe de hayır!»

Atatürk bugün sağ olsaydı, yine bütün Ulkücülüğü ile de şöyle diyecekti: «Rusya'nın zorla istilâsına olduğu gibi, Amerika'nın dolambaçlı yoldan istilâsına razı olmak da aslâ!**Ne Amerikan düşmanlığı,** ne **Amerikan uşaklığı!** Ve Amerika bağımsızlığımıza musallat olduğu sürece, tam bağımsızlığımızı yeniden sağlayarak her türlü vesayetten kurtulmak için kendisiyle mücadele etmek, aklında kalbin de emretiği ulusal tek çıkar yoldur!.»

Ve yine Atatürk diyecekti ki, bağımsızlık bir bütündür, onun bir kısmını elden çıkarmak, onu zadelemek, onun tamamını yok etmek demektir. İşte en unutulmaz ve özlü bir seslenişi :

«Bizden öncekilerin yaptıkları yanlış işler yüzünden ulusumuz, sözde bağımsızdı, ama gerçekte bağımlı bulunuyordu. Şimdiye değin Türkiye'yi, uygarlık dünyasında kotü gösteren neler düşünülebilirse, hep bu yanlıştan ve hep bu yanlışı sürdürmekten doğuyor. Bu yanlışı sürdürmek, yüzdeyüz, ülkenin ve ulusun bütün onurundan ve bütün yaşama yeteneğinden uzaklaşması ve yoksun kalması sonucunu doğurabilir. Biz yaşamak isteyen, onuruyla ve şerefiyle yaşamak isteyen bir ulusuz. Bir yanlışı sürdürmek yüzünden bu niteliklerden yoksun kalmaya katlanamayız. Bütün ulus bireyleri... bugün yalnız bir nokta çevresinde toplanmış ve sonuna dek kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta tam bağımsızlığımızın sağlanması ve sürdürülmesidir. Tam bağımsızlık demek, elbette siyaset, maliye, iktisat, adalet, askerlik, kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir.

Biz, bunu sağlamadan ve elde etmeden barışa ve esenliğe erişeceğimiz kanısında değiliz. Görünüş ve biçim bakımından barış yapabiliriz, anlaşma yapabiliriz; amma tam **bağımsızlığımızı sağlamayacak** olan bu gibi barışlar ve anlaşmalarla ulusumuz, hiçbir zaman canlılığa ve esenliğe erişemiyecektir. Belki, silâhlı çarpışmasını bırakarak **yıkıma sürükleneye yol açmış olacaktır.»** **

Atatürk bu sözlerinin, tüm okulların ve TBMM'nin duvarına kazılmasını öneriyoruz. Amma en önemli olanın, bu görüş ve inancı, yarının yöneticisi genç kuşakların ve sorumlu siyaset adamlarının kalplerine ve kafalarına yazmak ve uluslumuzun bilincinde bütün taze liği ile korumak olduğundan da şüphe etmiyoruz.

★ Mazhar Müfit Kansu, a. g.e., s. 248

** Atatürk Söylev, s. 430 - 431 (2. bas. 457 - 458) aslı: Nutuk s. 623 - 624.

ZAMANIN İSTANBUL ŞEHREMİNİ VE OLAYLARIN GÖRGÜ TANIĞI EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN'IN HATIRALARI

31 MART OLAYI

④ «TECAVÜZLERİN AŞIRIYA KAÇMASI, ABDÜLHAMİT'İ ÂDETA MASUM HALE GETİRDİ, HALK ONA ACIMAYA BİLE BAŞLADI»

Bir müddet sonra Maçka'da Meclisi Mebusan reislerinetahsis olunan Mehdiulya sarayında (Valde Sultan Sarayında) Ahmet Rıza bey tarafından verilen ziyafete ben de davet edilmiştim. Sofrada Ayadan Halic Bey, «31 Marttan önce Sadrazam Paşaya ahvele nazaran İstanbul'da vahim hadiseler zuhurundan endişe ettiğinizi söyleyerek dikkatini celbe çalıştığımız şayi olmuştur, doğru mudur? Nasıl oldu? Lütfen bizi tenvir eder misiniz?» dedi.

Ayandan Mehmet Galip Bey benden davranarak, «Evet, üç defa söylediler, hatta son defasında, 31 Mart'tan üç gün evvel vaki olan ihtarlarında bende hazırdım» dedikten sonra sözü bana terketti. Macerayı hülasaten hikâye ettim ve «Sadrazam hazretleri her nasılsa bu gibi hadiselerin yalnız mahlû hakânın tertip ve tahrikine mütevakkıf tır zehabında bulunduğu ve Padişahın istibdata ricat etmek istemediğine kani olduğu için maruzatıma ehemmiyet vermedi» dedim. Ve «Padişah istibdata avdet etmek istemiyor» dediği de ilâve ettim. Galip Bey, «Dahası var Padişah istibdata avdet etmek istemiyor, istese vesaiti vardır» dediğini de derma yan etti.

Son cümleyi hatırlamadığım için ben «Yalnız bu kadar biliyorum» dedim. Galip Bey'in hatırlaması şüphesiz yanlıştı. Hüseyin Hilmi Paşa merhum bu kadar saygısız söz söyleyen bir adam değildi. Padişah istemese bile sabık idarenin avdetini arzu eden küçük, büyük, sivil asker birçok kimseler ve bazı gazeteler her türlü tahrikât ve ifssadat ta bulunuyor ve hatta Sultan Abdülhamid'e karşı matbuatın pek hakaret edici neşriyatı türlü türlü münasebetsiz resimler yapmaları halkın ekseriyetine pek fena tesir ediyordu. Vatan muhabbeti bütün evladını kalplerinde tamamiyle yerleşmemiş, umumun menfaati ferdi menfaatlerin mecmuu, ve memleketin selâmeti şahsi masuniyetlerin muhassalası olduğu lâyıkiyle anlaşılmamış olan memleketlerde hükümdarlardan şahsan mütezarrır olmayan fertlerin tahrikle hasıl olan düşmanlığı körükle yanan körük durunca derhal sönen yaş kömüre benzer.

HALK ABDULHAMİDE ACIMAYA BAŞLAMIŞTI.

Padişah hakkındaki yakışıksız tecavüz ve tahrikler Abdülhamit'i sevmeyenlerj bile kızdırmaya başlamıştı. Bu yoldaki ifrat, 33 senelik bir istibdat devrinin bütün günahlarını unutturarak bu Abdülhâmit'i mâsum bir hale koydu. Halk acımaya başladı. İttihat ve Terakki ricalinin mantıksız, münasebetsiz ve bazı ahvalde pek acelecl hareket ve icraatı halkta Abdülhamit aleyhinde tahrik ile hasıl olan düşmanlığı yavaş yavaş silerek merhamet ve muhabbete çevirmiş oluyordu.

(Sonu var)

ATATÜRK VARKEN NECİP FAZIL DA ATATÜRKCÜYDÜ!

Şeriatçı Necip Fazıl, Türkocağında yapılan mitingte, «Nüfus kütüklerindeki softa ve mürtecinin yeşil kanını kurutacaksın» diyordu. Nereden nereye geldiğimizi anlamak bakımından, Necip Fazıl'ın konuşmasından bir pasaj sunuyoruz :

«Ne 31 Mart, ne Seyh Said, ne Ağrı harekâtı mahiyet ve ruh olarak Menemen hâdisesiyle boy ölçüşemez... Zira bunlar irticaın basit, âdi bir kalkışınından, kötü bir fırsatçılık hareketiyle bir talih dönüşünden başka birşey değildir. Bu defa böyle olmuyor. Meyus, bedbin, çürük, hamleciz zamanettiğimiz irtica, bir hâdisenin mikyas ve kitlesine sığdırmadığı kast ve gayzını bir gencin kesilen başına sığdırabiliyor. Mürteci, memleket gençliğine, memleket fikrine beslediği kastın, gayzın, kinin, mel'un hırsının derecesini Kubilay'ın başında açıkça, soğukkanlılıkla irat ediyor. Gözüme görünen şeyi açıkça söylüyorum: Eğer inkılâbı zayıf tutarsan, eğer inkılâbın yüreğini, nassasiyetini ve sinirlerini temsil etmezsen, bıçağın ters tarafı ile yirmi dakikada kesilen Kubilay'ın kefasında sana tevdi edilen akıbeti seyredebilirsin.

Türkiye'deki nüfus kütüklerindeki softa ve mürtecinin yeşil kanını kurutacaksın. Bu kadar.» (Hakimiyeti Milliye, 5 Ocak 1931, No: 3406).

Kurtuluş Savaşımızla ilgili YENİ BİR BELGE

Prof. Tarık Zafer Tunaya, «Abadan'a Armağan» kitabında Kurtuluş Savaşımızla ilgili yeni bir belge yayınladı. Belge, 1921 yılında İngiliz emperyalizminin Türkiye'yi nüfuz bölgesi yapmak şartıyla Yunanlılara saldırmaya hazır olduğunu göstermektedir. Kabul edilse, «Amerikan mandası olma» yerine bir cins «İngiliz mandası olma» sonucunu verecek teklifte, emperyalizm, her zaman olduğu gibi, iktisadi ve askeri yardım oltasını kullanmaktadır.

1921 yılında İstanbul Hükûmetini Londra'da Mustafa Reşit Paşa temsil etmektedir: Aralık ayı başında, İngiltere Hariciye Nezareti Müsteşarı Sir Van Sittard ile bir görüşmesinde, Müsteşar Anadolu'da, Türklerin hıristiyanları katlettiğinden sözeçar. Reşit Paşa, ayrı bir görüşme talep eder. Müsteşar, görüşmeyi kabul eder. Fakat tarih tesbit edilmez. Kısa bir süre sonra, Reşit Paşa ziyaret kabul eder. Ziyaretçi Mr. Ricket'tir ve Paşa'nın ahbabıdır. Mr. Aubrey Herbert'in tavsiyesiyle gelmiştir. Yalnız değildir. Yanında Birinci Dünya Savaşı başlarına değin İngiltere'nin Berlin Elçisi olan Mr. Edward Gooch' un oğlu da vardır. Her iki ziyaretçi, başta Armstrong olmak üzere, bazı sanayi ve maliye işletmelerini kapsayan, bir milyar sterlinlik bir gruba mensup olduklarını Paşa'ya bildirirler: Bu grup Türkiye ile siyasi ve mali ilişkiler kurmak istediğinden. Ankara'ya ordu için kundura, elbise ve askeri malzeme satmaya hazırdır. Hatta satılık topları da vardır. Ziyaretçiler, durumun hükûmete bildirilmesini isterler.

Reşit Paşa, «Ankara'nın isteği bence meçhul» diye cevap verir. Böyle birşey olsa bile, savaş hâli vardır. «Peşin tediyatta bulunulamaz», kaldı ki, «eşya Yunanlılar tarafından müsadere edilebilir.»

Mr. Gooch iyimserdir: Savaştan sonra, Türkler büyük bir istikraz yapabilirler. Gönderilen eşyaların parası o zaman ödenir. Hâlen Hazine tahvilleriyle ödenebilir. Böyle bir işlem kendi grubu yoluyla yapılacaktır. Satın alınacak eşyanın «silâhsız» gönderilmesi çareleri araştırılabilir ve sigorta ettirilebilir. Müsadere hâlinde iki tarafa da bir zarar gelmez. Sanayici ve maliyeci grupları, hükûmete baskı yapacak kadar kudretlidir.

Reşit Paşa, İstanbul'a tahrirâtında, şu gözlemini de iletir: İngiliz hükûmeti, «daima gayri meşrû» vasıtaları kullanır.

Mr. Gooch devam eder: Grubu İngiltere'nin en nüfuzlu (müteneffiz) ricali siyasiyesindendir. Bu zevat lehinizde olacaktır.» Hükûmette, bir an önce barış isteyen bir eğilim var.

Mr. Gooch ayrılır. Mr. Ricket, Paşa'nın yanında kalır. O da ümitlidir: Gunaris hayal kırıklığına uğramıştır. İstediği 15 milyon sterlinlik istikraz, Türklerle barış yapıldıktan sonra verilecektir. Daha önce verilirse, savaşa devam edeceği kanısı var. Grup durumu kendisine bildirmiştir.

Mr. Ricket, sözlerine açıklık verir: Anadolunun tahliyesi mümkündür. Yalnız küçük bir tadil gerek, «İzmir serbest liman olarak kalabilir.» Trakya Yunanlılara verilmemelidir. Yunanlılara Makedonyadan taviz verebilirsiz. Zira Romanya ve Yugoslavya hükûmetleri de paraya muhtaç durumdadırlar ve istikraz için başvurmuşlardır.

Gunaris'in Lord Curzon'la konuşması hakkında bilgi alırsa, Paşa'ya bildirecektir. Mr. Ricket şu noktada ısrar eder: «City sulhün akdini istiyor. Hükûmete baskı yapmaktadır. Gerekirse Atina'ya gidecektir. Çünkü mali men faatlerin tehlikeye düşmesi tecviz edilemez.»

Mr. Ricket, on gün sonra Reşit Paşa'dan yeni bir mülâkat ister. Yanında büyük maliyeci Lord Long'un oğlu da vardır. Lord Long hava değişimi bahanesiyle Maltaya gitmiştir. Yunan Başvekili Gunaris de oraya gidecektir. «Hükûmeti Seniyye de» oraya gayri resmî bir iki temsilci gönderirse, barış hakkında görüşülebilir. Lord Long'un bilmek istediği şey, Türklerin barışa eğilimli olup olmadıklarıdır. Long, grupları kanalıyla Yunanlılar üzerinde güçlü baskılar yapabilecektir. Zira Gunaris, İngiltere'den borç istemektedir.

Reşit Paşa, Gunaris'in durumdan haberdar olup olmadığını sorar. Mr. Ricket, «insanımdan anlıyım» cevabını verir. Gunaris, meseleyi bilmektedir. Reşit Paşa, Yunanlılara barışı «dikte» edeceğimizi söyler ve, İzmir dahil, kayıtsız şartsız Anadolu ve Şarkî Trakya Yunanlılar tarafından tahliye edilmedikçe, Yunanlılarla hiçbir müzakere yapılamıyacağını bildirir.

Reşit Paşa, Anadolu — Trakya tahliye edilmedikçe bildirmeyeceğini; ve yeterli yapılmamış sayacağını söyler. Reşit Paşa'ya göre, Lord Long, Basil Zaharof'la mütemadiyen görüşmektedir. Long grubu, Yunanlılardan, vereceği borç karşılığı teminat istemiştir. Yunanlılar, «kendilerinin olmayan limanları bile» karşılık göstermişlerdir. Reşit Paşa, Türkiye'nin «istiklâl tamı hususunda» Ayşe bizimle beraberdir» karşılığını verir.

Mr. Ricket, verdiği cevapta «Yunanlıların Anadolu'ya saldırmalarının ve Türkiye zararına olarak büyük bir Yunanistan tesisi hırsına kapılmalarının yanlış bir siyaset olduğunu» söyler. İzmir Yunanlılara verilmelidir. «Bu limanı bizim grubun idaresine terketmekte bir mazarrat görür müsünüz?»

Reşit Paşa'nın cevabı: «İzmir ve hmanı Türktür. Türk, hanesinin kapısını en samimî dostuna bile tevdi edemez». Paşa, İzmir limanının borçlarına karşılığı olarak, Yunanlılarca, gösterilmiş olduğunu ' stebessimle» ihsas ettiğini ilâve eder.

Mr. Ricket, askerî silâhlerin, gruplarının bir hizmeti olarak, her takımı 37,5 şilne satılabileceğini de belirtir.

Görülüyor ki, İngiltere 1921 sonlarında, ayrı bir barış düşüncesine ve eylemine varmıştır.

④

Amerika'da «Lozan» Tartışmaları

«ERMENİLERİN SORUMLULUĞUNU A.B.D. YÜKLENMİŞTİR.»

Söylevde Türkiye'nin hukuk düzeninden söz edilerek, «Türkiye'de hukukun bütün kollarında köklü reforma ihtiyaç vardır. Şeriat ve teokrasi izleri el'an mevcuttur, ve yeni Türkiye bu iki engeli hukukun bütün kollarından uzaklaştırmak için karar vermek durumundadır» denmektedir.

Bayanlar, şu sizi ilgilendirebilir. Kuran kanunlarına göre ancak iki kadının yemini bir erkeğin yeminine eşittir.

Büyükelçi Straus geçenlerde adil ve ivi yönetilen bir adalet sisteminin mevcut olmadığı yerde kapitülasyonların elzem olduğunu ve Türkiye'de adaletin en yüksek fiyatı ödeyene verildiğini ve bir milletin bir gecede yepyeni bir sayfa açamıyacağını söylemiştir.

İşte bu durumdan dolayıdır ki, «kapitülâsyonlar» doğmuştur. Kapitülâsyonlar Türkler' den diplomasi yoluyla zorla koparılıp alınmış veya savaş sonunda kazanılmış değildir. Hıristiyan milletleri ticarete razı etmek için Türkler, «Dâvalarınız Türkler aleyhinde olduğu zaman sizin tesis edeceğiniz mahkemelerde görülebilir» demişlerdir. Bu kapitülâsyonlar 1914'te Büyük Harbin başlagıcında Türkler tarafın dan kaldırılmıştır.

Türk kudreti 1774 de Rusiara karşı uğradıkları büyük bir yenilgiyle azalmaya başlamış ve Ermeni topluluğu, Avrupalı Hıristiyanların Türk eğemenliği altında ezilen, katledilen ve sömürülenler lehine giriştikleri mü dahele sonunda kurtarılmayan topluluk olarak kalmıştır.

Büyük Harp - Dünya Harbi - çıkınca Türk İmparatorluğu dışındaki Ermeniler İttifak devletlerinin yanında yiğitçe yer aldı. Bunlardan ikiyüzbini savaşa katıldı. Kafkasya cephesini, Ruslar terkedince Ermeniler elierinde tuttular. General Anenby Ermenilerin Müttefiklerinin davasına yaptıkları şahane yardımın tanığıdır. Başkan Wilson'un onödört ilkesini, Müttefiklerin Ermenistan'ın hür olacağına dair vaadlerini ve bir Ermeni Cumhuriyeti kuran Sevr Antlaşmasını hepiniz hatırlıyorsunuzdur.

Bizim Ermeniler lehinde hiç bir siyasî harekette bulunmadığımız söylenmiştir. Biz iki şey yaptık: Bizden yeni Ermenistanın cephelerinin sınırlarını tesbit etmemiz istendi ve Başkan Wilson gerçekten bu cephelerin sınırlarını tesbit etti ve Müttefikler, yani Fransa ve İngiltere, bu yeni Ermenistan'a asker göndermeğe hazırlanırken bunu geciktirmelerini talep ettik, Lloyd George'un İngiliz parlamentosunda söylediği gibi gecikme talep ettik. Bunlar Ermenistan'a karşı belirli bir sorumluluk yüklenmemize yol açan iki hareketimizdir.

(Sonu var)

ÖNCE ATATÜRK BİR DÜŞ MÜYDU?

Herkes Atatürk'ü övüyor, herkes «izindeyiz!» diye yırtınıyor, herkes «o en büyük adam» diyor, herkes «Atam nerdesin, niye bizi bıraktın» diye ağlıyor, herkes, herkes, herkes Atatürk yolunda, safında, ülküsünde, ardında!..

İkki Alman öğrencisi gelmişler yurdumuza. Dinlemişler, konuşmuşlar. Herkes Atatürk'ü göklere çıkarıyor, herkes onu babası gibi seviyor. Sonra bir de bakmışlar ki herkes Atatürk'ün düşüncelerine, görüşlerine, ilkelerine ülküsüne ters yolda gitmekte birbiriyle yarışıyor! En sağcısından kendini en solcu bilene dek» Çıkamamışlar işin içinden. Sonra sormuşlar bir Türk arkadaşlarına : «Neden ölümünden otuz yıl sonra bile O'nu bu kadar seviyorsunuz da O'nun dediklerine böylesine kulak asmıyorsunuz?»

Batı kafası bunu sorar işte. Hem sormakla da kalmaz yanıtını da bekler. Biz de düşünürüz ama işimize gelmez, çıkarımızı bozar diye vazgeçeriz yanıt aramaktan. Yaşar gideriz gündelik hayatımızı. 10 Kasım oldu mu başlarız çığlıklar atmaya, gözyaşları dökmeye, söylevler çekmeye. Evet sıkılmadan yaparız bunları...

1950 - 60 yıllarının partizan bir valisi genç devrimcilerin başkaldırışları karşısında şöyle demişti: «Atatürk'çüymüşler! Atatürk'ün Cumhuriyeti emanet ettiği kuşak biziz, onlar değil!» Böyledir, hem Atatürk'ü kimseye kaptırmayacaklar, hem de Atatürkçülüğü tarih sayfalarından kazıyacaklar. Cumhuriyet yıldönümlerinde arap harfli sloganlarla geçit törenleri yapılacak. Politikanın çirkin kişileri oy ugruna «muhammedi düzen'i getireceklerini söyleyecek. Yobaz gazeteleri Atatürk'çülüğü gavurluğun eşi sayacak. Kendini aşırı solcu sayan romancılar, bilim adamları sinsi sinsi Atatürk'ten kalan anıları kemirecek... Sonra ölüm günü geldi mi söylevler! Ne zamana dek, o günün akşamına dek! Sonrası yok, Atatürk'çülükleri o kadar işte. Eski yıllarda Atatürk için neler yazmışlar, neler demişler, bir okuyun. İşte Bayar ortada «Atatürk seni sevmek ibadettir» özdeyişini o bulmamış mıydı? Söylüyorlar, ama inanmadan, benimseden, uygulamak isteğini duymadan...

Öyle günler oluyor ki, öyle olaylarla karşılaşıyoruz ki, kişi kendi kendine sormadan edemiyor: bu ülkede Atatürk diye büyük bir adam gerçekten yaşadı mı? Sanki toplumca bir düş görmüşüz, sonra uyanıvermişiz. Öyle güzel bir düşten sonra uyanmak korkunç bir kâbus Atatürk bir düş müydü sahi? Çevreme bakıyorum, düş değil, bir zamanlarını gerçeği. Düş değilse de bir zamanların gerçeği ancak... Geçmiş çitmiş unutulmuş. Adı kalmış o kadar. Ne ilkeleri, ne inancı, ne arkadaşları!

Bayramlar, söylevler, törenler, demeçler... Bunlar birşey değil. Temel soruntara inmeden, Atatürk'çülüğü bir fikir ve inanç bütünü, bir ideoloji, bir toplum düzeni olarak ele almadan ne dense yararsızdır. İçi boş kalıplardır bunlar. O kalıpları doldurmak, Atatürk'çülüğün özünü korumak gerek. Atatürk'çülüğü tavizcilerden, rötuşculardan, inkarcılardan, Ulu Hakancılardan, kendilerini solcu sayıp en gerici düşünce ve davranışlardan kaçınmayanların elinden çekip almak gerek. Atatürk'çülüğü düş olmaktan kurtarmak gerek...

Oktay Akbal

ABD VE «1000 TEMEL ESER»

Ulus'ta Sunullah Arısoy, Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanan «100 Temel Eser» hakkında şu iddiada bulunuyor:

Denir ki, 1000 Temel Eser dizisi Amerikalıların dolar desteğiyle yapılmaktadır. A merikalılar böyle bir dizinin mali külfetinin önemli bir kısmını karşılayabilecekleri ni bildirmişler, «Siz, demiş ler, Türk kültürüyle ilgili ya ymlar yapın, bunu pahalı kâ ğıtlara basın, hiç korkma yın, fiyatları ucuz tutun, koyduğunuz fiyatla kitapla rın maliyeti arasındaki far kı biz size öderiz.» Amerika lılar, bir de küçük ricada bu lunmuşlar. Demişler ki, bi zim de bu arada size sahik vereceğimiz kitaplar o olur, bunları da çevirtip o diziler de yayınlayıverirsiniz. Böy lece kültür diziniz daha ge nişler, yararlı olur.

Iddia, ilgililerin bir açıkla masını gerektirecek kadar önemlidir.

CUMHURİYETİN YILDÖNÜMÜ

Ankara Televizyonu, Cum huriyetin 46. yıldönümü do layısiyle bir program yayın ladı. Bu programı seyreden ler, ilkokul tarih kitapla rında okuduklarından başka hiçbir şey öğrenmediler. Ata türk'le ilgili olarak şimdiye kadar gördükleri filim par çalarından başka hiçbir şey göremediler. Bu filim parça ları, genç de — tekrar tek rar yayınlansalar da — ilgiy le seyredilebilirdi. Ama oku nan metne paralel bir akış içinde sunulsalardı.

Böyle yapılmadı. Meselâ Vahdettin'in kaçışı gösteri lirken Lozan Konferansından söz edildi. Meselâ yazı dev rimi uygulaması gösterilir ken İkinci Meclis anlatıldı. Izmir'de vilâyet konağına bayrak çekilirken başka hi käyeler nakledildi. Ve seyre denler öyle bir izlenim edin diler ki, sanki biri montaj masasına rastgele topladığı bir kilo filim parçası bırak mış, «Hadi aslanım, bunları birbirine bağla da bir filim yap» demiştir. Bir başkası da oturup bu filmlerle hiç ilgisi olmayan bir metin ha zırlamıştır.

Cumhuriyetin ilânının Inönü'ye anlattırılması iyi bir fikirdir. Ama bu fikir, kısa ve merakları tatminden u zak bir biçimde uygulandı.

Inönü tabiatı gereği, olayı ana hatlarıyla anlatıp geçtik ten sonra, soru sormasını bi len bir mülâkatçı onu biraz daha somuta, biraz daha renkli anılar anlatmaya sev kedemez miydi?.

Haberler

☆ Ankara Televizyonu Ocak tan itibaren her Çarşamba sabahı, Milli Eğitim Bakanlı ğının hazırladığı okul televiz yonu yayınlarına başlayacak

★ Ankara Televizyonu ya yınları yakın bir gelecekte haftada dörde çıkaracak. Şimdiki yayınlara bir de «Pa zar Yayınları» ekleniyor. Bu yayının bir saatinde de köy lüye hitap edilecek, köylü sc runlarıyla ilgili programlar sunulacak.

☆ Bir Fransız firması, 4(milyon dolar mali portes olan bir projeyi kendi hesa bına uygulayarak televizyon yayınlarını Türkiye'nin her yanına ulaştırmaya talip. Ar kara'da bu konuda temaslar yapılıyor. Ancak bu talebir arkasında, tabii «Ben bir ek re kurayım, en ufak vidas na kadar her türlü yedek parçayı ilelebet benden a maya mecbursunuz» hesab yatıyor.

KİTAPLAR

ÖLÜMSÜZ-Z

Son yılların çeviri eserler yayınlama hızı birçok yeni yazarı getirdi bize. Yıllardan beri sürdürülen çeviri çalışmaları, bir noktada batı klâsiklerinin birkaç kez yayımlanışı, sorumsuz yayınevlerince uçuz çeviriler biçiminde değişik adlarla yeniden ortaya çıkarılışı gibi değişik yollar buldurmuştu. Bu arada Türk okuyucusuna yeni, ilginç, değerli ve gerekli eserler sunmak görevine inanan birkaç yayınevinin dikkatli çalışması da komşu edebiyatlara, onların en özgün çağdaş yazarlarına kadar genişlemiş oldu.

Vassili Vassilikos, Türkçe'de adını E yayınları arasında duyduğumuz genç bir yazar. 1963 Nobel ödüllünü kazanan şair Seferis, toplama kamplarının dramını anlatmış olan Themos Kornaros, büyük değerini dünya kamu oyuna onaylatmış olan Kazancakis gibi çağdaş bir Yunan yazarı. 1933 Kavala doğumlu; gençlikle yıllarını Selânik'de geçirmiş.

Türkçe'ye «Ölümsüz» adıyla çevrilen «Z» Vassilikos.un 1967 Atina'sında yayınlandığı zaman ilgi toplayan, faşist hükümet darbesinden sonra hemen toplatılan, yazarını Fransa'da yaşamaya mecbur eden bir belge romanıdır. 1963'de Selânik'de, soğuk savaşın en gergin çatışma günlerinde, barış toplantılarının daha hiç bir partiye mal edilmediği canlı başlangıcında önceden düzenlenmiş ve kazaya kurban edilen E.D.A. milletvekili Lambrakis'in son seröveni konu ediniyor. Costa Gavras'ın yönetiminde çevrilen filmi 1969 Cannes festivalinde jüri özel armağanı alan eser, uluslararası sinema gücünün aynasında gittikçe büyüyerek şimdi bütün dünya kamu oyu önünde... Ve kitabı da Türkçe'de (Ölümsüz - Z, çeviren Aydın Emeç. E yayınları 13, İstanbul, 1969, 429 sayfa, 15 lira).

«Ölümsüz»ü okurken otuz yıl önceki bir anıya, çocukluğumun tatillerinde şehir kitaplığında, Vahit Paşa kitaplığının o mezarlar, çeşmeler, türbeler arasında saklı duran serin kubbe altında, okuduğum en heyecan veren eserine bağlandı çağrışımlarım. Ortaokul öğrenciliğimin, çıraklıkla dolmayan bazı aylarında şehir kitaplığına gider, seçmeyi bilmeden, ne bulursam.. yutardım. O büyük boyutlu, sayfaları çift sütunlu, Reşat Nuri çevirisi Emile Zola «Hakikat»ını o yıllarda okumuştum. Sanırım bir daha okumadım; ama papaz Gorjiyas'ın suçunun öğretmen Simon'a yüklenişinin acı hikâyesini unutmadım hiç. Sonradan bu konunun, Dreyfüs olayından esinlenerek yaratıldığını öğrenince bile eksilmemişti kitabın etkisi. Mark'ın o soylu uğraşını, Simon'un aklamasını... bugün bile coşkuyla natırlıyorum. Vassilikos'un eseri işte o sonsuz dileğe, gerçeği ortaya çıkarma temeline dayamıyor; buna kimse kayıtsız kalamaz.

Yıl 1963, gün 22 Mayıs; daha dün gibi gelen ama unuttuğumuz yakın bir geçmiş, E.D.A. partisinin milletvekili Lambrakis (Z), Selânik'de bir salonda, barışseverler derneğinin toplantısında bir konuşma yapacaktır. Ama toplumun devrimci ve ileri güçlerine karşı yalancı bir örgütlenmeyi, kaba kuvvetlerle sindirmeyi iş edinen tutucu ve karanlık güçler jandarma komutanının, polis müdürünün, mahalle komiserinin... işgüzarlığında görünen gizli niyetlerle komployа girişir. Bakın kimleri kullanır, hangi zavallı kişileri niyetlerine âlet ederler: Triportörünün borcu altında ezilmiş dengesiz bir şoför (Yangos), oğlancılıktan suçlu işsiz bir sapık (Vangos), Yunan işgalinde nazilerle işbirliği yapmış, müebbed hapse mahkûm olmuş bir sokak politikacısı (Keler), ortağının dul karısı yanında ruhsatsız çalışan manav Varonaros, yükteme ve boşaltma rıhtımında ekmeksiz ve işsiz kalmamak için polise yaranan hammal Jimmy, polisten aylık alan dok işçisi Dimas, bir öğün yemeğe satın alınan aç Purnaropulos... Hepsinin gerekçesi iş ve ekmek, «viran olası hânede evlâd ü iyâl var», olsun zavallı düşkünler yığını

Taksim «Kanlı Pazar»ından, Kayseri «TÖS» baskınından, Tunceli olaylarından, suçluları bulunmadan cenazeleri kaldırılan öğrenci çatışmalarından çok uzakta değiliz. Vassilikos'un kitabında, aynı yöntemlerle işlenen suçların, aynı örgütlenmeyle güdülen bilinçsiz kalabalıkların kolay ve ucuz kullanımları var. Ama yanısıra sağduyulu Kosta Usta'lar, avukat Matsas'lar, gazeteci Antoniu'lar, kutsal görevleri devralan Piruşas'lar, özgeçili Hatzis'ler, tanrısal bir inançla doğruluğa tanıklık eden marangoz Nikitas'lar... da şükür ki eksik olmaz hiç. İnsanlığın nice aldatılışında insan gerçeğini kurtaran gönüllü yüreklerdir bunlar.

Vassilikos, edebiyatçılık görevini yer yer ülkücü bir romantizm ve gençlik coşkusuyla bezeyerek, görev edindiği bu işe adıyor kendini. «Ölümsüz» diye andığı Lambrakis' in öldürülüşü olayında göze çarpan bütün ihmalleri, bütün suç ortaklıklarını, o aşağılık, yaramcı, yaltaklanıcı zavallı ezilmişler koalisyonunu tam bir belgeler doğurduğuyla parça parça anlatıp usta bir romancılık tekniğiyle birleştiriyor bir yerde. Buna göre bu işi başarmaktan çok ve o oranda, bu işi görev edinmek güzel ve başarılı..

Etkili bir duyurudur bu. Böylece, ülkesinin bugünkü bahtsız dönemi, Vassilikos'un eserine çevrilen dikkatlerde genel bir protesto tavrında birleşme olanağını veriyor. Kitapta anlatılan herşey bizimkilere benziyor : Toplum kışkırtmaları, sloganlar, halkı aldatan odaklar, sorla yaratılan kutsallar, günlük hayat özellikleri, kandırılan küçük insanlar, hükümetlerin nitelikleri, partiler çıkmazı... Kısaca Yunan insanının, Türk insanına her yandan ortak olan bütün kaderi... Ama bu benzerlik bir yerde, Yunanistan'ın bugünkü faşist yönetimine götürmeyecek bizi; Türkiye'nin yüzyıllardan bu yana biriktirdiği sağduyunun başka bir kur tuluş yolunu bulduracak. Herhalde hiç bir Türk yazarı, Paris'e sığınacak ülkesinin gerçeklerini yazmak umuduna sarılmak istemiyecek. Türkiye'nin gerçeği Türkiye'de çözümlenmeli.

Rauf Mutluay

DEVRİM İÇİN HAREKET TİYATROSU

Üçyüzüncü oyununu oyna yarak, kuruluşunun birinci yılını dolduran, ayrıca «Dev rimci özü emekçi yığınlara götürdüğü ve en iyi biçimde aktardığı» gerekçesiyle DISK 'in Asaf Çiğiltepe ödülünü alan Devrim İçin Hareket Tiyatrosu sokak, kahve, sendika oyunlarının yamsıra salonda da oynamaya başlıyor.

Yeni Oyunlarını her haf ta yalnız Pazar Pazartesi günleri saat 18 ve 21 de 2,5 liradan Aksaray Pertevniyal isesi arkası TÖS salonunda gösterecektir.

Haldun Taner
Sancho'nun Sabah Yürüyüşü

Seher Vakti Ozan

Ozan önde gidendir
Bayrak tutan
Tan ışımış geleceği
Tepesine ilk varan
İlk vurulan,

Ozandır türkücüsü
Yeni gelen insanın
Ağıdı ölen çağın
Gömen karabasan gecey
Gül menekşeye çeviren

Oğuz davulu güm güm
Çağıran imeceye
Şeher karıncasını,
Şölen ateşine gün batarken
Halkın gücünü

Halk dağından Köroğlu'nu
İlk bildiren
Erzurum yolarından Sivas'a
Mustafa Kemal atlısını
İlk selâmlayan.

Ceyhun Atuf Kansu

«UMMAN NİNENİN MEKTUPLARI»

4

Cevdet kudret

Umman Nene'nin kimliğini anlatırken, köyün bütün sorunlarını ilerici bir tutumla ele aldığını söylemiştim. «Sosyal Adalet» işini onun ağzından dinleyelim:

Kürt Memed'in Hilmi oğlan çok hasta. Sovuklamış da hasdılanıvermiş yavrıcaz.. Eh ay oğlum, Allah onun gibi de etmesin. Ana yok, buba yok, ev yok, dükkân yok, para yok, pul yok. Yaradanım gayırsın gâri, Hılmıcaz göğneksiz, zabınsız, ekmeksiz, aşsız duruykan köyümüzün zengınneri gört gort guruluyorlar. Allah bilsin öte yanna gârl! (s. 86—87).

Ziraat Bankası'ndan alınan tohumluk parasını çarçur eden köyluyü yererken, dolaylı olarak, bakanın bu alandeki başıboş düzenini de eleştirmiş olmuyor mu?

Amat, Memişce'nin Ali Irza oğlan Zırı yat Pangası'ndan beş yüz pangilot almış imiş, Gudurası, çoluğna çocuğna bir okga bir şey alıvermıden gumbar oynamış da üddürmüş. Ciğer bığından yanası yamık Ali Irza utanmamış da. Neyimiş o gumbar kimbili. Dedeceği Patlak Osman da gumbarcıydın. Aynı ona çekmiş yağlı gurşun önüne gelesi. (S. 36).

Geri bırakılmış bir ülkede çok parti li düzenin nasıl yozlaştığını, gazete filân okumadan, kendi gözlemleri ve sağ duyusuyla ortaya koyuyor:

Gazaya milletfekilleri gelmiş de onnarın naflarını dinneyen der iken ge ciğivemiş. «Neler gonusubatılar gâri?» dediydim, «Ne gorusecekle, biz fatanımız, milletimiz cabık llerlesin deve çalışıyoz, bizim işimiz bu.» demişler. Eh, Amat, Allah hepiciğin zevkin açıklığı, iş go leyliği vessin de fatanımız, milletimiz üçün çalışsınnar. Emme Amat, evveli dirlik düzennik, sonnra is gelir. Hep bir olur çalışırsak, birbirimizi severse k, dog rulukdan avrılmassak, ilerlime övle olur. Ilâkin Sarı Osman dayın sibi bazı ları: «Sen bizim partidan değilsin.» deye selâm zabah vermiden gecenner var ımış. Bu doğru mu gâri Amat? Heş de doğru değil. Selâm Allahın kelâmıdır. Hem darılcek ne varmış? Büklüleriine in san bava sızıcı değil. Giz, ögül biz hepimiz bi milletin insannarı değilmiyiz? Bu torurak hemmizin değil mi? Ille şimeycek ne var ımış sanakln? Kim fatana, millete eyi çalışıverisse bir o yan deyiz. Bizim aradığımız bu. (s. 69).

Umman Nene'nin en büyük tutkusu ve çabası eğitim üzerinde toplanıyor. Sevgili mektuplarına, yaptıkları kutsal işin halk içindeki yankılarını duyurur, onları yüreklendirir, ezilmişlikten kurtarır diye seçiyorum bu özellikleri:

Habbili gız bu yıl meddaba (mektebe) verdik. O utangeç Habili, fildir fildir oldu açıldı. Eveli utancından yere ba kar duruydun. Hem çok akıllı, gı Amat. Kitapdeki goca yazıları bile okumaya başladı. «Ah, dayım ın yol esgerden gelse, ona nele okuyıvercen» deyyo. Hem meddaba girelden çok temiz oldu. Her gün elleri, ayaklarını sabuneyo, saçlarını dareyyo, «Habbili, her gün olur duru mu bu?» deyonda, «Sen ne bilcen, her has dalık pislikden gelir, hem pis olannarı sevmezler. temizleri herkes sever.» deye, bene goca issan gibi çkişiyo. Bu meddap isi çok eyi canım. Evelinden olmalıymış, bizim zamanımızda böyle şeyler mi var ıdı? Bizler dünnadın kör gelip kör geçbiatırız. (s. 13—14)/( ) Meddabın gıymatını bilmeyen kör olası bazı pasıraklılar var: «Gız evleti değ mi, okup da neccek, kâtıp mı olcek?.» deyor da gız çocuklarını medaba yollumak isdemeyyola. Sanakı bir mataf işledik sanmıyola. Cahalık gibi kötü bi şey var mı acaba ola! Canalık, sözün yabana, maldan farkı ını var?

( ) Ne var ımış sanakı? Gızlara meddaba yollumence kerimi (kârımız) mi oluyo? Gış günnende ne işleri var ımış? Amat, ben ölür, sen galırsan, gız evletini de olussa, okut oğlum. Eğer gızların akıllı çıkarse, taa ötülere okutıme ye yolla, sat sav okut. Hem bu devirde gız ossun, erkek ossun, cahal galmasın cok ayıp doğrusu. (s. 42—43)/Ovlen mal limlere vardım. Oğlan gazivete okuybatı rıymış. Mallının birisini bıçakı ile guv lamışlar. Gazivete öyle yazmış da mallın okuvvedi. Gaharımdan o gün ekmek, ne vemedim. Gıran girip de sürüm sürünmesnler. ne istemişler kim bilir ağlamadan. Haa, bak, birim mallım dediv ki; «Yalnız bu mu? Dövilen, sövülen, govulan, burulan mallını arkedeslerimiz var.» dedi. Sasdım galdım doğrusu. Domuz bası bılaslar, nasıl el galdırıvollar bu cocuklara? Maşallah durmudan çalışıyollar.

(Sonu var)

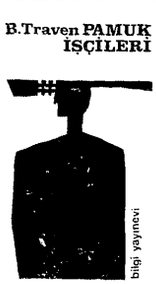

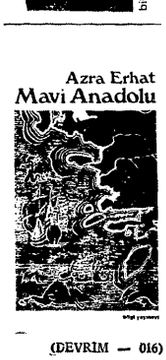

(DEVRİM — 016)

SAHNE

HAVAYA SAVRULUR GİDER...

Müzikli oyunların her türlüsü Batı etkisindeki tiyatromuzun kuruluşundanberi sahnelerimizde ilgi toplamıştır. Geçen yüzyılda İtalyan operet topluluklarının Beyoğlu'ndaki gösterileri çok beğenilmişti. 1872'de Güllü Agop, Gedikpaşada'ki tiyatrosunda Çuhacıyan'ın bestelediği «Arif Ağa'nın Hüsnü nadı operetj oynuyordu. İstanbul seyircisi bu müzikli oyuna büyük ilgi göstermiş ti. O yıllarda Güllü Agop sufleörle vodvil, komedi, dram oynama tekelini ruhsatlı ola rak kendi üzerine almış bulunuyordu. Başka bir topluluk kuran sanatçılar bu ruh satın sınırı dışında kalan müzikli oyunla ra el attılar. Çuhacıyan'ın eserini ve ayını sanatçının daha sonra bestelediği «Leb lebici Horhor Ağa»yı oynadılar. Güllü Agop da kendi tiyatrosunda müzikli oyunlara yer verdi. Bundan sonra çeviri, adapte, yerli müzikli oyunlar sahnelerimizde birbirini izlemeğe başladı. O dönemin operetle ri arasında sözgelimi Offenbach'ın bazı eserleri, bestelenişlerini hemen izleyen yıl larda bizim sahnelerimizde seslendiriliyordu. Bu sıralarda Haydar Bey ve Hristo Efendi'ler Ahmet Mithat'ın bazı eserlerini operet haline getirdiler.

İkinci Meşrutiyeti izleyen yıllarda Muh lis Sabahattin'in «Caresa» opereti, Musahipzade'yle birlikte çalışarak Suphi Bey, Kaptanzade Ali Rıza, Musillim İsmail Hakkı, Udi Fahri Bey'in hazırladıkları operetler sevilen eserler oldu. Bir süre sonra Cemal Sahir'in kurduğu operet de Karlman'ın «Cardaş Fürstın» mi, Leharın «Şen Dul» u unu ve yerli eserleri geniş topluluklara gö türmüştü.

Operet temsillerinin Cumhuriyetten sonraki dönemi içinde Cemal Reşit ve Ekrem Reşit'in ortak çalışmaları en önemli yeri tutar. Bunlar arasında «Üç Saat, Deli Dolu, Saz Cazo gibi eserler yer almaktadır. En büyüğün kazanmış olanı ise sonradan filme de alınan «Lüküs Kayat» tır.

Müzikli oyunların sahnelerimizde dördüncü dönemi geçirdiğimiz son yıllara dayanmaktadır. «My Fair Lady», «Kiss Me Kate» gibi Amerikan müzikallerinin bütün dünyada uyandırdığı yaygın ilgi bu eserlerin bizde de oynanmasına, bu arada eski operetlerimizden bazılarının yeniden sahneye konulmmesına yol açmıştı.

Dormen tiyatrosu günümüzün, bu modası içinde geçen yılkı müzikli «Olivers» in bestelediği «Yaygara 70» operetiyle giriyor.

Cemal Reşit, operetlerini hazırlarken nasıl bir sanat anlayışına bağlı olduğunu şöyle açıklamaktadır:

«Niçin operet yazdım? Bilhassa halkı neşelendirmek için. Çünkü eğlence bir ihtiyaçtır. Yaşadığımız fen ve rakam asrında dimağlar çabuk yoruluyor. Zihinler mütemadiyen meşguldür. (...) İnsanlar icad ettikleri makinelerin esiri olmuşlardır. (...) Bütün gün hesaplar içinde bunalmış bir zihin için göze hoş, kulağa zarif bir temsilin ne dereceye kadar istirahat temin edeceğini anlamak pek güç değildir, zannederim.»

Bizim seyircimizin ve halkımızın sorunlarıyla ileri tekonlojinin bunaltacağı söylenen insanların ne benzerlikleri vardır ki? Emeğinin karşılığını almaya, çocuğu için eğitimde fırsat eşitliği sağlamaya çalışan işçimiz, yanış para politikaları arasında geçim sıkıntısıyla elî kolu bağlanan memurumuz, hele topraksızlık ve makineleşen tarım yüzünden şehirlere akın edenlerimiz için yukardaki sözler ne anlam taşır? Ama Cemal Reşit'e göre, «Bin türlü sıkıcı düşüncesi olan bir adam (...) meşguliyetinin doğurduğu acı düşüncelerini unutmak için tiyatroya gittiği zaman sahne üstünde kendi dertlerini hatırlatan bir eser, kendisi gibi sıkıntı içinde kıvranan şahıslar görmek istemez. Şayet böyle bir eserin karşısında bulunursa, tiyatrodan bekledliğini bulamaz, canı sıkılır, esner, uyuklar. » Öyleyse tiyatroda halkın isteklerine uyulmalı, onun beğenisine uygun oyunlar göstermelidir (!) Operet bunun için biçilmiş kaftandır: «Çünkü operet neşe demektir. Neşe ise Türklüğün hassalarındandır. Toprağımız en güzel top rak, semamız en mavi sema, güneşimiz en parlak güneş. Neden meyus olalım?»

Cemal Reşit'in bu alıntıları yaptığımız 37 yıl önceki yazısı ile bugün «Yaygara 70» te tiyatro sanatımıza ve bizim insanımıza bakılan açılar birbirini çok iyi tamamlamaktadır.

Doğrusu Erol Günaydın'ın «Romeo ile Juliet» ten esinlenerek hazırladığı metin de Cemal Reşit'in sanat anlayışına pek uygun düşmektedir. Kurnaz, alaycı ve tecrübeli tiyatro adamı Erol Günaydın, Shakespeare'in eserinden başarılı bir parodi çıkarabilirdi. Fakat tragedyanın kahramanları Verona'dan Alaybey sokağına hiç de şanslı şarjlarla gelmemişlerdir. Birbirine düşman Montague.lerle Capulet' lerin yerini Özkara'larla Bozkara'lar almış, bu ailelerin çekişme ortamına Seher'le Alî'nin sevgileri yerleştirilmiş, Seher'in yaşlı bir mirasyediye verilmek istenmesi, nikâh günü gelinin yerine yaşlı ve çirkin Ajans Bahriye'nin geçirilmesi, âşıkların intihara kalkışmaları, sonra ailelerin barışması ve alay malay düğün yapılması konu olarak bir curcuna yaratmaya yetmiştir. Araya İsrail savaşı, Vietnam olayı, takma kalp ameliyatı, Bayar'la İsmet Paşa'nın barışması gibi lâflar da serpiştirilince müzikli güldürü tam bir gişe oyunu haline gelmiştir.

Klasik eserlerin çağı ve çevresi değiştirilerek yeniden işlenmesi günümüzün sanatında zaman zaman tutulan bir yoldur N. Ray, Günaydın'ın elattığı «Romeo ile Juliet»i Newyork'un Batı Yaka'sına getirirken hikâyeyi yoksul göçmenlere ait toplumsal sorunlarla çerçeveleyen Erol Günaydın bir güldürü yaratırken elbette bu deneyden pek fazla yararlanamayacaktı.

Ne var ki bizim sanatımız da trajik hikâyelere büyükalıtından gülerek bakmanın ilginç örneklerini vermiştir. Karagöz oyununda Ferhat ile Şirin ve benzeri hikâye kahramanlarının acılı sevgileri taşlama çizgisi içinde mutlu sona bağlanır. Gerçeği zorlayan, akla aykırı düşen şeyler alaya alınır.

Geleneğin bu yönüyle gözönünde tutulması sanatımıza kazanç sağlayacaktır. Günaydın şimdilik fırsatı kaçırmıştır.

«Yaygara 70» in Dormen Tiyatrosunda oynanmasıyla bestecı ve yazar kendilerine en uygun sahneye koyucuyu da bulmuş olıyorlar. Dormen'in mübâlâğalı jestleri, aşırı hareketleri 14 yaşındaki Heyrettin Arslan'ı da etkilemiş Çocuk tam kendi kişiliğine sçık bir rolde tutuklaşıp kalıyor. Güzin Özipek ve Şefik Döğen görevlerini ustaca yerine getiriyorlar. En başarılı oyuncular ise Viyana operetinden aktarılma rolleriyle Cahit Irgat ve Muazzez Kurdoğlu.

Bu yıl İstanbul'ca sanneklerini açan 30 kadar tiyatro arasında «Yaygara 70» Dormen'in iyi iş yapmasını sağlar belki. «Alaybey», «Sünnet», «Oldu da bitti», «Koyduklar beni kafese» gibi şarkıları mırıldananlar olur. Sonra herşey unutulur gider.

Konur Ertop

SOLUN AMERİKA'YI DAHA İYİ TANIMASI GEREKLİDİR (3)

GERİ TIRMANIŞIN BİLANÇOSU

Son günlerde Amerika bir cadı kazanı gibi kaynıyor. Bir yanda Amerikan emperyalizminin Güneydeki ırkçıları ve müttefikleri, örneğin iki hafta önce, «Vietnam'da muzaffer olmamız Allahın emridir» diyen Georg'a Valisi Maddox ve bu cephelerin başkan muavini konumunda oturan Rum asıllı üç kâğıtçı Spiro; sonra, yeni ve müthiş bir savaş endüstrisinin ortağı dünyanın en büyük harp ve ticaret makinası Pentagon ve varlık gerekçelerini kaybetmek korkusu içinde olan Amerikan emperyalizminin cakalı kartalları, generaller. Öte yanda parlâmentonun gittikçe kaderin ilerici uçları, gençlik, aydınlar. Ortada ise, Doğu Sahillerinin oturmuş, akıllı emperyalizmi- Boston, New — York, Wall Street ve geri tırmanışın çizgisini düz tutmaya çalışan, sağ ve sol rüzgârların savurduğu Başkan: Nixon!

Tet taarruzunu izleyen günleri andırır yeni bir çalkantıya girmiş görünen Amerikanın gerek muhalefet, gerek İktidarın çabası ile geri tırmanışında vardığı noktalara göz gezdirmenin, bugün her zamandan fazla faydası olacaktır. Önce Amerikan emperyalizminin ateş hattı :

Vietnam: Nixon yönetiminin uzun vadede Tiyo - Ki Rejimini kendi kaderi ile başbaşa bırakacağı ve Vietnam'ı terkedeceği anlaşılmaktadır. Yani, Milli Kurtuluş Cephesi'nin istekleri olan 1) Tiyo — Ki iktidarının katılmıyacağı milli bir koalisyona, 2) kuvvetlerini tüm olarak geri çekmeye, rıza göstereceklir. Nixon Yönetiminin durmadan tekrar ettiği ve Güney Vietnam kuvvetlerini Milli Kurtuluş Cephesi ile karşı karşıya bırakmak anlamına gelen «Savaşın Vietnamlaştırılması» parolası. bunun en belli başlı isaretidir. Böyle bir işlemin ne sonuç ve reçeğini kestirmek için, 1965 başlarında yani yoğun Amerikan müdahelesinin arefesinde, Milli Kurtuluş Cephesinin karşısında yalnız Saigon varken Vietkong'un Güney Vietnam Cumhuriyetini çökertmesine ramak kaldığını hatırlamak kâfidir.

Bugünün tartışması daha çok Amerika nın ne kadar bir süre içinde çekileceği noktası etrafındadır. Nixon Yönetimi bu yılın Haziranında 25 bin, Eylülünde 35 bin asker geri çekmiştir. Hükümetin yıl sonuna kadar 40 bin asker daha geri çekme kararı varken, bu Pentagon baskısı ile durdurulmuştur. Pentagon 1972 gibi uzak bir geleceğe bile Vietnam'da en azından 250.000 kişilik bir kuvvetin varlığını öngörmektedir. Hükümet ayrıntılarını belli etmemekle beraber çok daha hızlı bir tahliyeye yatkındır. Fakat 3 Kasım'da Amerikan birliklerinin Vietnam'dan çekileceğini açıklayan Nixon, bir süre tereddütten kaçınmıştır.

Tailand: Burada 1965 den bu yana gerici krallık rejimine karşı inatçı bir gerilla hareketi genişmektedir. Geçen yıla kadar güneyde Kra yarımadası ve doğuda Laos hududu boyunca faaliyet gösteren gerillalar, şimdi kuzeyde Laos — Burma hudutlarının meydana getirdiği üçgen içinde güçlü bir direnme alanı kan — Siam ortak bildirisinde Amerikalı karacı ve bini danışman olmak üzere, 49 bin Amerikan askeri personeli vardır. Bu kuvvetler Tailand'daki iç gerilasmaya karşı durmamakta, özellikle Vietnam'ın bombardımanı için kullanılmakta üçgen içinde güçlü bir direnme alanı yaratan Vietnam'daki indirilme paralel olarak Tailand'daki kuvvetlerden de 6 bin kişi geri çekeceği, bu indirimi gene Vietnam'daki indirimlere paralel yeni indirimlerin izleyebileceği bildiriliyordu. Bunun anlamı, Tailand'daki gerilla hareketinin ciddi bir iç savaşa dönüşmesi halinde, Maresal Kittikachorn Hükümetinin arkasında Amerikan kuvvetlerini bulunıyacağı, yani Tailand'ın da Vietnam ile beraber kendi kaderine terkedileceği idi

Laos: Burada birkaç yıldanberi, 1962 Konferansı ile «Tarafsız» etiketi konan fakat gittikçe Amerikan etkisi altına düşen Suvanna Fuma Koalisyonu ile bu koalisyonun sol kanadı Pathet – Lao arasında bir iç savaş olmaktadır. Pathet — Lao, Laos'dan geçen ve Kuzey Vietnam ile Güney Vietnam arasındaki bağlantıyı sağlayan «Ho Chi Minh Yolu» nu korumakla görevli 50 bin Kuzey Vietnam askerinin yardımından faydalanmaktadır. Hükümet kuvvetleri ise Amerikalılar tarafından desteklenmektedir. Laos'da Amerikan kara ordusu yoktur. Fakat, Laos'da ve kırmızı Tailand'da üslenmiş Amerikan uçakları, savaşın en kesif olduğu «Küpler Ovası» nda günde 300 sefere kadar yükselen müthiş bir bombardıman faaliyeti içindedirler. Diğer yandan Amerikalılar Laos'luların geleneksel düşmanı Meo kabilelerini CIA Ajanları ve «Yeşil Bereliler» yönetimi altında muntazam birlikler haline sokarak Pathet — Lao' ya karşı savaşa sokmuşlard «Gizli Ordu» adı verilen bu birlikler Amerika'ya yılda 175 milyon dolara mal olmaktadır. Nixon Yönetimi Johnson Yönetiminden miras aldığı bu durumu değiştirmek için hiç bir şey yapmadığı gibi, yapmamakta da ısrar eder görünmektedir. Ancak, Senatonun güçlü Dışişleri Komisyonu 20 Ekim'den beri meseleye el almış ve Laos için soruşturma açmıştır. Amerika'yı Vietnam ölçüsünde bir savaşa sürükleyebilecek olan ve Parlâmentonun bilgisi dışında anayasayı çiğnemek suretiyle yürütüldüğü iddia edilen müdahalenin, bir yandan Laos'u kontrol edebilecek güçte olduğunu ispatlamış bulunan Pathet — Lao'nun direnişi, öte yandan yeni bir sertliğe kavuşan Amerika içi protestonun sonucu olarak Vietnam'dakine paralel bir geriye doğru tırmanmaya gireceği az çok kesin'ikle söylenebilir.

Ve bu cephelerin gerisinde. Milli Savunmada: Nixon Yönetiminin ilk aylarında, Kennedy ve Johnson'un Milli Savunma Bakanı Mc Namara'nın ünlü antifüze projesi, karşılaştığı büyük direnise rağmen, Sovyetlerin Moskova ile Leningrad etrafında antifüze tesisleri kurdukları gerekçe gösterilerek biraz sulandırılmış biçimde kanunlaştırıldı. Bununla beraber milli savunmanın diğer kesimlerinde radikal kısıntılara tanık olmaktayız. Söyleki: Nixon Yönetimi, Johnson Yönetiminin yürürlükte olan 1969 milli savunma bütçesinden üç milyar dolarlık bir indirim öngörmüştür. Eylül sonuna kadar bu indirimin 1,25 milyarı gerçekleştirildı. Son günlerde program hızlandırılmış ve stratejik nedenlerle saf dışı bırakılan 65 adet B — 58 ağır bombardıman uçağı yanısıra. Amerika içi ve denizaşırı 307 üssün yapatılacağı ilân edilmiştir. Diğer yandan, bir Anadolu Ajansı haberine göre (19 Ekim 1969) göre, Nixon'un Kongreye sunacağı 1970 bütçesinde 900 bin kişilik bir askeri personel indirimi düşünülmektedir. Bu tüm Amerikan kuvvetlerinin üçte birine yaklaşıkır. Newsweek'e göre ise 1970 Savunma Bütçesi bir öncesine kıyasla 11 milyar dolar eksik olacaktır.

POLİTİK CEPHESİNDE

Amerikan geri tırmanışı politik alanda çok daha açık gözükmektedir. Bu rada tavizci Nixon politikası, net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Gelişmelerin kısa bir kronolojisinde en uygun başlangıcın «Uçan Pueblo» olayı olacağı kanısındayız :

Bu yılın Nisan ayında, Nixon Yönetimi daha yüzüncü gününü doldurmamışken. Kuzey Kore bir Amerikan EC – 121 elektronik casus uçağını düşürdü. Korelilerin güvenlik sahalarına giren casus uçağının düşürmeleri kadar tabii bir şey olamazdı. Asıl şaşırtıcı husus, seçim kapanyası sırasında Johnson'u Pueblo olayındaki yumusak tutumu dolayısiyle şiddet'e elestiren yeni başkanın tepkisi oldu. Bu, sudan bir protesto demecinin dısında herhangi bir işleme yol açmadığına göre, bir tepki bile sayılamazdı. 28 Nisan tarihli Newsweek,

«Sayet Beyaz Saray'da Nixon yerine Mc Carthy olsaydı, bundan daha anlayışlı bir tutumu olamazdı.» diyordu.

Newsweek, konuya ayırdığı yazıya «Bir ittidal nümunesi» başlığını atmıştır. Aslında buna «Bir ricat başlangıcı» demek gerekirdi. Zira, «Uçan Pueblo» olayı, Üçüncü Dünya devletlerinin, Amerikan çıkarının merhametsizce çiğnemesi pahasına bile, yeni bir silkinişle, hükümranlıklarını ve kaderlerini kendi ellerine almaya başladıklarının ve Amerika'nın da bu gerçeği kabul ettiğinin artık bir rutine bağlandığını gösteren işarettir.

Nitekim, bundan sonra olaylar bilinen şekilde zincirleme gelişmeye başladı. Peru'da solcu bir askeri yönetim «Standard Oil» tesislerini millileştirdi.

Ayni Peru, sularına giren Amerikan balıkçı gemilerine ateş etmekte ve Nixon'un temsilcisi Rockfeler'e kapılarını kapamakta bir sakınca görmedi. Bir süre sonra Bolivya'da bir askeri lider. geçmişindeki bütün affedilmez davranışlarına rağmen, ilerici sayılacak bir hareketle «Gulf Oil» u millileştirdi. Şili, Anaconda'daki bakır madenlerine el koydu. Bütün bunların karşısında Amerika hâlâ, millileştirme hallerinde yardımın kesilmesini ve monokültür ekonomilerde ithal kotalarının kaldırılmasını öngören «Hickenlooper Amedment» adlı yardım kanunu muaddel maddesini uygulamamıştır. Ve bütün bunlar, Amerika'nın öz nufuz sahasında, bir zamanlar «Ganbot Politikası» nın cirit attığı Latin Amerika' da olmaktadır.

Bu trend kürenin başka noktalarında da yürürlüktedir. Libya'da genç devrimci bir yönetim devamlı olarak Amerikalılara Wheelus Üssü'nün 1970 de sonbulan süresinin yenilenmiyeceğini anlatmakta. Filipinler başkanı Marcos bile yurdundaki Amerikan üsleri ile ilgili 22 yıllık anlaşmanın değiştirilmesi için harekete geçmiş bulunmaktadır. Amerikan ordusunun mülkiyetindeki Japon adası Okinawa etrafında da çekişme devam etmektedir.

Walter Lippman geçenlerde Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir mülâkatında, Amerikanın «Fazla Büyüme Politikası»nın Truman Doktrini ile başladığını söylüyordu. Temelde doğru olan bu sözü biraz daha bilimsel bir şekle sokarak «Amerika'nın Güney Amerika ve Pasafik'deki emperyalizminin II. Dünya Savaşından sonra kurre ölçüsünde yeyilması, Truman Doktrini ile başlar» demek daha yerinde olur. Truman Yönetimi ile tohumları atılan yeni Amerikan emperyalizminin Eisenhower — Dulles döneminde iki ana stratejisi vardı: 1) İhtiva ettikleri dolaylı saldırı hükümetleri ile müdahaleleri kolaylaştıran paktlar sayesinde Amerikan düzenine aykırı devrim hareketlerini bastırmak. 2) Dünyada Pax Americana'nın karşı ağırlığını teşkil eden Sovyet — Çin mihverini sınır devletlerde bir üsler çemberi kurarak etkisiz hale getirmek, veya tahrip etmek. Bu yayılma mekanizmasını halkı göstermek için tüm devrim ve milli kurtuluş hareketlerinin merkezi, bir komünist komplosunun eseri olduğu teziı savulmuştuyor ve bu sahte teze karşıt «Containment» (Tutma) teorisi veya bir ülkede komünizmin başarısının diğer ülkeleri de etkileyeceği ve hepsinin domino taşları gibi dökülüceği anlamına gelen «Domino Teorisi» ortaya atılıyordu. Eisenhower döneminde bu türdeki son işlem, 1959 da CENTO'nun üç az gelişmiş üyesi Türkiye, İran ve Pakistan'la imzalanan anlaşmalarla dolaylı saldırı kavramını Orta Doğu'ya getirmek olmuştur. Bu, 1957 de ilân edilen ve «Eisenhower Doktrini» adını alan Orta Doğu Politikası gereğince oluyordu.

Kennedye iktidarı arifesinde Amerikan stratejistleri çetin bir mesele ile karşılaştılar. Sovyetler, Sputnik'i atmakla. Amerika'nın atom bombası taşıyan uzun menzilli Sac uçakları ile sahip olduğu avantajı sıfıra indirmişler ve nükleer bombalarını Amerika'ya uzun menzilli füzelerle ulaştırma yolunu açmışlardı. Yani nükleer stoklarda kurulmuş olan denge, nükleer bombayı yerine ulaştırma bakımından. başka bir deyimle, taşıyıcı olarak da kurulmuş ve bu suretle tam olmuş tu. Böyle bir denge, Üçüncü Dünya'daki Amerikan yayılmasında Sosyalist Kamp'ın karşı ağırlığını daha yoğun olarak hissettirebilirdi. İşte bunun içindir ki Kissinger ve sonradan Kennedy'nin genel kurmay başkanı olan Taylor, bir yandan Sovyetler'le ani bir nükleer karşılaşma tehlikesini bertaraf eden, öte yandan konvansyonel silahlarla Üçüncü Dünya'da rahat müdahele imkânlarını sağlıyan «Esnek Mukabele Stratejisini» icat ettiler. Kennedy döneminde yoğun olarak uygulanan bu strateji. Vietnam'da iflas etti.

Simdi, bütün harp doktrinlerinin iflâs ettiği bir noktada. Amerika bütünme döneminde girmiştir Nixon'un bu yılın Subat'ında yaptığı Avrupa yolculuğunda sovletikleri, hayli belirsiz olmasına rağmen bir genel dezangajmana işaret sezilmişti. Sonra, Guam söyleyi ve Asya'nın iç mesele'lerine artık Amerikan kuvvetlerinin karıştırılmayacağı. Asya meselelerinin Asyalılar tarafından çözülmesi gerektiği prensiplerini ihtiva eden Nixon'un Asya Doktrini. Şimdi de, Amerikan yardımıyla. Amerikan malzemesinin satın alınması zorunluğunu ortadan kaldıran yeni Latin Amerika politikası.

Amerika'nın geri tırmanışı nereye kadar gidebilir. Belki Lippman'ın yukarda söz konusu ettiğimiz mülâkatında tavsiye ettiği gibi, Orasya'nın (Avrupa — Asya Katası) tamamen terkedilmesi ile Avusturalya ve diğer Pasifik adalarında karar kılar. Belki bugünküden yakın harlarda tutunur. Belki de yeni bir tırmanış başlar. Her halükârda, devrimcilerin nasıl politik ve stratejik hareketleri saetdoktrin açısından değerlendirmemeleri gerekiyorsa, fazla iyimser ve amplrik olmamaları da gerekildir. Johnson yönetiminden Nixon Yönetimine aktarılan Wood

— Mc Lintock raporunda (New — York Times, 9 Nisan 1969) Türkiye'deki üslerin lüzumlu sayıldığını unutamamalıyız.

Bir şey kesinlikle söylenebilir: Türk Kompradorlarının çıkarlarını ve düzenlerini Altıncı Filo toplarının teminatı altında sayabilecekleri günler geçmiştir. Saigon'da çıkış yizeleri artık servetler pahasına satılmakta, Kennedy'nin «Yeşil Bereliler» Saygon'lu ajanlarını tasfiye etmektedirler.

Düzetleme: Geçen yazımızla ilgili bazı kaynakların tarihleri yanlış dizilmiştir. Doğrusu şöyledir: L'Expresse: 25 Şubat 1969 yerine 1968. Newsweek: 18 Mart 1965 yerine 1968, 27 Ekim 1968 yerine 1969. Associated Press: 20 Ekim 1968 yerine 1969. Ayrıca, 2. sütunun 18. satırında «vardı» kelimesinden sonra «Bu tartışılabilir» ibaresi atlanmıştır.

ÖLÜME KARŞI YÜRÜYÜŞ

Nixon'un üç haftadır beklenen «tarihi» Vietnam Konuşması, haval kırıklığı yaratti. Başkan, Amerikan Kara Kuvvetlerinin Vietnam'dan çekileceğini açıkladı. Bu yeni birşey değildi. Beklenen değilmeye bir süre daha devam edecek. Barışçı Kamuoyu ve şu ana tarihe kadar, bütün kuvvetlerimiz Vietnam'dan ne kadar çekilecek» denmesini istiyordu. Nixon, tarih tesbiti düşmanın işine yarar gerekçe söyle bundan kaçındı. Hatta Nixon, yalnızca Kara Kuvvetlerinin çekileceğinden söz etti. Bu, ABD Hava Kuvvetlerinin Vietnam'da kalacağı anlamına gelmekteydi. Hasma en ağır darbeleri indiren Hava Kuvvetlerinin kalması, savaşın devamı demekti. Nixon'un konuşması ancak «şahin» denen savaşcı çevrelerde hoşnutluk yarattı. «Güvercin» denen barışçıların öfkesini artırdı. Bu nedenle. savaş aleyhtarı gösterilerin daha şiddetli geçmesi beklenmektedir. Kasım ayı gösteri günlü gü şöyledir:

13 Kasım, Perşembe:

Diğer bir «moratoryum»un başlangıcı. İki gün içi bölgesel savaş aleyhtarı gösteriler düzenlenecektir.

Washington'da 40 saatlik bir «Ölüme Karşı Yürüyüş» yapılacaktır. 40 bin kişi tesbih sırası halinde, ellerinde Vietnam savasında ölen bir Amerikan askerinin ve tahrip edilen bir Vietnam köyünün isimleri yazılı pankartlarla Arlington mezarlığından Kapitol'e yürünecektir.

Washington'da dört gün sureyle «GI Hakları Uzerine Milli Konferans» başlayacaktır.

14 Kasım, Cuma:

Genel bir öğrenci boykotu yapılacaktır.

«Ölüme Karşı Yürüyüş» devam edecektir.

«Moratoryum» sona erecektir.

15 Kasım Cumartesi

Ölüme karşı yürüyüş Washington'da sona erecektir.

Beyaz Saray'da son bulacak 200 bini aşkın protestocu nun katılması beklenen bir yürüyüş yapılacaktır.

San Francisco'da bir başka yürüyüş gerçekleştirilecektir.

16 Kasım, Pazar

Askere alınmaya direnme üzerine bir toplantı yapılacaktır.

Bir Amerikan karikatüründen gözüyle Nixon
— KALK BAKALIM HACIYATMAZ!..

YUNAN CUNTASI VE ABD

ABD, Yunanistan'da bir cins «vitrin parlâmentoculuğu» na yönelmişe benziyor. Cuntayı, sağcı politikacılarla iktidarı paylaşmaya zorluyor .

ABD Güvenlik Konseyi'nin Yunanistan'a karşı Amerikan politikasını göz den geçirdiği yolunda Washington'dan gelen haberler, Atina'da huzursuzluk yaratıyor. Haberlerde ABD'nin Cuntaya karsı tutumunu sertleştireceği ve politikacılarla uzlaşması için askeri yönetime baskı yapacığı belirtiliyor.

FİLİPİN'DE KOMÜNİST PARTİSİ

Eğer Başkan Marcos, seçimleri kazanırsa, Filipin tipi demokraside bir Komünist Partisi olacak. Marcos. seçim kampanyasında. sidet hareketlerine katılmamak şartıyla. Komünist Partisine müsade edeceğini açıkladı.

NOBEL ÖDÜLÜ KAZANAN LURİA SOLCU HAREKETLERİ YÜZÜNDEN KARA LİSTEDE...

Ünlü «Life» dergisi, Sağlık ve Eğitim Bakanı Robert Finch'e çağrıda bulunarak, bilim adamlarının solcu hareketleri yüzünden kara listeye geçirilmesine son verilmesini istedi.

Life'ın açıklamasına göre, kara listeye geçirilen solcu bilim adamları arasında bu yılın Nobel Tıp Ödülü'nü alan Salvador Luria da bulunmaktadır. Daha birçok değerli bilim adamının daha kara listeye geçmesine yol açan «solcu hareket.» genellikle Vietnam savaşına karşı çıkmaktır.

HO CHI MINH'IN NİXON'A CEVABI

Başkan Nixon, son konuşmasında Ho Chi Minh ile aralarında geçen bir yazışmayı kamuoyuna açıkladı. Nixon, 15 Temmuz 1969 tarihli mektubunda âdil bir barışı arzuladığını belirtmekle birlikte, bunu gerçekleştirebilecek olumlu hiçbir şey önermemiş, aksine, tıpkı selefleri gibi barışı geciktirici bir yol tutmuştu.

Buna karşılık Ho Chi Minh, ölümünden üç gün sonra Nixon'a ulaşan mektubunda, Amerika'nın Vietnam halkına karşı giriştiği saldırgan savaşı yoğun bir biçim de sürdürdüğüne değinmiş ve Vietnamlıların bağımsızlık ve gerçek özgürlüğe dayalı bir barışı gerçekleştirebilmek için, hiçbir fedakârlık ve zorluktan yılmadan, sonuna dek mücadele edeceklerini söylemiştir. Ayrıca, Ho Chi Minh, âdil bir barışın sağlanabilmesi için, Amerika'nın öncelikle saldırı savaşına son vermesini, askerlerinin tümünü çekmesini istemiştir. Bu arada Ho Chi Minh, Amerikan yönetici çevrelerinin politikası sonucu Vietnam'da ölen genç Amerikalıların sayılarının her gün biraz daha kabarmasından duyduğu üzüntüyü de belirtmeyi ihmal etmemiştir.

SANAYİ ÜLKESİ ÖZBEKİSTAN

Bir ajans haberi :

«Libya Arap Cumhuriyetinden Rusya'ya gelen teknik uzman heyeti halen Özbekistan başkentinde olup oradan elektrik istihsalinde kullanılmak üzere elektrik malzemesi alacaktır. Elektrik malzemesi ve bu alandaki makinaların imal edildiği Özbekistan sanayii birçok dünya devletlerinin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. İhraç ettiği mallar arasın da elektrikle ilgili tüm malzemeler, dizel motorları ve buna benzer diğer âletler vardır.»

Özbekistan, dün bir işiret toplulugundan ibaretti. «Dışarıdaki esir Türkleri kurtaracağız» diye kampanya açanlar. önce Anadolu.dakileri nasıl kurtaracaklarını düşünmelidirler.

DOĞUM KONTROLU

Arap dünyasında, doğum kontrolü gereğini ilk tanıyan müslüman devlet başkanı Nasır oldu. Mısır, 400 kadar aile planlaması merkezi kurdu. Gebeliği önleyici ilâçlar ya da çok ucuz fiyatla satılmaktadır. Çocuk aldırma bir suç olmaktan çıkarılmıştır.

BONN — MOSKOVA FLÖRTÜ

Sovyetler Birliği, bir yandan Avrupa Güvenlik Konferansı toplanması için sabırlı bir faaliyet gösterirken, öte yandan Willy Brandt Hükümeti ile flört etmektedir. Brejnev, Batı Alman halkının, nazileri parlâmentoya sokmadığı için kutlamış. Gromyco, Batı Berlin'e girişte kolaylıklar tanınacağını belirtmiştir. Brandt ise, Sovyetler Birliği, Polonya ve Doğu Almanya ile müzakerelere hazır olduğunu söylemektedir. Yakınlaşma, daha çok, ekonomik plânda başlayacağa benzemektedir. Batı Almanya. Sovyetlerin Batı'da en geniş ticaret yaptıkları ülke hâline gelmiştir. Moskova. Almanya'ya 300 milyon dolar tutarında tabii gaz satma çabasındadır. Batı Almanya ve Sovyetler Birliği arasındaki yolların Sovyet Aeroflot ve Lufthansa tarafından paylaşılması plânlanmaktadır. Lufthansa, Sibirya yoluyla Japonya'ya sefer yapan ilk Batılı hava şirketi olmayı arzulamaktadır. ...

ABD DENİZ BAKANI; LÜBNAN'A «MÜDAHELE EDERİZ» DİYOR

Lübnan bunalımı yüzünden ABD'nin Orta Doğu'da bir askeri müdahelşde bulunması ihtimali hayli zayıf gözükmekle birlikte, ABD Deniz Bakanı John H. Chetee, «Şartlar gerektirirse, ABD'nin bir askeri müdahelede bulunabileceğini» açıkladı. Deniz bakanına göre, ABD Orta Doğu'da bir kara harekâtına kanlmaktan endişe li değildir».

Nâsır'ın sağ kolu Heykel'in Mısır İstihbaratını yansıtan bir başyazısı ise, Altıncı Filo'nun Napoli'deki karargâhında Lübnan durumuyle ilgili toplantılar yapıldığını açıklamaktadır. Altıncı Filo sözcüsü tarafından yalanlanan bu habere göre, toplantı larda Lübnana müdahele konusu görüşülmüş, fakat şiddetli Arap tepkisinden çekinilerek müdaheledeen şimdilik vazgeçilmiş, İsrail'in Suriye'deki Fillstin komando üslerine darbeler indirmesini kararlaştırmakla yetinilmiştir.

GÜNEY AMERİKA İÇİN NİXON PLÂNI

Başkan Kennedy'nin «İlerleme İçin İttifak» programından sonra, Nixon, yeni bir Güney Amerika programı açıkladı. Programa göre.

— ABD. Güney Amerika mamüllerinin ihracını engelleyen tahditleri azaltmaya yönelecektir.

— ABD kredilerinin, ABD'den satın almalarda kullanılması sartı kaldırılacaktır. Bu kredilerden özkü Güney Amerika ülkelerinden ithalât için de yararlanabilecektir.

— Hükümetten hükümete yardım yerine, özel teşebbüse yardıma ağırlık verilecektir.

Bütün bunlar esaslı bir yenilik getirmemektedir: Bir fark; «demokrasi» nin savunulmasında görülmektedir. Kennedy, Güney Amerika'da her türlü askeri yönetime karşı' hiç değilse sözde, açık cephe almıştı. Nixon ise, «Kr'ada değişiklik yolunda bazan İnfilâk edici muazzam güçlerin faal olduğunu tasliın etmekteyiz. Bu güçler istikrarsızlık yaratmakta ve hükümet değiştikilerine yol açmaktadır» gerekçesiyle ilerici diktatörlüklere daha anlayışlı davranacağını belirtmiştir.

DÜNYA NÜFUSU

Yeni yayınlanan bir Birleşmiş Milletler Nüfus Raporu'na göre, dünya nüfusu hâlen yılda yüzde 2 oranında artmaktadır. 1975 — 1980 döneminde bu oran yüzde 2,1'e yükselecek, 1980 — 1985 yıllarında tekrar yüzde 2'ye inecektir.

1970'te dünya nüfusu 3 milyon kişi olacaktır. 1980'de nüfus 4 milyar 457 milyona ve 1985'te 4 milyar 934 milyona yükselecektir.

Kemalizmi iyi anlamak gerek...

Türkiye Avrupa gibi üstün duruma nasıl gelebilir?» sorusuna cevap arama biçiminde ortaya çıkmıştır. Namık Kemaller, Ziya Gökalpler gibi vatansever düşünürler, bu soruyu cevaplandırmaya çalışmışlardır. Namık Kemal, «kurtuluş yolu» olarak, «içeride seriat düzeninden ayrılmayalım. Avrupa'nın demiryolunu, buhar makinasını alalım» görüsünü ileri sürmüştür. Ziya Gökalp, «harsa bağlı kalma ,medeniyeti ithal etme» formülüyle bu düşünceyi geliştirmiştir. Fakat her iki milliyetçi düşünürde de, emperyalizmin boyunduruğu altında açık pazar haline getirilmiş bir ülkede, medeniyet ithalinin nasıl mümkün olacağı hususunda açık bir fikir yoktur. Emperyalizm, sömürgeleştirdiği bir ülkenin medeniyet ithaline, yani sanayileşmesine ve kalkınmasına elbette müsaade etmiyecektir. Medeniyeti getirebilmek için herşeyden önce, - emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmak gerekliydi. Bugün için de geçerli olan bu gerçek, ilk ker Atatürk tarafından tam bağımsızlık ilkesiyle ortaya atılmıştır. Tam bağımsızlık, duygusal bir milliyetçi talep değil, kalkınmanın ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın vazgeçilmez ön şartıdır.

Peki, bağımsızlık elde edilince kalkınma nasıl gerçekleştirilecektir? Alt ve üst yapısıyla feodal olan bir düzen üzerine, buhar makinası ve lokomotifiyle medeniyeti ithal edip yerleştirmek mümkün müydü? Namık Kemal ve Ziya Gökalp, bunun mümkün olabileceğini düşünmüşlerdir. İlk kez Atatürk, «feodal yapı üzerine sanayi uygarlığı aşılanmaz. Uygarlığa giden yol, içeride düzen değişikliğini gerektirir» tezini açıkça ortaya koymuştur.

Kısa bir sürede uygarlığa ulaşmak isteyen bir ülke, gerekli düzen değişikliğini nasıl sağlayacaktır.? Devrimle.

İşte Kemalist tez, kesinca bunları ibarettir: «Bağımsızlık içinde, devrim yoluyla düzen değiştikliğini gerçekleştirmek ve kısa sürede çağdaş uygarlığa ulaşmak.» Ne var ki, üst yapıda esaslı değişiklikler yapılmakla birlikte, devrim alt yapıya indirilmemiştir. Feodalizmi bütün kalıntılarıyla kökünden tasfiye edecek toprak devrimi başarılamamıştır. Bu başarısızlığın nedeni, kişilerde değil, tarihsel şartlarda aranmalıdır. Kurtuluş Savaşımızın, devrimcileri, feodal ve yarı feodal unsurlarla işbirliğine zorlayan şartları, alt yapı devrimlerinin başarılmasını önlemiştir. Atatürk'ün devrimleri gerçekleştirme aracı olarak kurduğu parti, halkın değil, eşrafın partisi haline gelmiştir. Devrimci olması gereken parti, bu yüzden kısa sürede tutucu nitelik kazanmıştır. Ama devrimcilerin bütün zorlamalarına rağmen, alt yapı devrimlerinin başarılamayışı, Kemalist tezin doğru ve bugün için de geçerli olduğu gerçeğini değiştirmez

Günümüzde çağdaş uygarlığa, halkın ve bütün ulusça güçlerin elele verecekleri tam bağımsızlık ve düzen değişikliği mücadelesiyle ulaşılacaktır. Bu da, yanda kalan Kemalist devrimin, günümüzün şartlarında sürdürülmesinden başka birşey değildir. Kemalist devrim bitmemiştir, devam etmektedir.

doğan avcıoğlu

(Başı S. 1'de)

METE HAN VE ECEVİT

Bir yandan, «Ülkeyi felâkete götürüyorlar, yabancı sermayeye satıyorlar, bağımsızlığımız iyice elden gidiyor» diye yeryüzünü yakıp, öte yandan «rejimi kurtarma» mazeretiyle AP iktidarını kollamak biçiminde ortaya çıkan CHP büyüklerinin politikasının, CHP milletvekillerince hiç de hoş karşılanmadığı, önemsiz bir mesele dolayısiyle meydana çıktı. Konu, Meclis Başkanlık Divanında CHP'nin daha geniş biçimde temsiliyle ilgiliydi. İktidar partisi, ana muhalefetin istediği iki başkanvegilliğini reddetmiş ve oy çoğunluğuna dayanarak dâvâyı sona erdirmişti. Bunu vesile ederek, Selâhattin Hakkı Esatoğlu söz aldı İnönü'nün iktidarın muhalefetçe bir cins himayesi sayılabilecek dalaşmuktan kaçınma politikasını şiddetle eleştirdi. Esatoğlu, «Adamların yardakçısı durumuna geldik. Şimdiden karşı çıkdım. Böyle gidersek, halk nezdinde itibarımız kalmaz. Teşkilat ve halk bizden şiddetli muhalefet bekliyor. İşte ilk fırsat çıktı» diyordu. Konuşma, olağanüstü bir tasvip gördü. Önemsiz bir dâvâ yüzünden sertleşmeye karşı çıkanlar dahi, esasta Esatoğlu'na hak verdi. AP'yi kol lamaktan vazgeçilmeliydi.

Paşa. bu beklenmedik muhalefet karşısında yerinde kıpırdanmaya başladı. Bu noktada Ecevit. doğruluk derecesini kestirmediğimiz bir söylentiye göre, Paşa'nın önüne bir kâğıt sürerek, «Grup genellikle sert politika taraftarı, ılımlı konuşunuz» tavsiyesinde bulundu. Paşa nihayet söz aldı ve «Ben pek az sayılmıyacak bir tecrübe hayatı içinde, ilk anda son neticeyi almak için mücadele etmek, böyle bir atılganlıkla işe başlamak tabiatın da değilim» yolunda gruba nasihatler verdi. Ne var ki, Paşa'nın uyarısına rağmen, söz alan hatipler, yine Esatoğlu paralelinde sert konuşmalar yaptılar Parti yöneticilerinden esinlenerek gelen yeterlik önergesi reddedildi. Neticede, Başkanlık Divanı konusundaki yumuşaklık politikasına 24 kişi hayır, 35 kişi evet dedi. Genel planda «dalaşmaktan kaçınma» politikasının aleyhinde bulunan milletvekillerinin çoğu. oylamada çekimser kaldılar.

Bu arada Ecevit'in tutumu dikkat çekti. Konuşmalar sırasında bir önerge verilerek, Ecevit'in fikrini açıklaması istenmişti. Ecevit. «Paşa'nın fikirleri. benim fikirlerimdir» diye önergeyi geri çekti. Daha sonra söz alan Ecevit, yumuşak politika izlemenin gerekçesini Mete Han'la ilgili bir fıkraanlatarak açıkladı: Mete Handan kudretli Çin Hükümdarı, atını, karısını ve silâhını istemişti. Mete Han, içi kan ağlayarak, «havatı kadar değer verdiği varlıkları» ülkeyi savastan korumak için feda etti. Çin Hükümdarı, bir kanı toprak istevince, derha; silâha sarıldı. Ecevit, konuşmasında Mete Han'ın hayatı kadar önem verdiği varlıkların atı, karısı ve silâhı olduğunu açıklamaktan kaçındı; bu nok tayı, Çin Hükümdarı «bazı şeyler istemişti» diye geçiştirdi...

TAKUNYALILAR, DEMİREL VE ABD

Hükümet dışında bırakılan Bilgiççilerin bir gövde gösterisi yaparak, Grupta Hükümete güven oyu vermekten kaçınısı, Ankara'da «AP — CHP koalisyonuna mi gidiliyor?» söylentilerini hızlandırdı. Gerçekten Bilgiççiler partiden koparlarsa, Demirel Hükümeti CHP'nin şu ya da bi biçimdeki desteğine muhtaç kalacak.

Şüphesiz Bilgiççiler, Büyük Kongre'de kozlarını oynamadan önce partiden kopmayı düşünmüyorlar. Ama ufukta büyük koalisyona kadar gidebilecek bir AP - CHP işbirliği ihtimali belirmiştir.

Bu yolda bir yıldır kordiplomatik çevrelerinde söylentiler vardı. Karısı Türk olan ve kendisi de Türkten farkedilmeyen bir diplomat, bir yıl kadar önce, Washington'daki dostların, kudretli çevrelerde allerji yaratıyor diye, «takunyalılardan kurtulma» tavsiyesinde bulunduklarını, birçok politikacıya söylemişti. Nitekim Walt Rostow teorilerinin Türkiye satıcısı olan Prof. Aydın Yalçın da geçen hafta grupta yaptığı konuşmada, «Karışık ve çalkantılı bir donemde, partimiz hakkında bazı çevrelerde duyulan şüpheleri, tereddütleri giderecek bir hükümet kurulmasını övdü. Takunyalılara yer vermeyen Hükümet, Prof. Yalçın'ın deyimiyle, «Bu zor devrede, hassasiyetleri teskin edecek, kuşkuları giderecek ve demokrasinin temeli olan orta kuvvetlerin AP etrafında temerküzüne yardımcı edecekti.»

Washington'daki dostlar, tatkunyasız bir AP'nin CHP ile koalisyon yapmasını uzun süredir arzulamaktadırlar. Nitekim daha Nisan ayında, Washington'da Türk masasına bakan bir Amerikan yetkilisi, Milliyet yazarı Halman'a «Ekonomi sıkıntılarımız artacak. Dış yardımı arttırmayız. Rejim tehlikededir. Kurtuluş yolu, AP — CHP koalisyonudur» diye açık açık söylemiş, Halman da bunu sütununda yazmıştı.

İNÖNÜ — MC GHEE KONUŞMASI

Bu noktada doğruluğunu kesinlikle bilmediğimiz bir hikâyeyi anlatmak gerekli. Geçen yılın sonlarına doğru, Türkiye'deki politik durumu değerlendirmek üzere Ankara'ya gelen «Türk dostu» diye ünlü eski Amerikan Büyükelçisi petrolcü Mc Ghee, İnönü ile konuşmasında «Ortanın Solu programına» bir itirazda bulunmadıklarını diplomatik ifadelerle belirttikten sonra CHP ile AP'nin koalisyon yapmaları görüşünü telkine çalışmıştı. İnönü, teklifi geçiştirmiştir.

Daha sonra İnönü, yakınlarına olayı anlatmış, Demirel'e güven duymadığını belirterek koalisyona isteksizliğini hissettirmiştı. O tarihlerde İnönü, Bayar'a siyasi haklarının geri verilmesine de kesinlikle karşıydı. Ağır kelimelerle, 27 Mayıs'ı tanımayı reddeden Bayar'ın rahat durmayacağını söylemekteydi.

Aradan dört ay kadar bir süre geçtikten sonra, İnönü fikir değiştirdi. Bayar affını benimsedi. Seçim öncesi günlerde de, yakınlarına «Bir koalisyon ihtimali doğarsa, hen hükümete girmem, sizler katılırsınız» demeye başladı.

CHP'DE GİYOTİN İŞLEYECEK Mİ ?

İnönü, «Hayatımın meselesi» dediği Bayar affını, zorluk da olsa, nihayet başardı. İnönü dümanı DP'liere karşı Celâl Bey'in elini göğsüne götürerek «İnönü samimidir» dediğini anlatınca, Paşa, bundan büyük hoşnutluk duydu. Ne var ki, affı çıkartmak Paşa için gerçekten zahmetli oldu. Güvendiği bir CHP'li paşa ile bir milletvekili ulbay, Bayar affının yaygın huzursuzluk yaratığını İnönü'ye anlatmışlardı. Fakat geriye dönüş mümkün değildi. Mutlaka olumlu sonuç almak isteyen CHP Genel Başkanı, Bayar affına kalben karşı olan senatörlere çok ağır baskı yaptı. Onlara, «Herkes gelecek. Gelmeyenlere de gelip de kırmızı oy verenlerle aynı muameleye tâbi tutacağım. Haysiyet Divanını vereceğim. Gerekirse Kurultayı toplayıp partiden atacağım» diye tehdit etti. Bu tehdit üzerine, birçok senatör yumuşadı. Yüzyeri edişini hakkı göstermek için öğretmenlikten gelme bir senatör, Paşa'nın «Hatâ etti», beni ildürmeyin» dediğini, «Paşa'yı öldürmemek için» olumlu oy kullanacağını Milli Birlikçilere açıkladı. Paşa'nın böyle bir sıcy söylediğine inanmak zordur. Zira Paşa seçimlerden sonra dahi. «Bayar affına öncülük etmekle isabet ettim. Bayar balonunu patlattım» diyecek kadar dirençli bir kişiliğe sahipti.

Paşa'nın ağır baskısına rağmen, Hava Paşası Satfet Ural ve 27 Mayıs öncesi günlerde Demokratlarca sırtından vurulan Hilmi Soydan kırmızı oy verdiler. Başta Paşa'ya bağlılığı ile tanınan Grup Başkanvekili Bekata olmak üzere sekiz senatör oya katılmayı reddettiler. Ulus ertesi gün, Yüksek Disiplin Kurulunun toplantıya çağrıldığını çarpıcı biçimde belirtti. Senatörlerden ikinci oylamaya «behemehal» katılmalarını istedi. Fakat bu senatörler tutumlarını değiştirmediler.

İnönü, tehditlerini yerine getirecek mi, getirmeyecek mi, belli değildir. Fakat hukuk açısından âsi senatörler haklıdır. Ortada bağlayıcı bir grup kararı yoktur, herkes vicdanına göre oy vermekte serbesttir.

ŞELLEFYAN'IN AVUKATI

Devrim'in geçen sayısında yayınlanan Mıgırdıç hikâyesi, büyük yankı yaptı. Fakat yazıda bir ufak nokta unutulmuştu. Mıgır'ın gümrükte elkonan tenekelerini Danıştay kararıyla kurtaran Avukat Nevzat Akmen, İnönü hükümetinin düşürülmesinde Mıgır'ın taşeronu Turanlı ile birlikte başrolü oynayan Nâsir Zeytinoğlu'nun iş ortağıydı. Zeytinoğlu İzmir'de, Nevzat Akmen de Kuşadasında hâkim iken, işi bitip ortak avukatlığa girişmişlerdi.

DEVLET SIRRINI İFŞA

«Zehir Hafiye» diye ün kazanan Dr. Sükan, görevi dolayısiyle edindiği devlet sırlarını bir gazete aracılığı ile ifşa etmeye başladı. Olur olmaz nedenlerle devlet sırrını ifşadan dâvâ açan savcılar bakalım ne yapacak?.

CHP'nin gizli NATO raporu

(Başı S. 1'de)

1 — Kuzey Atlantik Andlaşmasının 3 ncü maddesine dayanarak yapılmış NATO Anlaşmaları ve ikili anlaşma lar yolu ile meydana gelmiş tatbikat, tekrar ve ciddi olarak gözden geçirilerek, milî menfatlerimize uygun şekillere sokulmalı veya kaldırılmalıdır.

Halen 50 den fazla olduğu bilinen ikili anlaşmaları bir Temel Andlaşma haline getirmek için müzakereler cereyan etmektedir.

Anayasamızın 65 nci maddesi gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir kanunla onaylanmasına yetki vermesi gerekli olan bu Temel Andlaşma da konacak prensiplerin ışığı altında her konu için ayrı ayrı Uygulama Anlaşmaları yapılacaktır. Söz konusu Uygulama Anlaşmalarına dayanarak olacak hususlar; egemenliğimize, ulusal bağımsızlığımıza, ulusal menfaatlerimize ve ulusal strateji gereklerine uygun olmalıdır. Bu temel Andlaşmaya aykırı olan bütün ikili Anlaşmalar yürürlükten kaldırılmalıdır.

Türkiye'yi Nükleer hedef haline getirecek üs tesisler kaldırılmalı, Türkiye'nin Atomik silahlardan tecridi sağlanmalıdır. Nükleer faaruzlar için plânlayıcı ve uygulayıcı olarak görev alınmamalıdır.

Örneğin, aşağıdaki konuları düzenleyen İkili Anlaşma lar da kaldırılmalıdır.

a. Türkiye'de halen tesis edilmiş bulunan «Elektronik İstihbarat Şebekesi» tesis edildiği zamanlarda direkt değil fakat dolaylı olarak Türkiye'nin ulusal savunmasına katkıda bulunuyordu. Kuzey Atlantik Andlaşmasının espirisine uygun olarak müttalaa edilebilirdi. Fakat 1967'de tesisin Türkiye bakımından fayda ve mahzurları üzerinde önemle durulmalıdır. Her halde, Türkiye'ye ciddi bir fayda sağlamıyorsa, bir tahrik vasıtası olmaktan çıkarılmalıdır. (1).

b. Adana İncirlik Ussünde ki Amerikan Stratejik Bom bardıman Kuvvetinin, keza yeni strateji muvacehesinde, Türkiye'ye muhtemel tecavüzün birinci Konvansiyonel ve ikinci Konvansiyonel, Taktik Atom Silâhları karışımlı mukabele safhalarında, her hangi bir fonksiyonu kalmamıştır. Faydalı olabileceği sanılan Üçüncü Nükleer Tırmanma safhasında ise, mü tecaviz için Nükleer Stratejik bir tehdit teşkil edeceğinden, bu safhaya erişilmeden evvel kesin surette imha edilecegi kabul edilmelidir.

Bu şartlar altında faydası olmadan, Türkiye'nin bir bölgesini Nükleer hedef haline getirecek bir üsden, Türkiye'nin mümkün olduğu kadar çabuk arınması, her bakımdan bir zarurettir. (2)

c. 1967'ye kadar uygulanması genel prensip olarak kabul edilmiş stratejinin bir icabı olarak, Türkiye'ye sokulmuş olup da, çift anahtar usulü yani, Türkiye ve Birleşik Amerika'nın müşterek müsaadesi ile kullanılacak olan Taktik Atom Silâhları, yeni stratejiye hâkim olan görüş neticesi, bu silâhların kullanılma zamanı olan, stratejinin ikinci safhasında da kullanılmayacağını göstermektedir. Bu durumda mütecaviz, kendisi için tehlikeli görceği bu silahların imha sını birinci derecede göz önünde tutacaktır. Türkiye'nin muhtelif yerlerinde depo edilmiş bu silahlara, Konvansiyonel olsun, Nükleer olsun, ciddi tarruzlar tevcih edecektir. Bu silahların taktik alandaki yüksek tahrip gücünü kullanma inisiyatifimiz olmadan, ağır taaruzlara hedef olmamız isabetli bir düşünce ve hareket tarzı değildir. Bu bakımdan bu silâhların kullanılması yetkisinin Türk makamlarına devredilmesi bir zarureti olarak belirmektedir. Bu husus sergeklemediği takdirde. Tak tik Atom Silâhları Türkiye' den çıkarılmalıdır.

Bu arada Atomik Mayinler konusunda da ayrı görüşü muhafaza etmekteyiz. (3).

DEVRİM'in NOTLARI:

1) 1967'de «Esnek Mukabele» stratejisini Nato'nun kabul etmesiyle, Türkiye'nin nükleer silâhlarla savunulması ihtimali ortadan kalkmış gibidir. Hatta konvansiyonel silâhlarla savunma ihtimali çok azalmıştır. Bu nedenle «Kuzeydeki komşu» ya karşı bir «tahrik» unsuru olan «elektronik istihbarat şebekesi»nin bir kısmının Türkiye'nin savunmasına dolaylı yoldan fiali kat kıda bulunması CHP Kapurunda belirtildiği üzere beklenemez.

2) İncirlik, bir Amerikan «Stratejik Bombardıman Kuvetleri» üssüdür. Yeni strateji ile, ABD Stratejik Bombardıman Kuvvetleri bu üssü kullanacak değildir. Ama üssün eski statüsü devam etmektedir. Bir bakıma halinde Türkiye, bu üssü tamamen Amerikan kontrolüne bırakma durumundadır. İncirlik, bu statüsü ile, en azından tırmanma stratejisinde, ufak çapta nükleer silâhlar için «psikolojik» bir hedeftir.

3) Nükleer silâhlar kullanma yetkisinin devri, bir Amerikan kanunuyla yasaklanmıştır. ABD'nin bu yetkiyi Türkiye'ye devretmeye asla yanaşmayacağı kesinlikle söylenebilir.

(Sonu var)

Hükümet Programı

(Başı S. 1'de)

da, «takunyalılar» ile «yeniliciler» arasında kesin bir fark yoktur. Nitekim Akbank'ın «1» numaralı yöneticisi olan yeni Ticaret Bakanı Ahmet Dalli, banka yayınları arasında sızıltı şeriatçı «büyük mürşit» Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerini bas maktadır. Yalnız bunu yaparken, Ahmet Dallı, «N. F. K.» rümuzu nu kullanmakta, «takunyalı» deni lenler ise, daha büyük bir içtenlikle rümuzsuz konuşmaktadır.

Asıl fark Maliye, Ticaret ve Sanayi gibi üç temel bakanlığa, büyük iş çevrelerinin güvenecegi kişilerin getirilmiş olmasıdır. Akbank'ın İdare Meclisi Başkanı ve Koç Holding müşaviri, eski İş Bankası Genel Müdürü Ahmet Dallı, büyük kapitalistlerin baş temsilcilerinden biridir. Gelirler Genel Müdürlüğünden politikaya sıçrayan Mesut Erez, Akbank'ın 6 bin lira ücretli Ankara temsilcisidir. Sanayi Bakanı Sclahattin Kılıç, CHP'nin büyük keşiflerinden biridir. Devlet Su İşlerinde çalışan bu mühendis, DSİ'den gelen Demirel'e denge sağlasın diye kontenjandan milletvekili yapılmıştır. Kılıç, Meclis'te, «Hatâlı baraj işlerine girişerek millet parasını israf ettin» diye Demirel'e karşı bir çıkış yapmayı denedikten sonra, Güven Partisi'ni kurmaya niyetli asi CHP'liler arasına katılmış, fakat onları yarı yolda bırakarak AP'ye girmiş, Demirel'e bıat etmiştir. Sanayi Bakanlığında inatçı Mehmet Turgut'un aksine, Demirel'in söz dinler bir memuru olacaktır.

Ne tuhaftır ki, büyük kapitalist çevrelerin güvendiği Dalı — Erez — Kılıç üçlüsü, Adana'nın toprak ağası kapitalistlerince de çok beğenilmiştir. Akbank'ın, başta Hacı Ömer — Adanalı sermayedarlarının kurduğu bir banka olusunun bunda payı büyüktür.

MEHMET TURGUT NİYE GİTTİ ?

Uç bakan yalnız Çukurovalıların değil, İstanbul'un büyük kapitalistlerinin de bakanıdır. Eski kabinede Bilgehan ve Turgut, iş çevrelerini ve zaman zaman Demirel'i hayli üzmüşlerdi. Bilgehan, servislerinin sözünü dinleyen bir Maliye Bakanı olmuştur. Bakanlığın yüksek memurlarının yabancı petrol şirketleriyle girıştiği mücadelede onları yalnız bırakmamıştır. Kudretli Mıgırdıç Sellefyan'ın gümrükte el konulan tenekeleri bir ara «gümrüğe gelmiş malların bir defaya mahsus ithali» kombinezonundan yararlanılarak kurtarılmak istenince, Bilgehan, «Ben bakan oldukça bu tenekeler giremez» demişti.

Bağnaz çıkışları yüzünden kamu oyunca çok yanlış tanınan Eski Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ise, aslında özel teşebbüs eliyle kalkınmaya içtenlikle inanmış, dürüst, milliyetçi, çalışkan bir kişidir. Bu özellikleri yüzünden, katıksız özel teşebbüsçü olduğu halde, sözde sanayici büyük iş çevrelerine kapışmıştır. Mehmet Turgut, sanayideki kârların son derece aşırı olduğunu görünce, fiyat indirimi mücadelesine girmiştir. Yabancı şirketlerin lâstik fiyatlarını önemli ölçüde ucuzlatmalarını sağlamıştır. Adanalı Has'ların «Fanta» gazozuna karşı koymuştur. Kapkaççı montaj sanayicilerine savaş açmıştır. Yerli imalat yüzdesini gerçekleştirmeyen firmaların döviz tahsisini kesmiştir. Yerli imalât yüzdelerinin yüksek gösterilmesini önlemeye çalışmıştır. Meselâ fiber — glass denilen cam elyafı aslında ithal mahyıdı. İthal edilip Türkiye'de prese sokulunca, yerli imalât sayılmaktaydı. Böylece yerli imalât oranı sun'i biçimde yüzde 5 artmaktaydı. Mehmet Turgut bunu kaldırmaya hazırlanmış, hatta kararı servisten geçirmişti. Kararın akıbetinin halen ne olduğu belli değildir. Vehbi Koç'un Anadol fiyatlarını artırmasına, Ankara'da bir Coca — Cola fabrikası kurmasına Mehmet Turgut engel olmuştur.

Eczacıbaşı'nın Sümerbank seramik fabrikalarıyla ilgili teşebüsünü Mehmet Turgut durdurmuştur.

Büyük iş çevrelerini tedirgin eden bu tutum, Mehmet Turgut'u zaman zaman Demirel'le çatışmaya götürmüştür. Sanayi Dairesi Reisi eliyle Turgut'u marke etmeye çalışmasına rağmen, Demirel, birçok kez Sanayi Bakanına söz dinletememiştir.

«Takunyalılar» edebiyatıyla kamuoyundan gizlenmesine rağmen, gerçekte bu nedenlerle, Turgut ve Bilgehan gibi kişiler kabine dışında kalmışlardır.

Demirel, öteki bakanlıklara da «emir kulu», uysal kişiler getirmiştir. Hatta bu seçimi yaparken, ihtisas alanlarına dahi önem vermemiştir. Meselâ TPAO Genel Müdürü iken petrol boru hatını satışa çıkarmaya kalkışan, binbir engel çıkararak İzmir petrol rafinerisi inşaatının bir Amerikan şirketine vermeye çalışan, ancak Demirel'in ısrarıyle Sovyet teklifini kabul eden Amerikan petrol şirketlerinde yetişmiş Turgut Gülez, Enerji Bakanlığına getirilmeyi beklemekteydi. Demirel onu Bayındırlığa koymuştur. İlhami Ertem'in tarımla hiçbir ilgisi yoktur. Turizm Bakanlığına atanan Necmi Cevheri ise, bir toprak ağası kapitalistlerince de çok beğenilmiştir. Akbank'ın, başta Hacı Ömer — Adanalı sermayedarlarının kurduğu bir banka olusunun bunda payı büyüktür.

MEHMET TURGUT NİYE GİTTİ ?

Uç bakan yalnız Çukurovalıların değil, İstanbul'un büyük kapitalistlerinin de bakanıdır. Eski kabinede Bilgehan ve Turgut, iş çevrelerini ve zaman zaman Demirel'i hayli üzmüşlerdi. Bilgehan, servislerinin sözünü dinleyen bir Maliye Bakanı olmuştur. Bakanlığın yüksek memurlarının yabancı petrol şirketleriyle girıştiği mücadelede onları yalnız bırakmamıştır. Kudretli Mıgırdıç Sellefyan'ın gümrükte el konulan tenekeleri bir ara «gümrüğe gelmiş malların bir defaya mahsus ithali» kombinezonundan yararlanılarak kurtarılmak istenince, Bilgehan, «Ben bakan oldukça bu tenekeler giremez» demişti.

Bağnaz çıkışları yüzünden kamu oyunca çok yanlış tanınan Eski Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ise, aslında özel teşebbüs eliyle kalkınmaya içtenlikle inanmış, dürüst, milliyetçi, çalışkan bir kişidir. Bu özellikleri yüzünden, katıksız özel teşebbüsçü olduğu halde, sözde sanayici büyük iş çevrelerine kapışmıştır. Mehmet Turgut, sanayideki kârların son derece aşırı olduğunu görünce, fiyat indirimi mücadelesine girmiştir. Yabancı şirketlerin lâstik fiyatlarını önemli ölçüde ucuzlatmalarını sağlamıştır. Adanalı Has'ların «Fanta» gazozuna karşı koymuştur. Kapkaççı montaj sanayicilerine savaş açmıştır. Yerli imalat yüzdesini gerçekleştirmeyen firmaların döviz tahsisini kesmiştir. Yerli imalât yüzdelerinin yüksek gösterilmesini önlemeye çalışmıştır. Meselâ fiber — glass denilen cam elyafı aslında ithal mahyıdı. İthal edilip Türkiye'de prese sokulunca, yerli imalât sayılmaktaydı. Böylece yerli imalât oranı sun'i biçimde yüzde 5 artmaktaydı. Mehmet Turgut bunu kaldırmaya hazırlanmış, hatta kararı servisten geçirmişti. Kararın akıbetinin halen ne olduğu belli değildir. Vehbi Koç'un Anadol fiyatlarını artırmasına, Ankara'da bir Coca — Cola fabrikası kurmasına Mehmet Turgut engel olmuştur.

Eczacıbaşı'nın Sümerbank seramik fabrikalarıyla ilgili teşebüsünü Mehmet Turgut durdurmuştur.

Büyük iş çevrelerini tedirgin eden bu tutum, Mehmet Turgut'u zaman zaman Demirel'le çatışmaya götürmüştür. Sanayi Dairesi Reisi eliyle Turgut'u marke etmeye çalışmasına rağmen, Demirel, birçok kez Sanayi Bakanına söz dinletememiştir.

«Takunyalılar» edebiyatıyla kamuoyundan gizlenmesine rağmen, gerçekte bu nedenlerle, Turgut ve Bilgehan gibi kişiler kabine dışında kalmışlardır.

Demirel, öteki bakanlıklara da «emir kulu», uysal kişiler getirmiştir. Hatta bu seçimi yaparken, ihtisas alanlarına dahi önem vermemiştir. Meselâ TPAO Genel Müdürü iken petrol boru hatını satışa çıkarmaya kalkışan, binbir engel çıkararak İzmir petrol rafinerisi inşaatının bir Amerikan şirketine vermeye çalışan, ancak Demirel'in ısrarıyle Sovyet teklifini kabul eden Amerikan petrol şirketlerinde yetişmiş Turgut Gülez, Enerji Bakanlığına getirilmeyi beklemekteydi. Demirel onu Bayındırlığa koymuştur. İlhami Ertem'in tarımla hiçbir ilgisi yoktur. Turizm Bakanlığına atanan Necmi Cevheri ise, bir toprak ağası kapitalistlerince de çok beğenilmiştir. 18 Eylül 1969 tarihli Cumhuriyet, Cevheri hakkında şunları yazmaktaydı. «Adana.da ve Urfa'da çiftliklileri bulunan Necmi Cevheri, Urga'da partinin lokomotifi. Ortalama olarak 150 — 200 bin lira sarfetiği, delegelere de tohumluk bağday ve gübre temin etiği ileri sürülüyor.»

HÜKÜMET PROGRAMI

Yeni Hükümet, eskisinden pek farklı bir program getirmedi. Sunay, Mayıs'ta kı mesajında, toprak reformu gibi Anayasada öngörülen reformları gerçekleştirmeyen hükümetlerin Anayasa dışına düşeceklerini ilân etmişti ama, Demirel programında toprak reformuna yer vermemiştir. Eskiden olduğu gibi, köylüye bir miktar Hazine arazisinin dağıtılacağını ve bazı köylülere arazi almaları için kredi verileceğini açıklamakla yetinmiştir.

Programın ilgi çekici en büyük özelliği, başta ana muhalefet olmak üzere siyasi partilere «Anayasayı korumak için» birlikte tedbir alınması yolundaki çağrıdır. Eğer CHP kabul ederse, AP iktidarı, gerektiğinde Anayasayı değiştirerek Anayasayı koruyacaktır! «Takunyalılar» tasfiye eden Demirel in CHP'ye böyle bir dâvette bulunması ilgi çekicidir. Demirel, «Anayasanın dayandırğı ilkeleri korumak amacıyla, mevzuatımızdaki boşlukların kanun yoluyla giderilmesi» için, «bütün siyasi partilerin yardımcı olmasını» beklemektedir. Demirel, eğer CHP kabul ederse, bir Anayasa değişikliğine giderek, Hükümetin güvendiği memurların da katılacağı bir «Üniversitelerarası Yüksek Kurul» teşkiline gidecektir. Böylece «istikbalin ümidini teşkil eden çocukların, kendi devletinin dayandığı ilkelere karşı ve tek taraflı bir telkin altında yetiştirilmesi» engellenebilecektir. Demirel, ayrıca bir Gençlik Bakanlığı kurmuştur.

BAYAR AFFININ HİKAYESİ

(Başı S. 1'de)

Hüdai Oral, gazetecilerin önünde, «Bu, bal gibi bir sabotajdır» diye arkadaşlarını suçladılar. Uluscu CHP'li senatörler ise, ısrarlarını «Haziran'da seçime girecek AP'liler Yırcalı'lar tipinde güçlü DP'lilerini rekabetinden korkuyorlar. Kasten usûl hatası yaparak, kanun Anayasa Mahkemesinden geri dönsün istiyorlar. Bu oyunu bozmak için savaşıyoruz» diye kendilerini savundular. Aslında, sinirlilik, vicdanlardaki huzursuzluktan ileri gelmekteydi. Nitekim Türkiye'nin zengin bor kaynaklarının el koymak için ısrarlı çaba gösteren Anglo-sakson tekelinin Parlamento Araştırma Komisyonunda bir cins savunuculuğunu yapan AP Senatörü Ziya Termen'in bu çelişik tutumu ortaya koyması üzerine, süt dökmüş kediye dönen bir kısım CHP'li politikacılar aslan kesildiler; «Bu ne fitne fücurl Milyonlarına milyon mu katmak istiyorsun» diye Termen'e saldırdılar. Oysa Termen, usûlcülere «Niye güçlük çıkarıyorsunuz? Görmüyor musunuz ki, Genel Başkanımız, bu kanunu avucumun içine aldım, kanunu çıkaracağım, diyor. Niye Genel Başkanla tezada düşüyorsunuz?» tarzında samimi bir uyarma yapmıştı. Afçı senatörler, bu yerinde uyarmaya ateş püskürüyorlar, AP yöneticileri tarafından kulağı bükülen Termen, söz alıp CHP'li arkadaşlarından âdeta özür dilüyordu. Oysa Milli Birlikçilerin CHP liderine ve liderin baskısıyla oylarını değiştiren bir kısım senatörlere en ağır suçlamaları yöneltirken, CHP sıralarından en ufak bir itiraz sesi gelmiyordu: CHP Grubu adına, İnönü'nün Bayar affı tezini savunacak bir kimse dahi ortaya çıkmıyordu. Eğer Milli Birlikçilerin «gizli oy» teklifi kabul edilsevdi, hiç şüphe yok. Anayasa değişikliği reddolunacaktı. Ne var ki, usulcülerden Atalay, «Demokrasi açıklık rejimidir, gizli oy olmaz» gerekçesiyle direndi ve gizli oy teklifi itibar görmedi.

KUYUDA KİM VAR?

AP — CHP koalisyonu karşısında, Milli Birlikçiler, kendilerine düşen görevi yerine getirmeye çalıştılar. Grup adına Ataklı, uzun bir konuşma yaptı. Ataklı, **«Herkes biliyor ki, ana muhalefet partisi lideri, bu işe kalkışmasa, bugün bu mesele karşımızda olmazdı.»** sözleriyle konuyu ortaya koydu. İnönü ve Ecevit'in 27 Mayıs'a toz kondurmayan eski konuşmalarını hatırlattı **ve «Devrimleri ancak karşı—devrimler yıkar. Ve bir devrimin getirdiği Anayasa hükümlerine dayanılarak, bir devrimin kurduğu bir parlâmentoya karşı — devrim teklif edilemez.»** dedi. Ataklı, AP — CHP koalisyonunu da şöyle değerlendirdi: **«Bütün maksat, maaleset müşterek bir cephe halinde tesebüste birleşerek, 27 Mayıs'ı ortadan kaldırmak, onun temel ilkesinin kökünü kazımak ve böylece bir milletin, gereğinde zulme karşı dikilmesinin ve direnmesinin dahi söz konusu olabileceğini unutturmaktır.»**

«Bu çok tehlikeli niyet ve tasavvurların sahipleri, bütün gençliği, bütün aydın ve devrimci çevreleri, bütün Atatürkçü güçleri ve bütün zinde kuvetleriyle Türk kamuoyunu boş yere karşılarına almaktadırlar. Bunlar, bir kuvvet gösterisinin, bir kuvvet ispatlamasının peşindedirler.»

Kuvvet gösterisine girişenlere karşı Ataklı, **«27 Mayıs devrimini sadece birkaç kişinin yaptığını tasavvur etmek, yalnız bir gaflet değil, belki de farkına varılmadan Silâhlı Kuvetleri tezyif anlamına gelir»** hatırlatmasını yaptı.

Aynı yönde konuşan Ahmet Yıldız ise, **«Kuyu işin karşı — devrimcileri birarava getiridğini»** belirtti.

Suphi Karaman ise, konuyu sosyal açıdan ele aldı : **«Kuyudaki adam çoktan dışarı çıkmıştır. Köşkleri ile, Atatürk Bulvarı kenarındaki kat sayılarının çoğaltılmasında birdenbire milyonlar, milyonlar kazanan varlığı ile, bedelleri sonradan elde edilen temettülerle öden İş Bankasındaki büyük hisse senetleriyle, eski rayiç üzerinden tutulduğu halde senede 195 bin lira Gelir Vergisi ödeyen gücüyle bir insanı kuyuda kabul etmek, akılın prensiplerine aykırıdır. Oysa bugün asıl kuyuda ve karanlıkta olan, bu servetler ve milyonlar biriktiril

Türk kamuoyundan gizlenen Amerikalı uzmanların yürüttüğü

KÖY ANKETİ SONUÇLARI

Amerikan Yardım Teşkilâtı ile Devlet Planlama Teşkilâtının birlikte yürütükleri «Büyük Köy Anketi» sonuçları, şimdiye kadar Türk kamu oyundan gizli tutulmuştur. Anketin amacı, ülke çapında Türk köylüsünün davranışlarını tesbit etmek ve köy hakkında bilgi toplamak idi. Yüzlerce Türkün yürütülmesine katıldığı anketin yöneticiliğini, Frey başkanlığındaki Hyman, Wayland, Lerner, Pool gibi Amerikalı profesörler, «Danışma Ekibi» adı altında yapmışlardır. Anket sonuçları Amerikaya götürülerek orada değerlendirilmiştir. Prof. Frey ilk bulguları yayınlamıştır.

Türk kamuoyundan şimdiye kadar gizli tutulan anket sonuçlarından ilgi çekici bulduklarımızı okuyucularımıza duyuruyoruz:

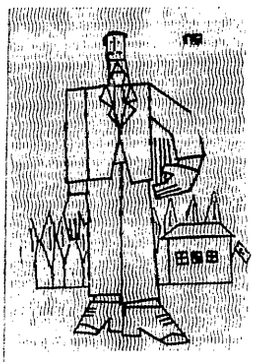

ÖĞRETMEN

İMAM

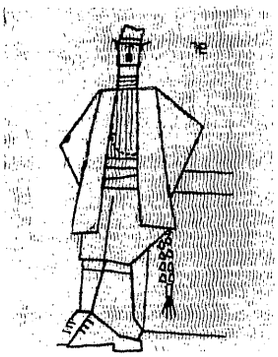

MUHTAR

KÖYLÜLER VE ATATÜRK

Atatürk'ün ölümünün 31. yıldönümünde, önce anketin Atatürk'le ilgili sorusundan başlayalım. Frey ekibi, muhtarlara, imamlara ve köy erkeklerine en-çok takdir ettikleri iki kişinin adlarını sormuştur. Muhtarların yüzde 54.ü bu iki kişi arasında Atatürk'ün adını vermişlerdir. Köy erkeklerinde bu oran yüzde 36'ya imamlarda ise yüzde 29'a düşmektedir. Demek ki, köy erkeklerinin yüzde 64'ü ve imamların ise yüzde 71'i Atatürk'ü en çok takdir ettikleri kişiler arasında görmemektedir. 23 yıllık «cici de mokrasi» köylerde büyük kurtarıcının adını geniş ölçüde unutturmuştur.

GENÇ VE YAŞLI İMAMLAR

Yüzde 71'i Atatürk'ü unutmuş görünen imamların büyük kısmı ya çok genç tir, ya da çok yaşlıdır. İmamların yüzde 26'sı 30 yaşın altında, yüzde 42'si de 50 yaşın üstündedir. Prof. Frey, bu durumu mesleğe olan rağbetin Atatürk döneminde azalışı ve çok partili hayata geçtikten sonra rağbetin artışı ile açıklamaktadır: «İmamlar ya genç, ya da ihtiyar olma eğilimindedir. Bu durum, tek partiyi yıllarında dinsel eğitime daha az önem verilmesi ve sınırlandırılmasının direkt bir yansıması olabilir. Yaşlı imamlar, dinsel öğrenimin kısıtlandığı Kemalist dönemden önce yetişmiş kişilerden, gençler ise dinsel öğrenimin yeniden canlandığı Demokrat Parti döneminde eğitim görmüş kişiler sayılabilir».

ÖĞRETMEN ÖNCÜLÜĞÜ

Atatürk, «öğretmen»i köy önderi olarak görmüştü. Fakat Köy Anketi, öğretmenin köyde pek az nüfuz sahibi olduğunu, hatta köye yabancı bir kişi sayıldığını göstermektedir. «Köyde en büyük nüfuza sahip olan kimdir?» sorusuna hiç kimse «Öğretmendir» dememiştir. Toprak anlaşmazlıklarını çözmede öğretmen sayılmaktadır . Çeşitli sorunlarda öğretmene verilen önem şöyledir:

Soru	«Öğretmendir» cevabı verenlerin yüzdesi
Yenilik getiriciler kimlerdir?	15
Çiftçilik sorunlarında köy lideri kimdir?	1
Toprak anlaşmazlıklarında köy lideri kimdir?	0
Köyde en nüfuzlu kişi kimdir?	0
En büyük saygı uyandıran kişi kimdir?	3

Bu tabloya dayanarak Frey, «Öğretmen, esas itibariyle, köyün iyice oturmuş toplumsal yapısının dışındadır» demektedir.

« Dünyada olup bitenleri en iyi kim bilir? » sorusuna dahi, okumuş erkeklerin yüzde 29'u «Muhtar», yüzde 19'u ise «Öğretmen» cevabını vermektedir. Okumuş kadınların ise yüzde 43'ü «Herşeyi en iyi muhtar bilir» demektedir. «Öğretmen bilir» diyenlerin oranı yüzde 13'tür.

RESİM ASMAK DİNE AYKIRI

Köy anketinde, muhtarlara, imamlara ve köy erkeklerine, evlere resim asmanın, Kuran'ı Türkçeye çevirmenin, şarap ve rakı içmenin, tefeciliğin, doğum kontrolünün dine aykırı olup olmadığı sorulmuştur. Muhtarlar ve imamlar da dahil, köylülerin büyük çoğunluğu, bunları dine aykırı bulmuşlardır. Bu davranışların dinle çarıştığını söyleyenlerin oranı şöyledir:

(Cevap verenlerin yüzdesi olarak)

	Muhtar	İmam	Köy Erkeği
Ev duvarına resim asma	71	80	77
Kuran'ı Türkçeye çevirme	31	61	39
Rakı ve şarap içme	88	97	94
Faizle para verme	91	95	89
Doğum kontrolu hapı kullanma	84	86	85

SANDIK DEMOKRASİSİ VE KÖYLER

1962 yazında yapılan araştırmada, Köylülerin yüzde 79'u genel seçimlerde oy kullandıklarını söylemişlerdir. Fakat köylülerin ancak yüzde 65'i herhangi bir siyasi partinin adını bilmektedir. Yüzde 35, siyasi partilerin adlarından dahi habersizdir. Oy hakına sahip köylü kadınlardan yüzde 50'si hiçbir siyasi partinin adını söyleyememektedir. Frey, bu durumda «köylülerin bir kısmı oylamıyor, oylatılıyor» demektedir.

Partilerin adından dahi habersiz seçmenlerin oranı, Güney Doğu ve Orta Doğu bölgelerinde çok daha yüksektir. Türkiye ortalaması yüzde 34 olduğu halde, bu bölgelerde oran, sırayla, yüzde 46 ve yüzde 55'e ulaşmaktadır. Ege' de bu oran yüzde 25, Akdeniz bölgesinde ise yüzde 26'dır. Oysa 27 Mayıs devrimine kadar, köylerin büyük çoğunluğunda DP ve CHP ocakları mevcuttu. Parti adlarının bilinisinde buocakların varlığının etkisi büyüktür. Buna rağmen, seçmenlerin önemli bir kısmının, partilerin adlarından dahi habersiz olusu dikkat çekicidir.

DIŞA KAPALILIK

Toprak sıkıntısına ve şehirlere akın isteğine rağmen, Türk köyü, hâlâ olduk ça hareketsiz bir manzara göstermektedir. Köylü erkeklerin yüzde 88'i bütün hayatlarını kendi köylerinde geçirmişlerdir. Ayrıca yüzde 6 kadar köylü, 16 yıldır aynı köyde yaşamaktadır. Yakın köy ve kasabalara ziyareti de, daha çok erkekler yapmaktadır. 8 kadından 5'i köyün dışına çıkmadan ömürlerini geçirmektedir. Köylülerin yarısından çoğu hayatında mektup dahi yazmış değildir.

Köylülerin yüzde 56'sı, hayatlarında hiç sinemaya gitmemiştir. Yüzde 52'si hiç gazete okumamış, ya da birisi okuken dinlememiştir. Yüzde 56.nın radyo dan da haberi yoktur, ya da hayatlarında bir iki kez radyo dinlemişlerdir. Şehre doğru artan göçlere rağmen, köylü ailelerin yüzde 77'sinin şehirde yaşayan kimseleri yoktur.

Frey, «Kitle haberleşme araçlarından böyle bir nisbi habersizlik şartlarında, dünyada olup bitenleri en iyi bildiği sanılan birkaç kişi, pek çok bakımdan önem kazanmaktadır» demektedir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, muhtarlar ve imamların dahi dış âlemle irtibatları pek geniş değildir.

(Cevap verenlerin yüzdesi olarak)

	Muhtarlar	İmamlar	Köy Erkekleri
Telgraf gönderme	52	40	28
Telefon da konuşma	74	51	40
Doktora gitme	75	74	89
Tarım memuruna danışma	77	29	23
Kredi alma	63	45	46
Hükümetten tohum ve gübre alma	47	34	34

KÖYDE AÇLIK

Köy Anketinin ortaya koyduğu baş ka bir sonuç, Türkiye'nin her bölgesinde önemli miktarda köylünün açlık tehlike sinden kurtulamayışıdır. Yıl içinde kısa ya da uzun süre köylü gıda sıkıntısı çekmektedir. Köylülere geçen yıl aç kal dıkları günler olup olmadığı sorulmuştur. Ege ve Marmara gibi bölgelerde dahi köylü ailelerinin dörttebirine yakın kısmı açlık çektiklerini söylemişlerdir. Açlık oranı, Doğu'da ve Karadeniz bölgesinde iyice yükselmektedir:

SORU: Geçen yıl aç kaldığınız günler oldu mu?

Yüzde olarak «evet» cevabı verenler

Tarım Bölgeleri	
1. Orta Kuzey	42
2. Ege	22
3. Marmara	2[illegible]
4. Akdeniz	3[illegible]
5. Kuzey Doğu	66
6. Güney Doğu	48
7. Karadeniz	5[illegible]
8. Orta Doğu	54
9. Orta Güney	41
TÜRKİYE ORTALAMASI	42

KÖYÜN DÖRT ÖZELLİĞİ

Frey, Türk köyünde gelişmeyi engelleyen dört özellik görmektedir. Bunlar fakirleşme, yalnızlık, hareketsizlik ve cehalettir. Yalnızlık ve hareketsizliği daha önce gördük. Fakirleşmeye gelince, Frey bu konuda şu bilgiyi vermektedir: Köylülerin yüzde 53'ü yalnız karasapan kullanmaktadır. Ailelerin yüzde 55'i ikiden az odası olan meskenlerde barınmaktadır. Yüzde 72 kendi kol gücüne ya da öküze dayanmaktadır. Yüzde 97 tek başına ya da ortak olarak traktöre sahip değildir. Bu yüzden fakirliğin «kısır döngüsü» işlemektedir. Köylü gelirlerindeki artış, yatırıma değil, tüketime gitmektedir. Ekstra gelir, gıda maddeleri, gaz, giyim ve ev eşyaları için harcanmaktadır. Aşırı fakirlik, yenilik ve teşebbüs ruhunu öldüren psikososyal baskılar yaratmaktadır. Hareketsizlik, yalnızlık ve fakirliğin bir sonucu olarak orta ya çıkmaktadır.

Cehalete gelince, köylülerin yüzde 71'i açıkça okuyup yazma bilmediğini söylemektedir. Köylülerden yüzde 28'i okula devam etiklerini söylemişlerdir. Fakat bunların yüzde 58'i beş yıllık ilko kul öğrenimini yapmış değildir. UNESCO ölçüleriyle, öğrenilenin unutulmaması için en azından dört yıllık bir öğrenim gereklidir. Daha az bir süre okula gidenler, öğrendiklerini unutmaktadır. Bu nedenle, Frey, Türk köyünde cehalet oranının yüzde 80—85'e yükseldiğini hesaplamaktadır. Frey'e göre, «Cehalet fakirliğin kısır döngüsünü tamamlar. bir anlama göre çıkış yolunu kapar.» Böylece. «Geleneksel hayat biçimlerinin kendikendini besleyen hareketsizliği» ortaya çıkmaktadır.

HÜKÜMETİN DEDİĞİ OLUR

Köylülerin yüzde 62'si hayatlarının kendi kontrollerinin ötesinde dış güçler tarafından tayin edildiğini düşünmekte dir.

Köylü okul, yol yapımı, su gibi köy yaşantısını iyileştirebilecek hizmetleri genellikle hükümetten beklemektedir. Köylülerin yüzde 27'si, içinde oturdukları evlerin ıslahını dahi hükümet işi saymaktadır. Türk köylüsü, daha iyi yaşama şartları için kendine değil, hükümete güvenmektedir. Köylüler, anketçilerin birçok sorularını, «Hükümetin dediği olur» diye cevaplandırmışlardır. Frey bu tutumu, «Pasif ve kaderci» bulmaktadır.

Köylüde, ulusal düzeyde iktidara katılma isteği yoktur. Köy plânında da köylülerin yüzde 18'i «köyü bir adam yönetir», yüzde 36'sı da «Birkaç adam yönetir» demektedir.

Resmi kişilere saygı vardır. Muhtar köyde en nüfuzlu kişi sayılmaktadır. Bu nedenle, Frey, köy kalkınmasının muhtara dayandırılarak yürütülmesi gerektiğini yazmaktadırlar.

Köylünün köy dışındaki resmi kişilerle teması çok azdır. En çok gördüğü jandarma ve tahsildardır.

Bu tabloya dayanarak Prof. Frey köylünün hükümet temsilcisi diye en çok jandarmayı gördüğünü belirtmekte, tarım memuru ve doktor köye çok daha sık gittikçe, köylü davranışının değişeceğini ileri sürmektedir.

TOPRAK REFORMUNA İNANILMIYOR

Köylüler, köy ihtiyaçları sorulunca, en başta su ve yol demektedirler. Ancak yüzde 10, «en önemli» sorunun toprak yetersizliği, toprakların adaletsiz dağıtılışı olduğunu söylemekte, hükümetlerin toprak dağıtma vaadlerinin boşluğuna parmak basmaktadır.

Köylülerin yüzde 18'i durumlarının iyiye, yüzde 27'si ise kötüye gittiğini ileri sürmektedir. Yüzde 54 ise, durumların değişmeyip aynı kaldığını belirtmektedir.

Mensup olduğu ailenin prestijinin artıp artmadığı sorusuna ise yüzde 38 arttı, yüzde 44 azaldı cevabını vermekte yüzde 14 ise değişiklik yok demektedir .

KÖYLÜDE ŞEHİR ÖZLEMİ

Buraya kadar Türk köyünden kötümser bir tablo çıkmaktadır. Fakat iyimserlik unsurlarını da hesaba katmak gerektir.

Anket sonuçlarına göre, din, köy hayatında aktif bir güçtür. Hemen her köyde cami ve mescit vardır. Bununla birlikte, Türk köylerinde gelenekcilik, kökleşmiş bir ideoloji haline gelmiştir. Doktrin gereği, yeniye karşı eskinin savunması yapılmamaktadır. Yeniliğe karşı direnme zayıftır.

Köylülerin yüzde 96'sı okulun çocuklar için iyi birşey olduğunu söylemiştir. Köylülerin yüzde 49'u erkek çocuklarının, yüzde 26'sı kız çocuklarının üniversite öğrenimi yapmasını arzulamaktadır. «İlkokul yeter» diyenlerin oranı yüzde 11'dir. Kızlar için bu oran yüzde 34'ü bulmaktadır. Cahil erkeklerin yüzde 60'ı okumayazma öğrenme istegindedir. Okuma yazmaya «hayır» diyenler, genellikle yaşlı kişilerdir. Erkeklerin yüzde 75'i köyde meslek eğitiminden geçmeye hazırdır.

Yüzde 89 gazetelerin, yüzde 85 radyonun iyi birşey olduğunu söylemektedir. Gekenekçi cahil kadınlar dahi, gaze teşe iyi gözle bakmaktadır.

Köylülerin yüzde 24'ü kendilerini eski kafalı, yüzde 59'u «modern» saymaktadır.

Köylülerin yüzde 80'i şehir hayatını köy hayatına tercih etmektedir. Bunlara göre, insan şehirde daha mutlu olur, daha iyi para kazanır, sanat öğrenir,çocuklarını daha iyi yetiştirir.

Şehir sevgisi güçlüdür. Köylülerin ancak beştebiri şehrin ahlâk bakımından kötü yer olduğunu düşünmektedir. Dört tebir «şehirde insan yalnız kalır» endişe sindedir. Beşte iki «şehre giden ailesini unutur, dostunu unutur» demektedir, ma her beş köylüden dördü şehirde yaşamayı arzulamaktadır.

Bu durum da Frey, Türk köyünde, «fikri bakımdan ilerlemeye engel yok» yargısına varmaktadır. İlerlemeyi fakirlik, yalnızlık hareketsizlik ve cehaletin yarattığı kısır döngü engellemektedir.

Bununla birlikte, «Bir iş seçerken, en çok neye önem verirsiniz? Ücretin yüksekliği mi, prestiji mi, sağladığı yetki mi, duyulan ilgi mi, işin kolaylığı mı en önemlidir?» sorusuna köylülerin çoğu «işin kolaylığı» cevabını vermişlerdir. Kadınlardan çok erkekler, en başta işin kolaylığını düşünmektedirler. Frey, bu tutumda köy hayatının güçlüklerinin büyük rol oynadığını kabul etmekle birlikte, yüksek ücret, prestij, kudret yerine kolaylığın ön plânda tutulmasını şaşırtıcı bulduğunu belli etmektedir.

İMAMLAR VE MUHTARLAR

Köy Anketine, muhtarlar ve imamlar üzerinde çok durulmuştur. İmamlar, muhtarlara nazaran çok daha okur yazar olduğu halde, bu oran imamlarda yüzde 89'a yükselmektedir. Bununla birlikte gazete okuma, hergün radyo dinleme oranı muhtarlarda imamlara nazaran yüksektir. Muhtarların yüzde 64'ü hiç değilse haftada bir kez gazete okumakta ya da okutmaktadır. İmamlarda bu oran yüzde 45'tir. Radyo dinleme ise muhtarlarda yüzde 51, imamlarda yüzde 25'tir.

(Cevap verenlerin yüzdesi olarak)

	Muhtar	İmam	Köy Erkeği
Haftada en az bir kez gazete okuyan da okutur.	64	45	34
Hergün radyo dinler	51	28	25
Hayatında en az bir kez sinemaya gitmiş olanlar.	84	56	70

Muhtarlar ve İmamlar, köyün nisbeten varlıklı kişileridir. Muhtarlar imamlardan daha varlıklıdır.

Köylülerin yüzde 36'sı aileler arasında servet farklarının arttığına inanırken, bu oran imamlarda yüzde 35, muhtarlarda yüzde 31'dir

Prof. Frey, anket sonucuna göre Türkiye'de ahşılmış iman. karikatürünün aksine, din adamlarının çok daha az bağnaz olduğunu ileri sürmektedir.

Resim kişiler (cevaplar yüzde olarak)	En az ayda bir gelen	Ayda birden az gelen	Hiç gelmeyen
Kaymakam, Nahiye Müdürü	25	41	34
Askeri kişiler	7	19	72
Polis ve Jandarma	91	6	2
Tahsildar	19	76	4
Eğitmen, öğretmen (Koy dışından)	7	60	32
Tarım görevlileri	22	34	42
Sağlık memuru, doktor	54	27	18
Postacı	62	11	27

SOL
YAYINLAR

★ YENİ YAYINLARIMIZ
☆ GOTHA VE ERFURT PROGRAMLARININ ELEŞTİRİSİ, Marx — Engels, 10 lira.
☆ FELSEFENİN TEMEL İLKELERİ, Georges Politzer, 20 lira.

★ YAKINDA ÇIKACAK KİTAPLLARIMIZ
☆ NİSAN TEZLERİ VE EKİM DEVRİMİ, Lenin, 12,5 lira.
☆ KAPİTAL, Birinci Cilt, Birinci Kitap (İkinci Baskı), Karl Marx,
☆ KAPİTAL, Üçüncü Cilt, Birinci Kitap, (Üçüncü Cilt 4 kitapta tamamlanacak ve İkinci Cilt Üçüncü Cildi takiben yayınlanacaktır).
☆ EKONOMİ POLİTİĞİN ELEŞTİRİSİNE KATKI, Karl Marx.
☆ İŞÇİ VE KÖYLÜ İTTİFAKI, Lenin.
☆ SAĞCI SOSYALİST İDEOLOJİ, Günter Söder.
☆ SOSYALİZMİN ALFABESİ, (İkinci Baskı), Huberman.

★ DİĞER KİTAPLARIMIZ (SEÇME)
★ KAPİTAL, Birinci Cilt, (5 kitap), Karl Marx 10'ar lira,
★ FELSEFENİN SEFALETİ, Karl Marx, 8 lira.
☆ KAPİTALİZM ÖNCESİ EKONOMİ ŞEKİLLERİ, Karl Marx, 8 lira.
★ FRANSA'DA SINIF MÜCADELELERİ, Karl Marx, 8 lira.
★ ÜCRET, FİYAT VE KÂR, Karl Marx, 4 lira.
★ ÜCRETLİ EMEK VE SERMAYE, Karl Marx 3 lira.
★ YAHUDİ MESELESİ, Karl Marx, 3 lira.
☆ ANTİ — DÜHRİNG, (2 kitap), F. Engels, 10'ar lira.
☆ AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ, F. Engels, 10 lira
☆ FELSEFE İNCELEMELERİ, Marx — Engels, 7,5 lira.
☆ EMPERYALİZM, Lenin, 8 lira.
☆ NE YAPMALI?, Lenin, 10 lira.
☆ İKİ TAKTİK, Lenin, 7,5 lira.
★ BİR ADIM İLERİ, İKİ ADIM GERİ, Lenin, 10 lira.
★ ULUSLARIN KADERLERİNİ TAYİN HAKKI, Lenin, 7,5 lira.
☆ TOPRAK MESELELERİ, Lenin, 8 lira.
☆ MARKSİZM VE MİLLİ MESELE, Stalin, 7,5 lira.
☆ SOSYALİST EKONOMİNİN MESELELERİ, Stalin 7,5 lira.
☆ SAĞ VE SOL SAPMALAR ÜZERİNE, Stalin, 10 lira
☆ TEORİ VE PRATİK, Mao Çe — tung, 10 lira.
☆ EMPERYALİZMLE MÜCADELE, Mao Çe — tung, 7,5 lira.
★ MAO ÇE — TUNG, (Hayatı), Edgar Snow, 7,5 lira.
☆ HALK SAVAŞI, HALK ORDUSU, Giap, 7,5 lira.
☆ İNSANIN TÜREYİŞİ, Charles Darwin, 12,5 lira.
☆ FELSEFENİN BAŞLANGIÇ İLKELERİ, 10 lira.
☆ EKONOMİ POLİTİK, P. Nikitin, 10 lira.
☆ İLKEL, KÖLECİ, FEODAL TOPLUM, Zubritski, 10 lira.
☆ KAPİTALİST TOPLUM, Zubritski, 8 lira.
☆ «TÜRKİYE SOSYALİZMİ» VE SOSYALİZM, Muzaffer Erdost, 6 lira.
☆ CİA, VİETNAM'DA PASİFİKASYON VE DÜNYA İŞÇİ HAREKETLERİ, D. Welsh, G. Morris, 7,5 lira.
☆ İSTANBUL VE TAŞRA DAĞITIMI : Tekin Kitabevi, Ankara Cad., 51 İstanbul.
☆ ANKARA DAĞITIMI : Aydın Kitabevi.
☆ SOL YAYINLARI, Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 51, Ankara.

(Devrim — 015)